

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMDE MESLEK STANDARTLARI VE
AVRUPA BİRLİĞİ'NE UYUM SÜRECİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ**
(Motor Yenileştirmeci Meslek Alanı Örneği)

135033

135033

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

DOÇ. DR. MEHMET TAŞPINAR

HAZIRLAYAN

MURAT TUNCER

BU ARAŞTIRMA MEB-EARGED DESTEĞİ İLE HAZIRLANMIŞTIR.

**AĞUSTOS-2003
ELAZIĞ**

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

T.C.

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMDE MESLEK STANDARTLARI VE
AVRUPA BİRLİĞİ'NE UYUM SÜRECİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ
(Motor Yenileştirmeci Meslek Alanı Örneği)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez 15 / 08 / 2003 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~
ile kabul edilmiştir.

Danışman

Doç. Dr. Mehmet TAŞPINAR

Üye

Yrd. Doç. Dr. İbrahim Y. KANZU

Üye

Yrd. Doç. Dr. Mehmet YEŞİLORMAN

Yukarıdaki Jüri üyelerinin İmzaları Tasdik Olunur.

Prof. Dr. Ahmet BURAN

**ABSTRACT
MASTER THESIS**

The Occupational Standards In Technical And Vocational Education And The Importance And The Impact Of It In The Adoption Process To European Union (The Sample Of Motor Renovation Occupational Branch)

MURAT TUNCER

FIRAT UNIVERCITY

ISTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

DEPARTMENT OF EDUCATION SCIENCE

2003-PAGE: VIII+145

In our age, as a result of rapid change period there has been an intense competition and in accordance with there has raised a need for high qualified workforce. Vocational and technical education has an important function to train this qualified manpower. Nowadays that the diplomas or certificates have reached to a certain standard as a consequence of vocational training, in other words that training is realized in accordance with the occupational standards determined, is an issue which the developed countries well on. Among these are the European Union countries, which make significant studies about occupational standards. In our country, which aims to be a member of European Union, some studies as to occupational standards particularly in Turkish Employment Organization (İŞKUR) are conducted as well.

The aim of this research is to determine the studies about occupational standards in Turkey, to evaluate this studies in the view of harmony to European Union and to determine the motor renovation occupational standard that İŞKUR has prepared in view of the highest class students in Industrial Vocational High School and motor teachers and in view of the students as trainees in institutions and experts.

Vocational technical secondary education motor branch highest class students, teachers and experts in institutions in Regions with Development Priority (KÖY), in Normal Regions (NY), Developed Regions (GY) which are in cities chosen according to the development level and occupational standards prepared by İŞKUR form the essence of the study. The development situation of cities which have motor branches and schools with enough students according to the data of The State Planning Organization (DPT) has been examined as a sample. Thus group sampling method has been carried out and three groups have been determined in accordance with each development level. As a result the group's sample has been formed with the attendance of 521 teachers, 540 students and 142 experts from 14 KÖY, 13 NY and 6 GY cities.

The data have been collected by means of the survey that has been formed as a result of motor renovation occupational standards five stages Likert sort of survey prepared by İŞKUR in addition to literature scanning. The findings obtained after the study are as follows:

- A difference between students and teachers and experts about motor renovation vocational standards has been determined.
- The students available in this study with the related ağabeylities have found themselves quite efficient and partly efficient, whereas teachers and experts have viewed as partly efficient and efficient.
- In the KÖY the highest class students who practised in institutions in motor branch have found themselves more efficient in comparison to the students who practised in schools, whereas the students who practised in schools in NY and GY have found themselves more efficient.
- In is determined that high technology equipment isn't available in schools and institutions.

Such suggestions should be made according to the findings carried out:

- More comprehensive definitions and practice are needed about vocational standards.
- The available infrastructure and training activities should be taken into consideration when the vocational standards are determined.
- We should try to provide the equipment which are lacking and thus reach the expected abilities from individuals.
- The defects in institution which are determined about vocational training should be removed immediately.
- The occupational standards prepared should be compared with the similar standards in other countries.

Key words: Vocational Education, Occupational Standards, European Union

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mesleki ve Teknik Eğitimde Meslek Standartları ve Avrupa Birliği'ne
Uyum Sürecindeki Yeri ve Önemi

MURAT TUNCER

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
2003-sayfa: VIII+145

Çağımızda hızlı değişim sürecinin bir sonucu olarak yoğun bir rekabet yaşanmakta ve buna bağlı olarak yüksek nitelikli işgücü yetiştirme ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Söz konusu nitelikli insan gücünü yetiştirmede mesleki ve teknik eğitimin önemli bir işlevi vardır. Günümüzde mesleki eğitim sonucu kişiye kazandırılan belge ya da diplomaların belirli bir standarda ulaşması, bir başka deyişle yapılan eğitimin belirlenen meslek standartlarına uygun olması gelişmiş ülkelerin üzerinde durduğu bir konudur. Bunlardan biri olan Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde de meslek standartları konusunda önemli çalışmalar yapılmaktadır. AB'ye üye olmayı hedefleyen ülkemizde de meslek standartları konusunda özellikle Türkiye İş Kurumunun (İŞKUR) bünyesinde bazı çalışmalar yapılmaktadır.

Araştırmanın genel amacı, Türkiye'de meslek standartları konusunda yapılan çalışmaları belirlemek, yapılan çalışmaları AB'ne uyum açısından değerlendirmek ve İŞKUR'un hazırlamış olduğu meslek standartlarından motor yenileştirmeci meslek standardının Endüstri Meslek Lisesi motor bölümü son sınıf öğrencileri ve motor bölümü öğretmenleri ile öğrencilerin işletme stajlarını yaptıkları kuruluşlardaki usta öğreticiler açısından durumunu belirlemektir.

Araştırmanın evrenini İŞKUR'un hazırlamış olduğu meslek standartları ve gelişmişlik düzeyine göre seçilen illerdeki KÖY (Kalkınmada Öncelikli Yöre), NY (Normal Yöre), GY (Gelişmiş Yöre) mesleki teknik ortaöğretim kurumları motor bölümü son sınıf öğrencileri, öğretmen, ve işletmelerdeki usta öğreticiler oluşturmaktadır. Örneklem olarak ise, öncelikle bünyesinde motor bölümü ve yeterli öğrencisi bulunan okulların bulunduğu illerin Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) verilerine göre yer aldıkları gelişmişlik durumları incelenmiştir. Buna göre Küme örnekleme yöntemi uygulanmış ve her gelişmişlik düzeyi bir küme olmak üzere üç küme belirlenmiştir. Böylece araştırmanın örnekleme 14 KÖY, 13 NY ve 6 GY ilinden 521 öğretmen, 540 öğrenci ve 142 usta öğreticinin katılımı ile oluşturulmuştur.

Veriler literatür taraması yanında, İŞKUR'un hazırlamış olduğu Motor Yenileştirmeci Meslek Standartlarının beşli likert tipi anket biçiminde düzenlenmesi sonucu oluşturulan anket ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular şunlardır:

- Motor yenileştirmeci meslek standardı konusunda öğrenci, öğretmen ve usta öğreticiler arasında görüş farklılığı tespit edilmiştir.
- Araştırma kapsamındaki öğrenciler ilgili becerilerde kendilerini genellikle oldukça yeterli ve kısmen yeterli bulurken, öğretmen ve usta öğreticiler kısmen yeterli, az yeterli düzeyinde görüş belirtmişlerdir.
- KÖY kapsamındaki motor bölümü son sınıf öğrencilerinden işletmede uygulama yapanların okulda uygulama yapanlara oranla kendilerini daha yeterli buldukları, NY ve GY kapsamındaki öğrencilerden okulda uygulama yapanların kendilerini daha yeterli gördükleri belirlenmiştir.
- Özellikle ileri teknoloji ürünü araç-gereçlerin okullarda ve işletmelerde bulunmadığı belirlenmiştir.

Elde edilen bulgulara göre şu önerilerde bulunulabilir:

- Meslek standartları konusunda daha geniş tanımlara ve uygulamalara ihtiyaç vardır.
- Meslek standartlarının belirlenmesi aşamasında mevcut altyapı ve eğitim aktiviteleri dikkate alınmalıdır.
- İlgili araç-gereç eksiklikleri giderilerek, bireyden beklenen becerilere tam olarak ulaşılmasına çalışılmalıdır.
- İşletmede meslek eğitimi konusunda belirlenen aksaklıklar bir an önce giderilmelidir.
- Hazırlanan meslek standartları başka ülkelerde kullanılan benzer standartlarla karşılaştırılmalıdır.

Anahtar kelimeler: Mesleki Eğitim, Meslek Standartları, Avrupa Birliği

ÖNSÖZ

Eğitim ve öğretim etkinliklerinin teknolojik gelişmeler ve bireysel gereksinimler paralelinde yeniden yapılandırıldığı, her alanda standartlaştırma eğilimlerinin yaşandığı günümüz toplumunda kurumsal yapılar, mesleki tanım ve politikalar bu yeni oluşumları karşılama amacıyla sürekli bir değişim sürecine girmiştir. Avrupa Birliği gibi toplumsal değişmelerin bireyler odağında gerçekleşeceğini savunan kurumlar bu sürekli değişim sürecinde gittikçe genişleyen bir harita üzerinde rekabet ve eğitim faaliyetleri planlamaktadırlar. Bu faaliyetler içinde genelde eğitim ve özelde mesleki eğitim yapılarına eklenen en önemli unsurlardan biri meslek standartları sınav ve belgelendirme sistemleridir.

Bu araştırma kapsamında özellikle mesleki ve teknik eğitim etkinlikleri açısından meslek standartlarının önemine değinilerek, meslek standartlarının iş yaşamı ve ülke kalkınması açısından rolü tartışılmıştır. Meslek standartları konusunda ülkemizde çalışmalar yapan Türkiye İş Kurumunun hazırlamış olduğu motor yenileştirmeci meslek standardının ilgili mesleki eğitim kapsamındaki öğrenciler, öğretmenler ve usta öğreticiler açısından durumunu belirlemenin bu alandaki çalışmalara ışık tutabileceği düşünülmüştür.

Araştırmanın tüm aşamalarında bilgilerinden yararlandığım tez danışmanım Doç. Dr. Mehmet TAŞPINAR'a şükranlarımı sunarım. Ayrıca araştırma esnasında desteğini gördüğüm Eğitim Bilimleri bölümü başkanı sayın Doç. Dr. Mehmet GÜROL'a ve Araş.Gör. Bünyamin ATICI'ya desteklerinden dolayı teşekkür ederim. Araştırmanın yaklaşık 210.000'i bulan verilerinin bilgisayar ortamına aktarılmasında ve tezin yazımında beraber çalıştığım Ağabeyim Mustafa TUNCER ve nişanlım Ayşe TEMUR'a teşekkür ederim.

Ayrıca araştırmaya destek veren Milli Eğitim Bakanlığı'na, MEB-EARGED çalışanlarına ve özellikle Atilla DEMİRBAŞ'a teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	SAYFA
ONAY.....	I
ABSTRACT.....	II
ÖZET.....	III
ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
TABLolar LİSTESİ.....	VII
ŞEKİLLER VE GRAFİKLER LİSTESİ.....	VIII
BÖLÜM I	
1. GİRİŞ.....	1
PROBLEM.....	4
AMAÇ.....	7
ÖNEM.....	9
SAYILTIAR.....	10
SINIRLILIKLAR.....	10
TANIMLAR.....	11
BÖLÜM II	
2. İLGİLİ LİTERATÜRÜN İNCELENMESİ.....	14
2.1. Dünyadaki Ekonomik Yapılanmanın Avrupa Coğrafyası Üzerindeki Eğitimsel Etkileri.....	14
2.2. Avrupa Birliği'nde Eğitim ve Mesleki Eğitim Yönelimleri.....	21
2.3. Mesleki Eğitimde Yeni Yönelimler.....	37
2.4. Türkiye'deki Eğitim ve Mesleki Eğitim Yönelimleri ve AB boyutu.....	43
2.5. Eğitim Yönelimleri İçinde Meslek Standartlarının Yeri ve Önemi.....	51
2.5.1. Meslek Standartlarının Önemi.....	55
2.6. Çeşitli Mesleki Sınıflama Sistemleri.....	58
2.6.1. ISCO-88 Mesleki Sınıflama Sistemi.....	58
2.6.2. NOC Mesleki Sınıflama Sistemi.....	62
2.6.3. SOC Mesleki Sınıflama Sistemi.....	65
2.7. Meslek Standardı Belirleme Süreci.....	69
2.8. Meslek standartları ve Eğitim-Öğretim Standartları Arasındaki İlişki.....	73
2.8.1. Mesleki Sınıflandırma ve Standartlara Karşılık Eğitim ve Öğretim Sınıflama ve Standartları.....	80
2.9. Meslek Standartları Konusunda Türkiye'deki Çalışmalar.....	82
2.10. İlgili Araştırmalar.....	85
BÖLÜM III	
3. YÖNTEM.....	89
3.1. Araştırma Modeli.....	89
3.2. Evren ve Örneklem.....	89
3.3. Veriler ve Toplanması.....	91
3.3.1. Veri Toplama Aracının Özellikleri.....	91
3.4. Verilerin Çözümlemesi.....	92
BÖLÜM IV	
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	93
4.1. Meslek Standardı Belirleme Sürecinin Ögeleri Nelerdir?.....	93
4.2. Türkiye'de Meslek Standardı Belirleme açısından Yapılan Çalışmalar nelerdir?.....	95
4.3. Türkiye'deki Meslek Standardı Oluşturma Çalışmalarının AB'ye uyum Sürecindeki Yeri Nedir?.....	97

4.4. İŞKUR'un Hazırlamış Olduğu Motor Yenileştirmeci Meslek Standardının GY, NY ve KÖY Öğrenci, Öğretmen ve Usta Öğreticileri Açısından Durumu Nedir?	98
4.4.1. Atelye Eğitimlerini Okulda ve İşletmelerde Yapan Öğrencilerin Motor Yenileştirmeci meslek Standardı Açısından Görüşleri.....	98
4.4.1.a. KÖY Kapsamındaki Öğrenciler.....	98
4.4.1.b. NY Kapsamındaki Öğrenciler.....	100
4.4.1.c. GY Kapsamındaki Öğrenciler.....	102
4.4.2. GY, NY ve KÖY Kapsamındaki Öğrenci, Öğretmen ve usta Öğreticilerin Motor yenileştirmeci Meslek Standardı Açısından Görüşleri.....	104
4.4.2.a. Gelişmiş Yöre.....	104
4.4.2.b. Normal Yöre.....	107
4.4.2.c. Kalkınmada Öncelikli Yöre.....	109
4.4.2.d. Tüm Denekler.....	112
4.4.2.e. Tüm Yörelere.....	114
4.5. GY, NY ve KÖY Araç-Gereç Bulunmama Durumu.....	117
4.6. Açık Uçlu Soru.....	121
BÖLÜM V	
5. ÖZET, TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER.....	123
ÖZET.....	123
TARTIŞMA VE SONUÇ.....	126
ÖNERİLER.....	129
Literatüre Dayalı Öneriler.....	129
Bulgulara Dayalı Öneriler.....	130
Yeni Araştırmalar İçin Öneriler.....	132
KAYNAKLAR.....	133
EKLER	
ANKET.....	139
ÖZGEÇMİŞ.....	145

TABLOLAR LİSTESİ

	SAYFA
Tablo 1: Bölgelere Göre Entegrasyon Anlaşmaları.....	14
Tablo 2: Türkiye'nin Bölgesel Bütünleşmeler İçindeki Yeri.....	15
Tablo 3: ABD, Japonya ve AB'nin Teknoloji ve Bilim Politikaları.....	17
Tablo 4: Çeşitli AB Programları.....	21
Tablo 5: AB ve AEA Ülkelerindeki Yükseköğretim Sistemleri ve Derece yapıları.....	26
Tablo 6: AB Eğitim Programları.....	27
Tablo 7: VET Boyutları.....	39
Tablo 8: AB'nin 1964-2000 Yılları Arasında Sağladığı Finansman Miktarları.....	44
Tablo 9: AB Akdeniz Programı MEDA Desteğiyle Yürütülen Projeler.....	45
Tablo 10: Çeşitli Ülkelerin 25-64 Yaş Grubu Eğitim Düzeyleri.....	47
Tablo 11: Türkiye'deki Ortaöğretim Hedefleri ve Gerçekleşme Oranları.....	48
Tablo 12: Genel ve MTÖ Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	48
Tablo 13: AB Kobi Destekleme Programları ve Faaliyet Alanları.....	52
Tablo 14: AB'nin İnsan Kaynaklarını Geliştirmeye Yönelik Uyguladığı Programlar.....	54
Tablo 15: Çeşitli Mesleki Kodlamaların ISCO-88 İle Uyuşma Oranları.....	59
Tablo 16: AB Ülkelerinde Kullanılan Mesleki Sınıflama Sistemleri ve ISCO-88 İle Karşılaştırılması.....	60
Tablo 17: ISCO-88 Beceri Düzeyi ve ISCED Kategorileri.....	61
Tablo 18: ISCO-88 Grupları.....	62
Tablo 19: NOC Beceri Tipleri ve Mesleki Karşılıkları.....	63
Tablo 20: NOC Beceri Düzeylerinin Eğitim Karşılıkları.....	64
Tablo 21: SOC Kodları ve Mesleki Karşılıkları.....	65
Tablo 22: SOC Ana, Alt-Ana ve Alt Grupları.....	66
Tablo 23: 1982-1995 Yılları Arasında ABD'de Teknoloji Gelişimine Bağlı Olarak Yaşanan Değişim.....	76
Tablo 24: Meslek Tanımlama Çalışmalarının Bilişsel, Duyuşsal ve Psiko-motor Boyutu.....	78
Tablo 25: KÖY, NY ve GY'den Seçilen İl, Okul, Öğrenci, Öğretmen ve Usta Öğretici sayıları	90
Tablo 26: KÖY Kapsamındaki Öğrencilerin t testi Sonuçları.....	99
Tablo 27: NY Kapsamındaki Öğrencilerin t testi Sonuçları.....	101
Tablo 28: GY Kapsamındaki Öğrencilerin t testi Sonuçları.....	103
Tablo 29: GY Kapsamındaki Öğrenci, Öğretmen ve Usta Öğreticilerin Varyans Analizi Sonuçları.....	105
Tablo 30: NY Kapsamındaki Öğrenci, Öğretmen ve Usta Öğreticilerin Varyans Analizi Sonuçları.....	107
Tablo 31: KÖY Kapsamındaki Öğrenci, Öğretmen ve Usta Öğreticilerin Varyans Analizi Sonuçları.....	110
Tablo 32: Tüm Öğrenci, Öğretmen ve Usta Öğreticilerin Varyans Analizi Sonuçları.....	112
Tablo 33: GY, NY ve KÖY Yörelere Arasındaki Varyans Analizi Sonuçları.....	114
Tablo 34: GY, NY ve KÖY Araç-Gereç Bulunmama Durumu.....	117
Tablo 35: Diğer Görüşler.....	121

ŒEKİLLER VE GRAFİKLER LİSTESİ

	SAYFA
Œekil 1: Standart Olma/Olmama Durumu	56
Œekil 2: Meslek ve Öğretim Standartlarını Geliştirme Adımları	80
Œekil 3: Meslek Standartlarının Öğretim Standartlarına Dönüşümü	81
Grafik 1: Çeşitli Ülkelerdeki Mavi, Beyaz Yakalıların Değişim Oranları	34
Grafik 2: İşgücünün Sektörlerdeki Değişim Oranı	35
Grafik 3: Bazı Ülkelerdeki Sektörel Değişimler	77
Grafik 4: Sektörler İçindeki Meslek Oranları	79

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Eğitim, bireylerin toplum içinde kendilerine yer edinme, yeri geldiğinde bilgi potansiyelini kullanarak kitleleri harekete geçirme, yaşamın her alanında karşılaşılan zorlukları önceden anlama ve çözüm aşamasında izlenecek yöntemleri bireysel birikimle aşmayı hedefleyen bütüncül bir sistem olarak tanımlanabilir. Bu yönüyle eğitim, sosyal bir süreçler sistemi olarak anılmasının yanı sıra ekonomik, siyasal yönleriyle de ortak bir çalışma alanı olma özelliği kazanmıştır. Oluşan bu alan içinde toplum, bireyler, sektörler, iş kuruluşları, sivil örgütler v.b. yeni yapılanmalar yerini alarak insan profilinde vazgeçilmez nitelikler olarak anılır olmuşlardır.

Eğitimin değişen toplumsal ihtiyaçlara cevap verebilmesi için kendini yenileyebilmesi zorunluluğu, eğitim sonrası uzmanlık fikrine zemin hazırlamıştır. Bu yönüyle eğitim, bireyi kalifiye olmaya zorlamaktadır (Arıman, 1996: 2-5). Buna karşın kalifiye olmaya zorlanan toplumlarda benzer eğilimlerin kendiliğinden gerçekleşeceğini söylemek oldukça güçtür. Eğitimin çeşitli alanlarında yaşanan bireysel veya kurumsal bilgi yetersizliği, ekonomik gereksinimler, siyasal otoritenin uygun politikalarının hayata geçirilemeyeşi ülkelerin uluslar arası piyasalardaki rekabet gücünü yitirmesine, tüketici toplum olmasına neden olmaktadır. Bu tespitin teknolojinin hızlı geliştiği bilgi ve iletişim sektöründe daha da anlam kazandığı açıkça görülebilmektedir. Günümüz eğitim yapılanmaları, bahsedilen bu gerilim noktalarını sürekli yeniliğe açık olma, yaş ve düzey ayırımı yapılmaksızın çoğulcu katılım, her yerden ve her platformdan ulaşılabilirlikte olma ve iletişim süreçlerinin gereği olan etkileşimi sağlayarak aşma amacındadırlar.

Globalleşme ve sanayi toplumu terimleriyle ifade edilmeye çalışılan konjonktürler mesleki ve teknik eğitime azami önem verilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Buna karşın özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki ekonomik kısıtlılıklar, üretim düşüşleri, çalışanların sosyal sorunlarının artmasına ve rekabet sistemlerinin çöküşüne neden olmaktadır. Ne var ki ülkemizin de benimsediği haliyle mesleki ve teknik eğitimin ihtiyaç duyduğu ek kaynakların bulunamaması, rekabet koşulları ve

eğitimsel açılardan ciddi sorunlar yaratmaktadır. Sanayileşme ve mesleki ve teknik eğitim birbirini tetikleyen bir döngü haline gelmiştir. Bu bakımdan sanayileşme için mesleki ve teknik eğitimin iyileştirilmesi gerekirken tersi durumda da aynı yargıya ulaşmak mümkündür. Küreselleşme süreci, artan teknolojik gelişmeler ve uluslar arası pazarlardan pay kapma yarışı gibi oluşumlar, insan kaynaklarını çalışma hayatının talepleri doğrultusunda değişime zorlamaktadır.

Türkiye'deki eğitim sistemi göz önüne alındığında sistemin icrası için gerekli kaynağın büyük bölümünün kamu tarafından karşılandığı görülmektedir. Mesleki eğitim faaliyetlerinin yüksek maliyetleri sistemin işlemesine en büyük engel olarak görülmektedir. Bunun yanında, mesleki ve teknik eğitim faaliyetlerindeki yetersizliklerin temelinde eğitim kurumları ile istihdam sektörü arasındaki koordinasyon eksikliği vardır (Arslan, 2002). Bu koordinasyon eksikliğini çeşitli evrensel politikalarla aşılması mümkün olmakla beraber, ulusal ölçütleri aşmış çoğulcu katılımı esas alan AB ve benzeri kurumsal yapılarla ilişkilendirilmesi aranan bir durum haline gelmiştir.

AB ülkelerinde üretim artışlarının sağlanması maksadıyla e-Avrupa çerçevesinde "e-ticaretin hızlandırılması" adı altında çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmalar kapsamında üretim artışı sağlanarak ürünlerin dünya ölçeğine internet üzerinden pazarlanması amaçlanmaktadır. Bu ve buna benzer politikalar eğitim sitelerine ve özelde yükseköğretim kurumlarına kalifiye eleman ve destekleyici AR-GE türü faaliyetler bakımından belli görevler yüklemektedir.

Üniversiteler büyük teknolojik değişimler ve iş organizasyonlarının rolleri ile ilgilenmektedirler. Bazı insan kaynaklarını geliştirme çalışmaları üniversitelerden etkilenmekle beraber, üniversitelerin iş piyasasının öğretim ihtiyaçlarının tam olarak karşıladığı söylenemez (Council of Ontario Universities and Ontario Ministry of Education and Training, 1998).

Zayıflayan yükseköğretim sistemlerinin sonucu olarak özellikle mezunlarda üstün beceri gerektiren alanlarda beceri eskimesi yaşanır. Bu durumda işverenler, staj programları ve işbirliği anlaşmaları doğrultusunda öğrencilerin eğitimsel deneyimden

geçirilmiş olmasını arzu etmektedirler. Sektörlerin talep ettiği beceriler sürekli değişmekle beraber belli alanlarda toplanmaktadır.

Günümüz eğitim yapılanmaları çalışanlardan beklenen becerilerin bir bölümünün uluslar arası zorunluluklardan kaynaklandığı öngörüsüyle yürütülmektedir. Dünya üzerindeki rekabet politikaları ve teknolojik gelişmelerin sunduğu fırsatlar ülkeler arası rekabet ortamı yaratabildiği gibi, belli pazarlara ortak açılım şeklinde de kullanılabilen stratejik politikalar halini almıştır. Bu açıdan bakıldığında eğitim sistemlerinin günümüz şartlarını yansıtan bir bütünlük içerisinde olabilmesi dünya üzerindeki gelişmeleri takip eden ve kendisini bu gelişmelere göre adapte edebilen esneklikte tasarlanması gerekmektedir. Bu bağlamda AB ülkeleri dünya ölçeğindeki ekonomik yapılanmaları yakından izlemekte ve dolayısıyla yürütülecek eylemleri bu yapılanmalara göre şekillendirmektedir.

Bu gelişim çizgisi içinde meslek standartları konusunda özellikle piyasaların işgücü ve beceri talebi yorumlanarak yeni yaklaşımlar oluşturulmaya çalışılmaktadır. Yakın gelecekte ortak meslek standartları ve belgelendirme sistemlerinin tesis edilmesiyle beraber çalışanların eğitim talebi ve hareketliliği sağlanmış olacaktır. Yeşilmen'e göre (2002), becerili işgücünün eğitilmesi, temini, istihdamı, ülke içindeki ve dışındaki hareketliliği meslek standartları sınav ve belgelendirme sistemine olan ihtiyacı ön plana çıkarmaktadır. Meslek standartları sınav ve belgelendirme sistemleri sürekli bir gelişim sürecine işaret etmekle beraber, ülkelerin gelişmişlik düzeyine paralel olarak çalışanların niteliklerinin uluslar arası ölçütleri taşınması finansal bazı zorunluluklara işaret eder. Bu haliyle meslek standartları sınav ve belgelendirme sistemleri kamunun yanı sıra özel kesimce sağlanacak maddi kaynaklarla yürütülebilecektir.

Problem

Gelişmiş ülkelerde uygulanan sanayi politikaları incelendiğinde istikrarlı bir mesleki eğitim altyapısının varlığı dikkati çeker. Buna karşın özellikle gelişmekte olan ülkelerde mesleki eğitim sisteminin ihtiyacı doğrultusundaki kamu yatırımlarının temin edilememesi, eğitimin maddi sorumluluğunun özel sektörle paylaşılabilmesi ve işgücü niteliklerinin uluslararası normları taşıyacak şekilde organize edilememesi, eğitimsel anlamda ciddi mesleki kaygıların oluşmasını sağlamıştır. Bu eğilimin günümüz toplumlarına miras olarak bıraktığı tüketici kitle teşekkülü ve dış pazar olanaklarından yeterince istifade edilememesi gibi sonuçlar, siyasi yetkelerin en büyük uğraş alanlarını yaratmıştır. Bu süreç içindeki hızlı teknolojik gelişmeler ve eğitim kurumu, çalışan, işveren talebi döngüsü gelişmiş ülkelerin lehine stratejik imkanlar sunmuştur. Az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin yeni teknolojileri mevcut imkanlarıyla transfer ederek karşılamaya çalışması, mesleki sistemin cevap veremediği kalifiye eleman talebi nedeniyle, ürün-kalite-tüketici tercihi basamaklarının aşılması mümkün olamamıştır. Bu değişim sürecinde geleneksel mesleki eğitim sistemleri de değişime uğramıştır. Bu değişimi etkileyen faktörleri şu şekilde sıralamak mümkündür (Alkan, C., Doğan, H., Sezgin, İ. 2001);

- Fabrika sistemleri değişerek otomasyon tabanlı bir yapıya kavuşmuş, bu yeni yapı içinde çalışanların yeniden tanımlanan bilgi ve becerilerle donatılmasına ihtiyaç duyulmuştur.
- Çalışanlar arasında iş bölümü ve uzmanlaşma yaratılmaya çalışılarak bilgi yükü fazla teknolojilerin bireysel yeterliği zedelememesi sağlanmaya çalışılmıştır.
- Sosyal hareketlilik eğiliminin sonucu olarak mesleki eğitim kökenli bireyi zihinsel ve fiziksel açılardan sınıflandırılmış bir yapıdan kurtararak yeni yaşantıların odağına almıştır.
- Geleneksel mesleki beceriler kademesinin genişlemesi
- Sistem yaklaşımının benimsenmesi
- Kurallar ve kabullerle sınırlandırılmış bir yaşam formundan bağımsız ve bireycil hareket serbesiyeti kazandıran bir geçiş döneminin yaşanması
- İş ve yaşam arasındaki yakınlığın kaybolması
- Çalışma saatlerindeki değişkenlik

- Eğitim kapsamındaki nüfus değişimi
- Zorunlu eğitim süresindeki değişimler
- Özellikle gençlerin istihdam problemleri

Türkiye'nin gelişen teknoloji ve artan bilgi birikimine ayak uydurması ve uluslar arası rekabet ortamlarında mücadele gücü kazanabilmesi için mesleki ve teknik eğitim sisteminin ihtiyaçları doğrultusunda nitelikli insan gücü yetiştirmesi gerekmektedir. Bunun yanında yetişmiş insan gücünün uluslar arası norm ve niteliklerde olması Avrupa Birliği (AB) ülkelerinin temel politikalarındandır. Bu politikalar ışığında, yakın gelecekte sanayi ve bilgi toplumlarının rekabet edebilme kriterleri doğrultusunda ortak çatılar altında bütünleşeceği sıkça dile getirilen bir konu olmuştur. Çeşitli zamanlarda dile getirilen bu zorunluluğun ilk kurumsal yapısı Avrupa Birliğidir. Bütünleşme hareketlerinin uygun ölçütleri sağlamış toplumlar arasında gerçekleşeceği gerçeği ise, özellikle Avrupa kıtasında AB'ne üyeliği ön plana çıkarmıştır. Ne var ki mevcut eğitim sistemlerini AB eğitim politikalarıyla uzlaştıramamış ülkelerin bu bütünleşme hareketi içinde yer alması mümkün görünmemektedir.

AB'ye üyelik çalışmaları pek çok alanda uyum çalışması yapılmasını gerektirmektedir. Bu kapsamdaki çalışmalardan biri de meslek standartları ve belgelendirme sisteminde yapılması gereken uyum çalışmalarıdır. Bu amaçla kurulan Meslek Standartları Komisyonu (MSK) bünyesinde meslek kuruluşlarının katılımıyla çalışmalar yürütülmektedir. Yürütülen meslek standartları ve belgelendirme çalışmalarının sistemli ve istem paralelinde olduğunu söylemek güçtür. MSK bünyesinde çalışmalar yürüten Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) 250 mesleğin standardını hazırlayarak ilgili çevrelerin dikkatine sunmuştur. Ancak, hazırlanan bu meslek standartlarının uluslar arası normlara göre durumu, mesleki tanım ve piyasa beklentileri gibi çeşitli açılardan sınanması ve uygulanabilirliğinin belirlenmesi gerekmektedir.

Standardı hazırlanmış bir mesleğin uluslar arası sınıflama sistemi olan ISCO-88 ile tam bir uyum içinde olması, bu alanda çalışmalar yürüten ILO, UNESCO ve AB'nin Avrupa boyutundaki ülkelere talebidir. Bu açıdan bakıldığında İŞKUR'nun hazırlamış olduğu meslek standartlarının AB'ne üyelik ve uyum sürecindeki çalışmalara katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Buna karşın hazırlanan meslek standartlarının

akademik çalışmalarla desteklenmesi, yürütülecek çalışmalar ve eksikliklerin tespiti konusunda oldukça önemlidir.

Meslek standardı belirleme çalışmalarının mesleki sistemden çıkan bireylerin istihdamı üzerinde ciddi etkilerinin olacağı bilinmektedir. Nitelikli bir mesleki eğitim sisteminin oluşturulmasına itici güç teşkil edecek meslek standartları, mezunların uluslar arası anlaşmalar veya serbest dolaşım gibi bireysel fırsatları kullanabilmeleri ölçüsünce daha da anlam kazanacaktır.

Ülkemizdeki meslek standartları çalışmalarındaki eksikliklerin temelinde sivil katılımın yeterince harekete geçirilememesi bulunmaktadır. Bunun yanında meslek standartları çalışmalarını yürütecek kurumların kamu menşeli olması politikaların daha geniş kitlelere ulaşmasına en büyük engeldir. Meslek standartları konusunda çalışma yürüten kamu kuruluşlarının herhangi bir uzman veya hizmet temini yoluna gitmeden mevcut personel, kaynak ve yapı ile bu çalışmaları istenilen ölçütlerde yürütmesi oldukça zor görünmektedir. Ne var ki sivil katılımı temsil eden dernek, vakıf v.b. örgütlerin meslek standartları ve belgelendirme çalışmalarına katılım arzusu maddi kaygılardan öteye geçememektedir. Herhangi bir yasal düzenleme olmaksızın, yetkileri belirlenmemiş veya siyasi yetkelerce yetkilendirilmemiş kuruluşların bu yönde çalışmalar yürütmesi süreç açısından son derece sakıncalıdır. Meslek kuruluşu olarak anılan kurumlar AB süreciyle beraber bir çok alanda çeşitli organizasyonlarıyla anlaşmalar imzalamış, mevcut eğitim istemimizin yeniden yapılandırılması gereğini dikkate almadan girişimlerde bulunmaktadır.

Meslek standartları çalışmaları alan uzmanlığı gerektirdiği kadar çeşitli alanlarda çalışan uzmanlarında ortak katkısına ihtiyaç duymaktadır. Öncelikle mesleki kodlama çalışmalarını yürütecek taşra teşkilatlarının belirlenmesi gerekmektedir. Bunun yanında henüz AB politikalarının gereği olan istatistik üretme ve işleme görevini ifa edecek özel kuruluşlar oluşturulamamıştır. En önemli katkıyı sağlaması gereken Yükseköğretim kurumları AR-GE çalışmaları bakımından oldukça kısıtlanmış, mevcut kaynaklarını meslek standartları ve belgelendirme sistemlerinin oluşturulması amacına hizmet edecek biçimde yenileyememiştir.

Mesleki eğitim bir zincirin halkaları gibidir. Zincirin ilk halkası eğitimi verilecek mesleğin standardı, son halkası da o mesleğin yeterlik belgesidir. Bu zincirin halkaları Türkiye’de kopuktur (Mısırlı, 2001). Meslek analizi, mesleki kodlama gibi meslek standartlarının temel öğelerinin önemi yeterince anlaşılammakta ve dolayısıyla mesleki eğitimin ülke kalkınması için temel yönelim olması sağlanamamaktadır. Türkiye’deki mesleki eğitim sisteminin önündeki en büyük engel belli kitlelerin zorlamış olduğu ikincil eğitim dayatmasıdır. Mesleki eğitim tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de öncelikli eğitim faaliyeti halini almak durumundadır. Meslek standartları ve belgelendirme sistemleri mesleki eğitim sisteminin ihtiyaç duyduğu temel gerekleri sağlama noktasında vazgeçilmez bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde mesleki eğitim paralelinde meslek standartları konusunda yapılan çalışmalar oldukça yetersizdir. Özellikle mesleki eğitim hedefleri bazında yaşanan olumsuzlukların meslek standartları ve belgelendirme sistemlerinin etkin kullanımıyla aşılabilceği düşünülmektedir. Bu ise meslek standartlarının oluşturulması, uygulanması ve dönütlerin alınarak değerlendirilmesi konularında akademik çalışmalara işaret etmektedir.

Amaç

Araştırmanın genel amacı, Türkiye’de meslek standartları konusunda yapılan çalışmaları belirlemek, yapılan çalışmaları AB’ne uyum açısından değerlendirmek ve Türkiye İş Kurumu’nun (İŞKUR) hazırlamış olduğu Motor yenileştirmeci meslek standardının yapılan mesleki eğitime göre niteliğini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

1. Meslek standartlarını belirleme sürecinin öğeleri nelerdir?
2. Türkiye’de meslek standartlarını belirleme açısından yapılan çalışmalar nelerdir?
3. Türkiye’de yapılan meslek standartları oluşturma çalışmalarının AB’ye uyum sürecindeki yeri nedir?
4. İŞKUR’ un geliştirdiği Motor yenileştirmeci meslek standartlarının;
  - a. iş organizasyonu yapmak,
  - b. krank ana mili üzerindeki işlemleri yapmak,
  - c. ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapmak,

- d. kol yatak barasına yapmak,
- e. rektifiye yapmak ve honlamak,
- f. kapak işlemlerini yapmak,
- g. araç, makine ve ekipman kullanımı,
- h. genel bilgi ve beceriler,
- i. genel tutum ve davranışlar boyutlarında mesleki teknik orta öğretim kurumlarındaki (MTOÖK) 3. sınıf öğrencilerinin sahip oldukları nitelikler açısından öğrenciler, atölye öğretmenleri, ve usta öğreticilerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

5. İŞKUR' UN geliştirdiği Motor yenilestirmeci meslek standardının;

- a. iş organizasyonu yapmak,
- b. krank ana mili üzerindeki işlemleri yapmak,
- c. ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapmak,
- d. kol yatak barasına yapmak,
- e. rektifiye yapmak ve honlamak,
- f. kapak işlemlerini yapmak,
- g. araç, makine ve ekipman kullanımı,
- h. genel bilgi ve beceriler,
- i. genel tutum ve davranışlar boyutlarında MTOÖK 3. sınıf öğrencilerinin sahip oldukları nitelikler açısından öğrenciler, atölye öğretmenleri, ve usta öğreticilerin buldukları Kalkınmada Öncelikli Yöre (KÖY), Normal Yöre (NY) ve Gelişmiş Yöre (GY) göre görüşleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Önem

Bu araştırma ile Türkiye’de meslek standartlarına ilişkin yapılan çalışmalar belirlenerek, AB’ne uyum sürecindeki yeri ve önemi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla araştırmanın alanını oluşturan mesleki oluşumlara ilişkin Avrupa boyutundaki gelişmeler toplumsal ve akademik platformlarda irdelenerek ilgili çevrelerin hizmetine sunulacaktır.

Meslek standartları iş yaşamının kontrollü ve ölçülebilir niteliklerle donatılması açısından son derece önemlidir. Belgelendirme ve sınavlar yoluyla mevcut durumun betimlenmesi mümkün olurken, iş yaşamına giriş veya iş değiştirme aşamasında bireysel beklentiler bazında ortak eğilimlerin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında çalışanların sergilemeleri beklenen davranışı kazanıp kazanmadığı yönündeki endişeler giderilirken, özellikle üretim bantları gibi ileri teknoloji sahalarında planlara yüksek oranlarda ulaşılması mümkün kılınmaktadır.

Ülkemizin eğitim sistemi ve istihdam sektörü ile ekonomik yapısı açısından meslek standartları oldukça önemlidir. Yurtdışında çalışan vatandaşlarımızın büyük çoğunluğu kalifiye eleman niteliği taşımadığından ağır şartlarda çalışmaktadırlar. Bunun yanında özellikle son yıllarda AB istihdam politikalarının meslek standartları ve belgelendirme sistemlerinin ölçütleriyle donatılması işgücü hareketliliğimizi kısıtlamıştır. Rekabet edebilmenin zorlaştığı günümüz şartlarında çeşitli uluslar arası sağlık kuruluşları, tüketiciyi korumayı amaçlayan kuruluşlar v.b. örgütlerin kalifiye eleman çalıştırılması yönündeki baskıları ülkemiz açısından rekabet kaybına neden olmaktadır. Bu tespitin temelinde meslek standardı tanımından sadece teknik öğlelerin anlaşılmasının büyük etkisi vardır. Meslek standardı çalışmaları çalışanı teknik anlamda daha bilgili kılmayı amaçlamasının yanı sıra toplum sağlığı, sosyal çevre v.b. açılardan da çalışanları daha üretken ve daha duyarlı yapmayı amaçlamaktadır. Bu araştırmada elde edilecek veriler ile aşağıdaki noktalara ışık tutulabileceği düşünülmektedir.

1. İŞKUR’un hazırlamış olduğu meslek standartlarından araştırma kapsamı içindeki meslek alanının, Türk mesleki eğitim sistemi içindeki yerini

belirlemek, böylelikle diğer meslek alanlarındaki standartların değerlendirilmesine katkı sağlanabilecektir.

2. “Meslek Standartları ve Belgelendirme Sistemi” ile ilgili Uluslar arası ve ulusal düzeyde yapılan çalışmalar bir bütünlük içinde ortaya konabilecektir.

Sayıtlılar

1. Araştırmada kullanılacak olan, İŞKUR’un hazırladığı motor yenileştirmeci seviye 2, meslek standartlarını geliştirme esasları açısından yeterlidir.
2. Mesleki teknik ortaöğretim kurumlarının motor bölümlerindeki öğretmen, öğrenci ve işletme eğitimi aldıkları yerlerdeki usta öğreticilerin görüşleri motor yenileştirmeci meslek standardının niteliğini ortaya koyma açısından yeterlidir.
3. Araştırmada kullanılan “meslek standartları” kavramı, İŞKUR’un geliştirdiği ve kamu oyuna açıkladığı meslek standartları kavramı ile eş anlamlıdır.

Sınırlılıklar

1. Araştırma Türkiye İş Kurumunun geliştirdiği meslek standartlarından motor tamirciliği seviye 2 ile sınırlıdır.
2. Araştırma gelişmişlik düzeyine göre seçilen iller (KÖY, NY, GY),
  - A. Bu illerdeki MTOÖK’da motor bölümü olan mesleki ve teknik liseler,
  - B. Bu liselerdeki son sınıf öğrencileri ve ilgili bölüm öğretmenleri,
  - C. Bu liselerdeki son sınıf öğrencilerinin meslek eğitimi yaptıkları işletmelerdeki usta öğreticiler ile sınırlıdır.
3. Araştırmanın AB boyutu ise, AB’de meslek standartları ile ilgili yapılan çalışmalar, Türkiye’nin bu konuda yaptığı çalışmaların genel bir değerlendirmesi ile sınırlıdır.
4. Kaynakçada yer alan veri kaynakları ile sınırlıdır.

Tanımlar

Mesleki Yeterlik: Bir meslek alanı ile ilgili iş ve işlem analizleri doğrultusunda belirlenen meslek standartlarına uygun bilgi, beceri, mesleki tutum ve iş alışkanlıklarını gösterebilme düzeyidir (Karaağaçlı, 1995: 30)

Mesleki Eğitim: Bireye iş hayatında belli bir meslekle ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandıran ve bireyin yeteneklerini çeşitli yönleriyle geliştiren eğitim (Alkan, C., Doğan, H ve Sezgin, İ. 2001).

Meslek Standardı: Meslek standardı, bir mesleğin gereklerinin kabul edilebilir ölçütlerde yerine getirilebilmesi için ihtiyaç duyulan asgari bilgi, beceri, tutum ve davranışları gösteren normlardır. Meslek standartları ayrıca, başta çalışanlar, eğitimciler ve işverenler olmak üzere, ilgili bütün kesimlere, bir mesleğin başarı ile yürütülebilmesi için gerekli olan nitelikler ve o meslekte yeterlik belgesi alabilmek için yapılacak sınavlarda aranacak ölçme ve değerlendirme kriterleri hakkında bilgi sağlayan bir sistemdir (İŞKUR, 2003). Bir meslek standardı genel olarak aşağıdaki hususlar içermektedir.

- Standardın hazırlandığı seviye için yaygın olarak kullanılan mesleki unvan ve tanım
- Mesleği icra eden kişinin mesleğin gereklerine uygun olarak gerçekleştireceği görev ve işlemler
- Genel olarak kullanılan araç-gereç ve ekipmanlar
- Mesleği icra eden kişinin sahip olması gereken genel bilgi ve beceriler ile tutum ve davranışlar
- Mesleğin uzmanlık dalları ile birlikte mevcut durumu ve gelecekte göstereceği eğilimler

İşletmelerde Meslek Eğitimi (İŞME): Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu öğrencilerinin beceri eğitimlerini işletmelerde, teorik eğitimlerini ise mesleki ve teknik kurumlarda veya işletme ve kurumlarca tesis edilen eğitim merkezlerinde yaptıkları eğitimdir (Gürol, 1997: 11).

Motor Yenilestirmeci: Kendi başına ve belirli bir süre içinde motor yenileştirme tezgahlarını kullanarak, içten yanmalı motorların aşınmış parçalarını tekrar kullanım için orijinal ölçülerine uygun hale getirme bilgi ve becerisine sahip kişidir (İŞKUR, 2003).

Usta Öğretici: Ustalık yeterliği kazanmış, meslek lisesi öğrencilerinin işyerlerindeki eğitiminden sorumlu, meslek eğitimi tekniklerini bilen ve uygulayan kişidir (Gürol, 1997: 13).

Yeterlik :

1. Mesleğe giriş aşamasında bireysel gereksinimler veya ,
2. Resmi olarak tanınan belgelerle (Sertifika, Diploma) eğitim ve öğretimin tamamlanması, test veya sınavlarda yeterli performansın sergilenmesidir (Burkart, 2002).

Yetenek: Mesleki durum ve gereksinimlerdeki değişimlerin bilgi yeterliği, beceriler ve bilginin nasıl kullanılacağı yoluyla aşılmasını ifade eden bireysel kapasitedir (Burkart, 2002).

Beceri:

1. Özel iş veya görevi yerine getirmek için gerekli bilgi ve deneyim ihtiyacı veya,
2. Eğitim ürünü, öğretim ve denemeyim fikri ile birlikte bilginin türü hakkındaki teknik özelliklerdir (CEDEFOP, 2002).

Temel Beceriler: Matematik, yazma, okuma, dinleme ve konuşma gibi modern toplumların fonksiyonel becerileridir (Burkart, 2002).

Genel Beceriler: Yaşamın başından sonuna kadar sadece okuma, yazma ve sayısal gibi temel becerilerle sınırlı kalmayıp, iletişim becerileri, problem çözme becerileri, takım çalışması, karar verme, yaratıcı düşünme, bilgisayar becerileri ve sürekli öğrenme becerilerini ifade eden çerçevedir (Burkart, 2002).

Akreditasyon:

1. Öğretim organizasyonu veya öğretim yoluyla statü yetkisi vermek,
2. Bunun yanında, formal veya informal yolla kazanılan becerilerin tanınması işlemidir (Burkart, 2002).

Tanınma :

1. Ekonomik ve sosyal yetenekleri onaylama veya ,
2. Becerilere statü kazandırma işlemidir (Burkart, 2002).

BÖLÜM II

2. İLGİLİ LİTERATÜRÜN İNCELENMESİ

Bu bölümde öncelikle AB'ndeki eğitim yönelimleri incelenerek meslek standartları ve belgelendirme sistemlerinin bu eğitim yönelimleri içindeki yeri tartışılmıştır. Buna paralel olarak Türkiye'nin AB adaylık sürecindeki eğitim durumu araştırılmıştır.

2.1. DÜNYADAKİ EKONOMİK YAPILANMANIN AVRUPA COĞRAFYASI ÜZERİNDEKİ EĞİTİMSEL ETKİLERİ

Mal ve finans piyasalarının dünya ölçeğindeki mevcut durumu küreselleşmeyi beraberinde getirmiştir. Pazar stratejilerinin getirdiği küreselleşme, bir yandan hükümetleri iç baskılarla karşı karşıya getirirken diğer taraftan bölgesel bütünleşme çabalarına yönelmiştir. AB (Avrupa Birliği), EFTA (European Free Trade Association), NAFTA (North American Free Trade Agreement), APEC (Forum for Asia-Pacific Economic Cooperation) ve MERCOSUR (Southern Cone Common Market), AFTA (Asean Free Trade Arrangement) günümüz bölgesel bütünleşmelerinin en önemlilerindendir (Nebioğlu, 2003_B). Dünya üzerindeki globalleşme eğilimlerinin bazıları Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1: Bölgelere Göre Entegrasyon Anlaşmaları

Bölge	Ülkeler
ASYA PASİFİK	
ANZCERTA	Avustralya, Yeni Zellanda
NAFTA	A.B.D., Meksika, Kanada
AFTA-ASEAN	Brunei, Endonezya, Malezya, Filipinler, Singapur, Tayland
EAEC	Hong Kong, Japonya, G. Kore, Kore Cumh. , Tayvan, Çin
BANGKOK ANL.	Kore Cumh., Papua Yeni Gine, Laos, Hindistan, Bangladeş, Sri Lanka
APEC	Anzcerta, Nafta, Afta-Asean, Eaec Ülkeleri
SAARC	Bhutan, Maldiv Adaları, Nepal, Pakistan

Tablo 1'den devam

ORTA DOĞU	
ACM	Mısır, Libya, Irak, Suriye, Ürdün, Yemen, Moritanya
AMU	Moritanya, Tunus, Cezayir, Fas, Libya
GCC	Bahreyn, Kuveyt, Umman, Katar, Suudi Arabistan, B.A.E.
BSEC (KEİB)	Yunanistan, Arnavutluk, Ermenistan, Gürcistan, Bulgaristan, Moldovya, Romnya, Rusya Fed., Ukrayna, Azerbaycan, Türkiye
ECO (EKİT)	Ezerbaycan, Türkiye, İran, Pakistan, Afganistan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Tacikistan, Özbekistan
AMERİKA KITASI	
CACM	El Salvador, Kosta Rika, Honduras, Nikaragua, Guetemala
NAFTA	A.B.D., Kanada, Meksika
Üçler Grubu	Meksika, Venezüella, Kolombiya
ANCOM	Venezüella, Kolombiya, Bolivya, Ekvador, Peru
LAIA (LAFTA)	ANCOM+Üçler Grubu+ MERCUSER+ Şili
CARICOM	Trinidad Tabago, Barbados, Belize, Bahamalar, Guyana, Jamaika, San Kristobal
MERCUSER	Brezilya, Arjantin, Uruguay, Paraguay
OECS	St. Kitts ve Nevis, St. Lucia, St. Vincent ve Grenadines, Antigua Barbuda, Dominik, Grenada, Monserrat
EAI	Yukarıdaki ülkelerin tümü (Kanada Hariç)
AVRUPA	
AB	AB ÜLKELERİ

(Nebioğlu, 2003)

Tablo 2: Türkiye'nin Bölgesel Bütünleşmeler İçindeki Yeri

Bütünleşme	Dahil Ülkeler
İslam Konferansı	
ECO	Türkiye, Azerbaycan, İran, Pakistan, Afganistan, Tacikistan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Özbekistan,
KEİB	Türkiye, Azerbaycan, Yunanistan,
D8	Türkiye, Bangladeş, Mısır, Nijerya, Endonezya, Malezya, İran, Pakistan
Gümrük Birliği	AB

(Nebioğlu, 2003_A)

Tablo 1 ve 2’de görülen bütünleşme eğilimlerinin çoğunluğunda coğrafi yakınlık ilkesi dikkati çekmektedir. Buna karşın bu coğrafi yakınlık eğiliminin yakın tarihimizle birlikte artan mesafelerle gerçekleştirilmiş olması bilgi toplumuna ve web tabanlı uygulamaların etkinliğine işaret etmektedir. Aynı eğilimlerin gelecek yıllardaki durumunu yordamak ise, stratejik enerji politikaları ve eğitimsel altyapıyla desteklenmiş bilgi teknolojilerinin mevcut durumu ile izah edilebilecektir.

Avrupa kıtasındaki bütünleşme çabalarının temelinde mal, hizmet, emek ve sermaye dolaşımı ile iktisadi organizasyonlar bulunmaktadır. Avrupa birliği ve NAFTA’nın ticari tedbirlerinin altında büyük ölçüde Avrupa ve Kuzey Amerika’daki yaşlı sanayilerin (çelik, giyim v.b.) ve sanayileşen ülkelerin dinamik teknolojileri ile Japonya’nın korumacılık politikalarının etkileri vardır (Nebioğlu, 2003_B). Bu durum ülkeleri günümüz rekabet şartlarıyla mücadelenin yanı sıra gelecek yıllardaki eğitimsel ve ticari faaliyetler için önlem politikaları üretme konusunda da ciddi çalışmalara itmektedir. Bu anlamda özellikle mesleki ve teknik eğitim ile bilgi ve iletişim teknolojilerinin rekabet şartlarını belirleyebilme gücü kullanılarak, yeni oluşumlar yaratılmaya çalışılmaktadır.

Bölgesel bütünleşme dürtüsünün altındaki nedenleri yedi grupta toplamak mümkündür (Nebioğlu, 2003_B). Bunlar ;

1. Bölgeselleşmeden Beklenen Ekonomik Sonuçlar: Eylem içinde öğrenerek bölgesel pazarı genişletmek, sermayeyi cezp etmek ve hızlı gelişme amacı güdülmektedir.
2. Ekonomik Olmayan Sonuçlar: Bölgesel göçlerin önlenmesi ve bölgesel güvenliğin sağlanması
3. Uruguay Turu ile İlintili Sebepler: Uluslar arası ticaret sisteminde müzakere pozisyonunu güçlendirmek
4. Bölgesel “Güvenli Cennet” : Gelecekteki ticari risklerden korunma
5. Yurt içi politika ve reformları hızlandırma isteği
6. Domino Etkisi: Yeni bir bütünleşmenin dışında kalan ülkelerin fırsat maliyeti yükselir, pazar kaybı yaşanır. Bütünleşme dışında kalan ülkelere ticari ve politik baskı kurulabilmesine imkan tanınmış olur.

7. Bebek Sanayi Bölgeselleşmesi: Üçüncü ülkelere karşı korumacı ticari politikalarla birlikte uygulanan bölgesel düzeydeki serbestleşme ve bölge içi rekabete hazırlama

Bölgesel bütünleşmeler genelde serbest ticaret bölgesi, gümrük birliği, ortak pazar, ekonomik birlik şeklindedir. Globalleşme dünya ekonomisinde rekabet gücü, yeni teknolojiler üretme ve bu yeni teknolojileri hızla üretime dönüştürme yeteneğine dayanmaktadır (Yücel, 2003). Globalleşme ve yeni ekonomik yapılanmanın dünya ölçekli etkileri, araştırma ve geliştirme faaliyetlerini hızlandıracak politikalarda yoğunlaşmaktadır. Son yıllarda Japonya, İsveç ve Almanya'nın hem özel hem de kamu sektöründeki AR-GE payları iki katına çıkarılmıştır (Yücel, 2003). Amerika Birleşik Devletleri, Japonya ve AB ülkelerinin teknoloji ve bilime ilişkin politikaları Tablo 3'de görülmektedir.

Tablo 3: A.B.D., Japonya ve AB'nin Teknoloji ve Bilim Politikaları

A.B.D. (1993 Yılında yayınlanan teknoloji politika kitabından)	JAPONYA	AB (1994 yılında yayınlanan büyüme, rekabet ve istihdam başlıklı beyaz kitaptan)
1. Ülkede bir bilim-teknoloji düşünce iklimi oluşturmak	1. Süper iletken	Araştırma ve teknolojik gelişmenin yeniden
2. İleri süper bilgisayar ağı oluşturmak	2. Yeni malzemeler	sağlayacağı, Rekabetin
3. Matematik ve bilim eğitimine önem vermek	3. Biyoteknoloji	güçlendireceği ve istihdamı
4. Malzeme teknolojisi	4. Yeni elektronik malzemeler	arttıracığı savunulmaktadır.
5. Biyoteknoloji	5. Yazılım (software)	
6. İleri üretim ve metotlarının geliştirilmesi		

(Yücel, 2003).

Sektör ve alt sektör boyutunda uluslar arası rekabet edebilmenin gereği olarak insan gücü niteliklerinin uluslar arası ölçütlere ulaştırılmasına ve karşılaştırılabilir

standartların uygulanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ise, mal, hizmet ve emeğin uyumu için standartlaştırma demektir (Demirezen, 2003).

Mesleki eğitimin işgücü piyasasının taleplerine uygun nicelik ve nitelikte işgücü yetiştirememesi ve eğitim sonrası verilen belgelerin geçerliklerinin istenilen düzeyde olmayışı meslek standartları, sınav ve belgelendirme sistemlerinin etkin olarak kullanımının gerektiğine işaret etmektedir. Meslek standartları, sınav ve belgelendirme sistemlerinin oluşturulamayışı veya eksikliği, istihdam sistemleriyle eğitim kurumları arasında kopukluğa neden olmakta, çalışanların iş bulma ve değiştirme kabiliyetini kısıtlamakta ve işgücünün uluslar arası hareketliliğini sınırlamaktadır.

Ülkelerin bölgesel bütünleşme eğilimlerinin doğal sonucu olarak yeni pazar arayışları hız kazanmıştır. Buna karşın tüketicilerin üstün nitelikli ürün talepleri teknolojik altyapının yenilenmesini zorunlu kılmış, kalifiye elemana olan ihtiyacı ön plana çıkarmıştır. Globalleşme ve benzeri eğilimlerin eğitim sistemlerinden talebi olarak karşımıza çıkan kalifiye eleman gereksiniminin niteliği konusunda da belli ölçütlere ihtiyaç vardır. Ülkeler arası çalışan hareketliliği olarak karşımıza çıkan kalifiye eleman talebinin öngörülen nitelikte olup olmadığının tespiti noktasında meslek standartları sınav ve belgelendirme sistemlerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Kısaca, globalleşme sadece ekonomik etkileri taşımakla kalmayıp ülkesel sistem bütünlüklerini de beraberinde getirmektedir. Bu sistemlerden biride meslek standartları sınav ve belgelendirme sistemidir. Ayrıca kalifiye elemana olan talebin dünya ölçeğindeki artışı, özellikle mesleki ve teknik eğitime olan talebi de arttırmıştır. Bu konuda çalışmalar yürüten UNESCO ve ILO'nun mesleki alana hazırlık aşamasında teknik ve mesleki eğitim faaliyetleri konusundaki önerileri şunlardır (UNESCO ve ILO, 2001).

1. Teknik ve mesleki eğitime öncelikli olarak önem verilmelidir. Dolayısıyla geleneksel yapı ve içerik teknik ve mesleki eğitimin bu amacına yönelik olarak uyarlanmalıdır. Böylelikle;
  - a) Ortaöğretimdeki çeşitlilik sonraki bölümlerde de sürdürülerek (iş ve öğretim birleşimi yoluyla) yükseköğretime veya iş çevrelerine rehberlik edileceğinden tüm gençlerin ihtiyaçları ve kabiliyetleri yönlendirilmiş olacaktır.

- b) Eğitim kurumları (üniversiteler dahil) ile iş dünyası arasındaki esnek değişimler sağlanarak, eğitimsel yapılar ve program gelişimlerinin bütün evreleri merkezden organize edilmiş olacaktır.
2. Mesleki alana hazırlık için teknik ve mesleki eğitimin tatmin edici bir meslek hayatı ve üretime dayalı çözümler sunması gerekmektedir. Bu amaçla;
- a) Bireyin bir başka meslek alanından alacağı mesleki bilgi transferi ile sınırsız meslek seçimi yapabilmesi ve bilgi, genel beceri kullanabilmesi veya kazanmasına yol açılmalıdır.
- b) İş başlangıcı, bireysel görevler ve iş öğretimi için çeşitli zamanlarda özelleştirilmiş hazırlıklar yapılmalıdır.
- c) Bireyin çalışma yaşamının herhangi bir noktasında eğitimin devamı için bilgi, beceri ve tutumlara yönelik arka plan çözümleri geliştirilmelidir.
3. Vaktinden önce ve sınırlı uzmanlaşmadan kaçınılmalıdır.
- a) Prensipde uzmanlık yaşı en düşük 15 yaşından itibaren başlamalıdır.
- b) Özel dal seçilmeden önce belli mesleki sektörlerdeki temel bilgi ve beceri gereksinimi periyodik ve yaygın çalışmalarla çözülmelidir.
4. Kadınların ve kızların motivasyonu ve özel önemi dikkate alınarak bütün öğrenim talepleri için teknik ve mesleki eğitim programları karşılaştırmalı ve uzlaştırmacı sistemlerle tasarlanmalıdır. Diğer haklara erişimin sağlanmasıyla amacıyla ise,
- a) Uygun yasal ölçütler belirlenmeli,
- b) Fırsat eşitlikleri hakkındaki bilgiler yaygınlaştırılmalı,
- c) Cinsiyete bağlı duyarlılık oluşturulması maksadıyla rehberlik ve danışma hizmetleri yürütülmeli,
- d) Diğer dürtülerle (kışkırtma, taciz v.b.) ilgili yerel önlemler alınmalıdır.
5. Özel durumlara bağlı olarak okula gitmeyen işsiz gençler ve çocuklar ile kısıtlılarda olduğu gibi sosyal bakımdan avantajsız olan gruplar, göçmen işçiler, mülteciler v.b. zorunlu eğitimini tamamlayamamış veya eğitim ve

öğretim programlarına katılmamışlara beceri kazandırılmalı veya mevcut becerileri geliştirilmeli ve kendi işlerini kurmaları sağlanmalıdır.

6. Dezavantajlı durumda bulunanların fiziksel ve entelektüel yoksunluklarının aşılması ve toplum ile mesleki girişimlere katılmalarının sağlanması amacıyla, bir mesleğe geçiş için yeterli davranış kazandıracak, potansiyeli ve kişisel gerçekleri ölçüsünde toplum ve iş gruplarına entegrasyonunu sağlayacak özel kuruluşlara ihtiyaç vardır.

ILO ve UNESCO'nun mesleki eğitim sistemini düzenleyici niteliğindeki bu tavsiye kararları, Avrupa boyutundaki ülkelere yol göstermektedir. Avrupa boyutundaki eğitim ve mesleki eğitim yönelimleri ülkemizin adaylık talebi nedeniyle yakından izlenmesi gereken konuların başında gelmektedir.

2.2. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE EĞİTİM VE MESLEKİ EĞİTİM YÖNELİMLERİ

AB, eğitim ve mesleki eğitim konularında olduğu kadar sosyal ve ekonomik alanlarda da bir çok program uygulamaktadır. Üye ülkeleri çeşitli alanlarda kalkındırmaya amaçlayan bu programlar aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 4: Çeşitli AB Programları

Programın Adı	Programın Süresi	Dahil Ülkeler	Yönetim Merkezi	Program Alanı	Program Konusu
IDA II	1.01.1998-31.12.2004	[2]	İşletme	Elektronik Data Değişim Programı	Yönetimler arası elektronik data değişimi
Küçük ve Orta Boy İşletme Programı	1.01.1997-31.12.2000		İşletme	Şirketler	Küçük ve Orta Boy İşletmeler
Kadın ve Erkek Fırsat Eşitliği Programı	1.01.1996-31.12.2000		Sosyal İşler	Sosyal	Topluluk nezdinde kadın ve erkeklere eşit fırsatlar tanımak
5. Euratom Programı	1.01.1998-31.12.2002	[4]	Araştırma	Bilimsel Araştırma	Atom Enerjisi üzerinde araştırma geliştirme çalışmaları
5. Araştırma Programı	1.01.1998-31.12.2002	[4]	Araştırma	Bilimsel Araştırma	Teknolojik Araştırma Geliştirme
Carnot	1.01.1998-31.12.2002	[2]	Enerji	Enerji	Temiz ve Yararlı Enerji Kaynakları kullanımı
ETAP	1.01.1998-31.12.2002	[2]	Enerji	Enerji	Enerji sektöründe uzun vadeli tahmin ve geliştirme
Altener	01.01.1998-31.12.2002		Enerji	Enerji	Yenilenebilir enerji kaynakları
Save II	1.01.1998-31.12.2002	[3]	Enerji	Enerji	Enerji verimliliğini Topluluk ülkeleri bazında sağlamak
SURE	1.01.1998-31.12.2002	[2]	Enerji	Enerji	Nükleer sektör aktiviteleri
Fiscalis	1.01.1998-31.12.2002	[2]	Vergi Gümrük Birliği	Endirekt Vergilendirme	İç pazarlarda endirekt vergilendirme sistemi

Programın Adı	Programın Süresi	Dahil Ülkeler	Yönetim Merkezi	Program Alanı	Program Konusu
Gümrükler 2002	1.01.1996-31.12.2002	[4]	Vergi ve Gümrük Birliği	Gümrük	Gümrük Mevzuatları
Meda II (Geliştirme ve Dağıtım.)	1.01.1996-31.12.2000	[3]	Eğitim ve Kültür	Görsel	Görsel ürünlerin Avrupa çapında dağıtımı
Meda II (Eğitim)	1.01.1996-31.12.2000	[3]	Eğitim ve Kültür	Görsel	Görsel ürünler alanında profesyoneller yetiştirilmesi
Kültür 2000	01.01.2000-31.12.2004	[2]	Eğitim ve Kültür	Kültür	Kültürel alanda koordinasyon ve işbirliği
Kanser Savaşım	1.01.1996-31.12.2000	[3]	Sağlık ve Hastalıklara Karşı Savaşım	Sağlık	Kansere karşı savaş
Uyuşturucu Bağımlılığı	1.01.1996-31.12.2000	[3]	Sağlık ve Hastalıklara Karşı Savaşım	Sağlık	Toplum sağlığı çerçevesinde uyuşturucuyla mücadele
Sağlık İşbirliği	1.01.1996-31.12.2000	[3]	Sağlık ve Hastalıklara Karşı Savaşım	Sağlık	Sağlık tanıtım, bilgi paylaşımı ve üye ülkelerarası işbirliği
Aids'in önlenmesi	1.01.1996-31.12.2000	[3]	Sağlık ve Hastalıklara Karşı Savaşım	Sağlık	Bulaşıcı Hastalıklar ve Aids'e karşı ortak sağlık politikaları belirlemek
Sağlık Takibi	1.01.1997-31.12.2001	[3]	Sağlık ve Hastalıklara Karşı Savaşım	Sağlık	Halk sağlığı konusunda ortak politikalar oluşturmak
Kirliliğe Dayalı Hastalıklar	1.01.1999-31.12.2001	[3]	Sağlık ve Hastalıklara Karşı Savaşım	Sağlık	Kirliliğe bağlı gelişen hastalıklara karşı ortak politikalar geliştirmek
Nadir Hastalıklar	1.01.1999-31.12.2003	[3]	Sağlık ve Hastalıklara Karşı Savaşım	Sağlık	Nadir rastlanan hastalıklara karşı toplumu bilinçlendirmek
Sakatlığa Karşı	1.01.1999-31.12.2003	[3]	Sağlık ve Hastalıklara Karşı Savaşım	Sağlık	Sakatlığı engellemek için toplumu bilinçlendirmek
Daphne	1.01.2000-31.12.2003	[4]	Adalet ve İçişleri	Şiddete karşı	Kadınlara gençlere ve çocuklara karşı şiddeti önleme

[1] MDAÜ (Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Latvia, Litvanya, Polonya, Romanya, Slovakya ve Slovenya)

[2] MDAÜ ve G. Kıbrıs

[3] MDAÜ, G. Kıbrıs ve Malta

[4] MDAÜ, G. Kıbrıs, Malta ve Türkiye

(Kaynak : Arı Hareketi, 2001)

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi AB pek çok alanda programlar planlamıştır. Bu araştırma kapsamında eğitim ile ilgili AB programları ve yönelimleri incelenmiştir.

Avrupa'daki eğitim yönelimlerine bakıldığında özellikle son yıllarda ülkelerarası işbirliğinin gittikçe artan oranlarda destek bulduğu görülür. Buna karşın eğitimdeki ortak hedeflere ulaşım amacıyla yapılan çalışmalar genelde sistemli ve kurumsal yapılar çatısı altındadır. Bu nedenle ilgili yönelimlere katılım arzusunu belirten ülkeler AB gibi kurumsal yapılara üyelik başvurusunda bulunmak zorundadırlar.

AB, gelecek yüzyılın eğitim planlamaları doğrultusunda örgün ve yaygın eğitim gereksinimlerini dikkate alarak üye ülkelerin bilgi potansiyellerini artırmak, karşılaşılan güçlükleri aşma noktasında yardımcı olmak ve gelecek nesillerin karşılaşacağı problemleri önceden belirleyerek çözüm üretmeyi öncelikli hedefleri arasına almıştır. Bu amaçla eğitim yapılanmalarını Socrates (Erasmus, Comenius, Grundtvig v.b.), Leonardo da Vinci, Youth for Europe ve ilgili konularda bilgi ihtiyacını karşılayacak Eurydice, Enic, Naric, Arion isimleri altında organize etmiştir.

AB eğitim programları incelendiğinde akademik hareketliliğe çok önem verildiği görülür. Akademik hareketlilik eylemlerinde UNESCO'nun çalışmaları dikkati çekmektedir. Bilginin evrenselliği ve nesillere doğal bir miras gibi aktarılabilmesi oldukça önemlidir. Ancak özellikle son yıllarda artan bilgi yoğunluğuna rağmen bilgiye ulaşım çabaları yetersiz kalmıştır. Buna karşın bilginin yenilenmesi yeni teknolojilerin kullanılmasını zorunlu kılmıştır. İşte bu sorunlar ışığında bilgiye ulaşım olanaklarının zorlanması amacıyla akademik hareketlilik eylemleri planlanmıştır. UNESCO'nun 1996-2001 yıllarını kapsayan orta vadeli stratejisinde akademik hareketlilik teşvik edilmekte, diploma ile edinilen becerilerin tanınması için girişimlerde bulunmaktadır. UNESCO, diploma denkliklerinin sağlanması amacıyla 11 Nisan 1997'de Avrupa Konseyi ile beraber 36 ülkenin katılımıyla Lizbon anlaşmasını imzalamıştır. Türkiye bahsi olunan bu anlaşmayı imzalamamış, imzalayan ülkelerden sadece Azerbaycan, Estonya ve İsviçre kendi parlamentolarında onaylamışlardır. Lizbon anlaşmasında katılımcı ülkelerden özellikle şu maddelerde anlaşılması istenmiştir (Arı Hareketi, 2001; DEÜ, 2002):

- İlk ve Ortaöğretim sürelerindeki değişikliklerin giderilmesi
- Teorik olmayan konularda Ortaöğretim programlarındaki farklılıkların giderilmesi
- Ülkelerin genellikle kendi eğitim sistemlerinin en iyi olduğunu vurgulayarak uzlaşmayı kabul etmemesinden doğan anlaşmazlıkların giderilmesi

Yüksek öğretim sistemlerinde görülen farklılıklar ise şunlardır:

- Yüksek öğretim sistemlerinin bazı ülkelerde iki bazı ülkelerde üç aşamalı olması
- Master ve Doktora dereceleri ve terimlerinin ülkeden ülkeye farklılık arz etmesi
- Bazı yükseköğretim sistemlerinin formasyon vermeye yönelik olmasına karşın bazılarının ilk yıllardan itibaren özel konulara yönelmeleri
- Bazı ülkelerde üniversitenin yanında üniversite olmayan kuruluşlarında olması (Örn: Almanya)

Avrupa'daki çeşitli kurum ve kuruluşlar, diploma ve derecelerin tanınması yolunda çalışmalar yapmaktadır. Bu kuruluşlar şunlardır:

- Avrupa Birliği
- Avrupa Konseyi
- UNESCO'nun Avrupa Bölgesi (CEPES-European Centre for Higher Education)
- İskandinav Bakanlar Konseyi (Nordic Council of Ministers)

Karadeniz Ekonomik İşbirliği'ne üye olan ülkelerde de diploma ve derecelerin karşılıklı olarak tanınması yönünde çalışmalara başlanmıştır. Avrupa Bölgesinde, diploma ve derecelerin tanınması doğrultusunda bilgi alışverişi yapan ve konuyla ilgili doküman hazırlayan iki çalışma grubu bulunmaktadır:

- Avrupa Konseyi ve UNESCO tarafından desteklenen ENIC Networks (European Networks of National Information Centers on academic recognition and mobility)

- Avrupa Birliği tarafından desteklenen NARIC Networks (Networks of National Academic Recognition Information Centers)

Yükseköğretim Kurumu (YÖK), Türkiye'deki ENIC Merkezi olarak görev yapmaktadır. Coğrafi olarak Avrupa'da bulunmamalarına karşın Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D), Kanada ve İsrail'de de ENIC Merkezleri bulunmaktadır.

AB eğitimin kalitesi, süresi ve uluslar arası tanınırlığı konusunda OECD ile birlikte çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmalar kapsamında yükseköğretim sistemlerindeki farklılıkların giderilmesi ve ortak bir eğitim sistemi teşekkülü için 25 Mayıs 1998 tarihli Sorbon Deklarasyonu ve 19 Haziran 1999 tarihli Bolonya Deklarasyonu önemli temel taşları olarak kabul edilmektedir (YÖK, 2002).

Avrupa'daki bir başka eğilim lisans sürelerinin kısaltılmasıdır. Master ve Doktora süreleri bakımından da farklılıklar vardır. Lisans sürelerinin kısaltılmasının temelinde aşağıdaki sorunlar vardır (YÖK, 2002).

- ◆ Bilgi yükü fazla "ansiklopedik" programlar
- ◆ Mezunlar arasındaki yüksek işsizlik oranları
- ◆ Eğitimin ücretsiz olması, yükseköğretime girişte seçme sınavı yapılmadığından gelişigüzel yapılan tercihler ve bunun doğal sonucu olarak oluşan düşük motivasyon
- ◆ Öğrencilerin bir taraftan eğitimlerine devam etmeleri diğer taraftan çalışmaları

Avrupa boyutunda çeşitli sürelerini içeren yüksek öğretim yapıları vardır. Avrupa'daki yükseköğretim sistemleri ve derece yapıları Tablo-5'te görülmektedir.

Tablo 5: AB ve AEA Ülkelerindeki Yükseköğretim Sistemleri ve Derece Yapıları.

Ülke	Yükseköğretim Sistemi		Derece Yapısı		Doktora Derecesi Yapısı	
	Birleşik	İkili	Tek Basamak	İki Basamak	Tek Basamak	İki Basamak
Almanya		✓	✓ (5)		✓ (3)	
Avusturya		✓	✓		✓ (3)	
Belçika (Fl)		✓	✓ (4)		✓	
Belçika (Fr)		✓	✓ (4)		✓	
Danimarka		✓		✓		✓
Finlandiya		✓		✓	✓ (2)	
Fransa		✓		✓	✓ (2)(3)	
Hollanda		✓ (6)	✓		✓	
İngiltere	✓			✓	✓	
İrlanda		✓		✓	✓	
İspanya	✓		✓		✓	
İsveç	✓			✓	✓ (2)	
İtalya		✓ (1)	✓		✓	
İzlanda		✓		✓		✓
Liechtenstein		✓		✓	✓	
Lüksemburg		✓		✓	✓	
Norveç		✓		✓	✓	
Portekiz		✓		✓	✓	
Yunanistan		✓	✓		✓ (2)	

(Kaynak: YÖK, 2002)

- ¹ Yükseköğretim sistemi temelde ikili, üniversite dışı kurum sayısı oldukça düşüktür
- ² Araştırma amaçlı ara doktora derecesi verilir. Fransa ile Yunanistan'da, doktora programına başlayabilmek için ara dereceye sahip olmak zorunludur. Finlandiya ile İsveç'te ise, doktora derecesinden daha düşük düzeydeki ara dereceyi almak isteğe bağlıdır ve doktora programına başlayabilmek için zorunlu değildir.
- ³ Doktora derecesinden ayrı olarak Habilitation (Yüksek Doktora) derecesi de alınabilir.
- ⁴ Belçika'daki her iki topluluğa (Flaman ve Fransız) ait yükseköğretim sistemini hem tek hem de iki basamaklı olarak nitelemek mümkündür. Üniversiteler tarafından verilen derecelerin çoğunluğu iki aşamalıdır.
- ⁵ Yeni düzenlemelerle, iki basamaklı sistem de (Bachelor ve Master) başlatılmıştır.
- ⁶ Üç yıllık bir eğitimden sonra alınabilecek ilk derece olan Kandidaats (Üç yıllık tam zamanlı) derecesi başlatılmıştır.

Uygulanan AB eğitim programları, gelecek yıllarda ortak Avrupa fikrini hayata geçirecek gençleri eğitmeyi planlamaktadır. Bunun yanında bilgi iletişim platformları yoluyla yeni pazarlar ve iş olanakları yaratılarak, daha etkin bir rekabet gücü oluşturulmaya çalışılmaktadır. AB eğitim programları Tablo 6'da görülmektedir.

Tablo 6: AB Eğitim Programları

Projenin Adı	Konusu
Comenius (Okul Eğitimi)	<ul style="list-style-type: none"> • Okul işbirliği projeleri • Okul personelinin eğitilmesi • Bireysel eğitim bursları • İşbirliği projeleri • Networks (Bilgi Ağı)
Erasmus(Yüksek Öğretim)	<ul style="list-style-type: none"> • Avrupa'daki üniversiteler arası işbirliği • Öğretim elemanı ve öğrenci hareketliliği • Erasmus'a yönelik ağ sistemleri • Networks (Bilgi Ağı)
Grunthvig(Yetişkin eğitimi)	<ul style="list-style-type: none"> • Avrupa işbirliği projeleri • Öğrenme işbirliği • Yetişkin eğitiminde yapılaşma, Bireysel gelişim bursları • Networks (Bilgi Ağı)
Lingua(Dillerin öğretimi ve öğrenimi)	<ul style="list-style-type: none"> • Dil öğretimini geliştirme • Araç-gereç geliştirme
Minerva(açık ve uzaktan eğitim)	<ul style="list-style-type: none"> • Eğitim alanındaki bilgi ve iletişim teknolojileri
Socrates II	<ul style="list-style-type: none"> • Eğitim kaynaklarına hızlı ulaşım • Birlik ülkelerindeki ortak kültürel değerlerin geliştirilmesi • Eğitimde yeni yaklaşım ve teknolojilere destek
Leonardo da Vinci II (Mesleki Eğitim)	<ul style="list-style-type: none"> • Yaşam boyu Eğitim • Dil becerilerini geliştirme • Mesleki eğitimi geliştirme projeleri • Personel hareketliliğini destekleme • Bilgi ve becerilerin iş yaşamına uyumunu sağlama
Tempus III (Yüksek Öğretim)	<ul style="list-style-type: none"> • Orta ve batı Avrupa ülkeleri ile yükseköğretimde yeniden yapılanmada işbirliği • Öğrenci değişim projeleri • Üniversite yönetimi, bilgi ağı v.b. konularında işbirliği, projeler, destek programları
Youth	<ul style="list-style-type: none"> • Farklı ülkelerdeki gençler arasındaki iletişim • Yeteneklerinin geliştirilmesi, yaşam boyu öğrenme çalışmaları • Bilgi Avrupa'sının oluşturulması

(European Commission, 2000_A; European Commission, 2000_B; Duman, 2001; Kısakürek, 2001; Tuncer ve Taşpınar, 2002).

AB eğitim programlarına temel teşkil eden dayanaklar Şubat 1973'te sunulan Janne raporuyla tartışılmaya başlanmış, Komisyonun Ocak 1973'te aldığı bir kararla yürütülecek hizmetlerden biri olarak kabul edilmiştir (Arıman, 1996: 15). 90'lı yıllara gelindiğinde ise komisyon kararları ve proje destekleri yoluyla eğitime özel bir önem verilerek, üye devletlerin alınan bu kararları uygulamaları istenmiştir (Duman, 2002). AB eğitim programlarında dikkati çeken bir başka konu yaşam boyu öğrenme "Lifelong learning" eylemidir. Bu eylem kapsamında Avrupa vatandaşlarının sürekli ve programlı bir eğitim sürecine aktif katılımı amaçlanmaktadır.

Bu alanda çalışmalar yürüten bir başka kurum da Avrupa Komisyonudur. Avrupa Komisyonunun beceri ve hareketlilik ile ilgili eylem planları incelendiğinde aşağıdaki başlıklara önem verildiği görülür (European Trade Union Confederation, 2002)

- Yaş ayrımı yapılmaksızın bütün vatandaşlar becerilerini geliştirme yönündeki faaliyetlere rahatlıkla ulaşabilmeli, beceri transferi ve şeffaflık için yeni araçlar geliştirmek.
- Özellikle az gelişmiş yörelerde yaşayanlara yönelik insan kaynaklarını geliştirme çalışmalarına öncelik verilmesi, tüm vatandaşların yerleşme ve hareket özgürlüğü bağlamında çalışma koşullarını iyileştirmek.
- Özellikle genç kadınlar arasındaki mühendislik ve bilgi iletişim teknolojilerine ulaşımı yaygınlaştırmak, e-ticaret becerilerini geliştirmek ve tanımlamak.
- Yaşam boyu eğitimi geliştirmek ve bu alandaki yenilikçi (buluşa yönelik) şirketleri ve organizasyonları desteklemek.
- Eğitim, endüstri ve mesleki rehberlik arasındaki ilişkileri güçlendirmek, mesleki tanınma sistemlerini düzenlemek.
- Yabancı dil becerilerini kazandırma, formal ve informal öğrenmeyi Avrupa boyutunda tanımlamak (yetenekte açıklık yönelimi).
- Kalifiye olmayan çalışan sayısını azaltmak, uzmanlık eğitimlerinin çeşitliliğini ve oranını arttırmak.
- Sosyal güvenlik çalışmaları kapsamında sigorta sistemleri tasarlamak, emeklilik haklarının transferi konusunda çaba sarf etmek.

- Vergi sistemlerindeki ücret mekanizmalarını ve faydalı projeleri geliştirmek.
- Piyasa koşullarından kaynaklanan problemleri çözmek.
- ECT (Avrupa Kredi Transfer) sistemini kullanarak Bologna deklarasyonu uyarınca öğrenci ve öğretmen hareketliliğini sağlamak.
- Yapılacak anlaşmalarla ulusal yeterlik sınırlamalarını kaldırmak, düzensiz mesleklerdeki yeterlik sınırlarını tayin etmek.
- Göçmenlerin üye ülkelere adaptasyonunu sağlamak (sosyal ve ekonomik ilkeler)
- Eğitim ve mesleki yeterlik alanlarında bilgi ağları kurarak hareketlilik eylemleri tasarlamak.
- EURES (Mesleki Tanınma Servisi) servislerini modernize ederek mesleki sınıflandırma ve AB ülkelerindeki var olan sistemleri karşılaştırmak.
- Bilginin hareketliliği uyarınca kampanyalar, konferanslar, seminerler v.b. düzenlemek.

AB eğitim programları kapsamında serbest dolaşıma büyük önem verilir. Serbest dolaşım eylemleri kapsamında işgücünün ülkelerarası hareketliliği ve eğitim isteğinin farklı ülkelerde yürütülebilmesi mümkün kılınmıştır (Tübitak, 1996). Serbest dolaşım kavramı mesleki eğitimin yapılması, mesleki yeterliklerin tanınması ve mesleklerin icrası konularında AB'nin hareket noktasını oluşturmaktadır (Çavdar, 2002). AB eğitim programlarından Socrates programının amaçlarından biri Yüksek öğretim kurumlarında görev yapan öğretim elemanları ve öğrencilerin uluslararası hareketliliğini sağlamaktır (Tuncer ve Taşpınar, 2002). Ayrıca istihdam edilebilirlik şartları yeniden belirlenerek, eğitimsel anlamda tanınırlık kavramı ortaya atılmış ve bu alanda belli kriterler oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu kriterler kapsamında diplomalı ve yeterli becerisel eğitime sahip bireylerin istihdamı önem kazanmış, meslek standartları konusunda ölçütler belirlenmiştir. Avrupa sosyal yardım fonunca finanse edilen ve AB ülkelerinde yaşayanların niteliklerinin (Euroqualification) belirlenmesine yönelik olarak sektörel düzeyde uygulanmasını amaç edinen projeler AB'nin bu alandaki eğilimine kanıt olarak gösterilebilir (Çavdar, 2002). AB'nin akademik programların akreditasyonu konusundaki kabulleri ise şunlardır (Tübitak, 1996).

1. Programlarda aranan nitelikler :

- Programlar açıkça tanımlanmalı ve ulaşılabilirliklidir.
- Müfredatlar esnek olmalı, diğer disiplinlerin tanınmasına olanak sağlamalıdır.
- Proje denetimi ve değerlendirilmesinde sanayi ile işbirliğine gidilmelidir
- Programlar, mezunları sosyal, idari ve topluma karşı sorumluluk konularında bilgilendirmelidir
- İmtiyazlı Mühendis (Chartered Engineer) adayının sahip olması gereken tasarım ve imalat kavramları, yasal mevzuat bilgisi ve mühendislik problemleri ile baş edebilecek bir güven verilmelidir.
- Öğrencilerin başarısı, hem bireysel potansiyel hem de sanayi açısından performans göstergesi olmalıdır.
- Programlar üstün nitelikli öğrencileri çekebilecek düzeyde nitelikli hazırlanmalı, gruplar arası farklar giderilmeli, eğitim ve mesleki etkinlikler arasında köprü görevi yapan projeler, kişisel girişimler ve karar verme öğeleri içermelidir.

2. Aranan özel nitelikler ise programın şu konularını kapsar:

- Öğrenci kalitesi.
- Personel kalitesi.
- Ders kalitesi (programın ana öğeleri (hedefler ve felsefe, yapı ve içerik))

3. Ayrıca,

- Başarının (performans ölçütleri) değerlendirmesi,
- Sanayi ile tanışıklık (becerisel, bilgisel),
- Kurum tarafından sağlanan ortam ve olanaklar akreditasyon için önemli basamaklardır.

4. Akreditasyon süreci,

- Başvuru ilgili programı yürüten bölüm ile başlar, bölüm gerekli belgeleri Oda'ya iletir,
- Ön inceleme sonrasında akademik toplumu ve sanayiyi eşit oranda temsil eden bir akreditasyon jürisi (panel) kurulur,
- Bu jüri kurumu ziyaret eder, akademik personel ile programların amaçları konusunda detaylı görüşmeler yapar,
- Jüri ziyaretin sonunda ilk izlenimlerini personele aktarır,

- Ayrıntılı bir rapor hazırlanarak Oda'nın akreditasyon komitesine sunulur. Gizli tutulan rapor üzerinde komitece varılan karar Yeterlik Kurulu'na iletilir,
- Akreditasyon kararı, eleştirilerle birlikte kuruma gönderilir,
- Akreditasyon en çok beş yıllık bir dönem için verilir.
- Kararın olumsuz çıkması durumunda, iyileştirme çalışmaları için mezuniyet aşamasındaki öğrencileri korumak üzere kuruma iki yıllık süre tanınır. Bu dönemin sonunda ikinci bir ziyaret yapılır,

Avrupa boyutundaki eğitim çalışmalarının temelinde tüm alanlarda belli standartlar oluşturma çabası vardır. Bu konudaki çalışmalar açısından CEDEFOP'un işlevinden söz etmekte yarar vardır. Topluluk içinde mesleki eğitimin geliştirilmesi ile ilgili çalışmalar yapan CEDEFOP (The European Centre for the Development of Vocational Training), Bakanlar konseyinin 10 Şubat 1975 tarihli kararıyla kurulmuştur. CEDEFOP'un çalışma programları yetenek ve öğretim sistemi eğilimleri olmak üzere iki ana alana odaklanmıştır (European Commission, 2000_A). CEDEFOP, EURYDICE (The European Education Information Networks) ile beraber Avrupa Birliği'nin öğretim sistemi başlangıcı ve eğitim yapılarına ilişkin çalışmalar yürütmektedir (Tanrıyar, 2002). Avrupa Birliği, eğitim alanında özellikle Mesleki Eğitimi Geliştirme Ofisi (CEDEFOP) odağında Avrupa Eğitim Vakfı (ETF) ve diğer kurum, sivil toplum örgütlerinin ortak çalışmalarıyla yeni hedefler belirlemektedir. Meslek standartları yoluyla eğitimsel anlamda kontrol altına alınan mesleki gelişim, sınav ve belgelendirme sistemleri vasıtasıyla uluslar arası tanınırlık niteliğine kavuşturulmaktadır. Bu açıdan bakıldığında meslek standartlarını belirleme sistemini sınav ve belgelendirme sistemleriyle birlikte ele alınması gerekmektedir.

Sertifikasyon veya daha bilinen adıyla belgelendirme pek çok açıdan teşebbüsler ve eğitim yapılanmaları için yeni yüzyılın temel taşlarından biri olarak kabul edilmektedir. Gelişmiş ülkeler işveren, hükümet organları ve eğitim taraflarını nitelikli bir sertifikasyon için organize etmeye çalışmaktadırlar. Sertifikasyon sisteminin eğitim ve öğretim sistemi, işverenler ve bireyler için önemi şunlardır (Bertrand, 2003).

- a) **Eğitim ve Öğretim Sistemi Açısından Önemi:** Öğretimde kaliteyi garanti eder ve eğitimin sonraki düzeylerine erişim olanağı sağlar.

- b) **Bireyler Açısından Önemi** : Öğretimde yatırımları teşvik eder. Öğretim başlangıcında ve iş ortamında diğer personellere oranla daha elverişli fırsatlar sunar.
- c) **İşverenler Açısından Önemi** : Halkın yetenek ve becerilerindeki tecrübesizliği önler. Ayrıca;
1. Meslek Tipine Göre: Mesleki faaliyetleri düzenler.
  2. Piyasa Koşullarına Göre : Çalışanların piyasa koşullarına göre hareketliliğini kolaylaştırır.

Sertifikasyon sistemi çalışanların işyerlerinde kalıcı olmasını sağlayarak sosyal ve ekonomik açılardan da avantajlar sunar. Toplumsal açıdan sertifikasyon sisteminin yararları ise, eğitim fırsatlarının bölgelere yayılmasını sağlaması, çalışanların yeterlik düzeyini artırarak ekonomik anlamda rekabet şansını yükseltmesi ve uluslar arası hareketliliği kolaylaştırmasıdır. Bertrand'a göre sertifikasyon konusunda kabaca üç temel fayda sözkonusudur. Bunlar;

1. Bireysel olarak bilgiye nasıl hükmedileceği danışılarak, iş ayrıntıları belirlenir. Bu deneyimler diğer iş ortamlarına da rahatlıkla taşınabilir.
2. Alınan rehberlik direktifleri doğrultusunda mesleğe ait sabit yargılar belirlenir.
3. Özel görev veya işin yerine getirilmesi için gerekli yetenek ve gereksinim tayin edilmiş olur.

Sektörlerde yaşanan değişimler genelde teknoloji kökenli olduğundan işgücünün bu değişime ayak uydurabilmesi sanayi toplumunun bir gereğidir. İşgücünün bu hızlı değişime vereceği yanıt ise eğitim düzeyi ve beceri potansiyeli ile açıklanabilir. OECD ülkelerinde çalışanların eğitim düzeylerin sürekli bir artış içinde olduğu görülmektedir. Bu ülkelerde artan eğitim düzeylerine paralel olarak çalışanların maddi ve sosyal açılardan desteklenmesi, statik becerilerine dinamikleştirmeleri için fırsatlar tanınması ve gittikçe karmaşıklaşan teknolojiye ayak uydurmaları için önlemler alınmaktadır.

Beceri terimi yakın zamana kadar iş piyasalarındaki statik görevlerdeki yeterlik ihtiyacını ifade etmekteydi. Ancak becerinin değişime ayak uydurması sürecin

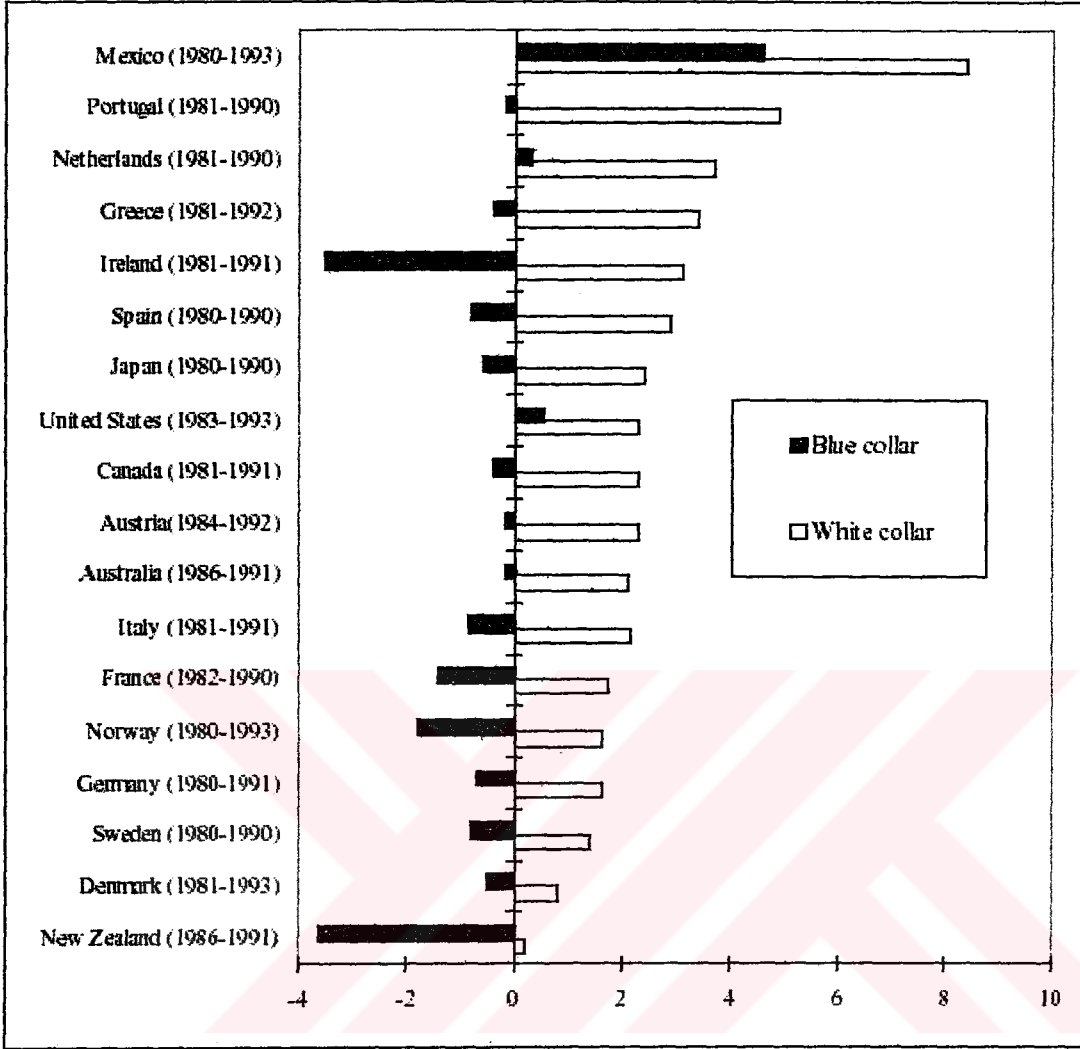
dinamikleşmek zorunda olduğunun kanıtıdır. Beceri kavramı çok boyutludur. İş performansı için gerekli beceriler sırasıyla fiziksel yeterlik, el-göz koordinasyonu, ustalık ve dayanıklılık, bilişsel beceri (analitik ve yapay muhakeme, sayısal ve sözel yeterlik) ve çalışanların ilişki düzeyi olarak tanımlanabilir (Colecchia ve Papaconstantinou, 1996). Bu tanımlamalara özellikle mesleki alanla yakından ilişkili kamu ve özel kuruluşların araştırmaları neticesinde işlerlik kazandırılmaktadır.

Mesleki alandaki araştırmalar genelde deneysel çalışmaları içerir. Bu deneysel çalışmaların özünde ise meslek ve eğitim ilişkisi yer almaktadır. Günümüzdeki sınıflama sistemlerinin temelinde de bu deneysel araştırmaların etkisi vardır. İş başı eğitimleri, temel eğitim ve zaman içinde talep edilen yeni becerilere uyum mesleki kurumların öncelikli önem vermesi gereken konulardır. ISCO-88'de yer alan meslekler çeşitli alt sınıflamalarla desteklenmiştir. Bu sınıflamalardan biri de beceri ve yaka rengi sınıflamasıdır. Bu sınıflamaya göre beceri düzeyi dört bölümden oluşmaktadır. Bunlar (Colecchia ve Papaconstantinou, 1996);

1. Beyaz Yakalı (Yüksek Beceri- WCHS) : Millet meclisi üyeleri, üst düzey memurlar ve yöneticiler (Grup1), Profesyonel meslekler (Grup2), Teknisyenler ve ortak çalışma alanına sahip meslekler (Grup3).
2. Beyaz Yakalı (Düşük Beceri- WCLS) : Tezgahtarlar veya katipler (Grup4), mağaza ve market satış elemanları (Grup5).
3. Mavi Yakalı (Yüksek Beceri- BCHS) : Tarım ve Balıkçılık çalışanları (Grup6), gemi veya uçaklarla ilgili ticari meslekler (Grup7).
4. Mavi Yakalı (Düşük Beceri- BCLS) : Fabrika ve makine operatörleri, montajcılardır (Grup9).

1980'lerdeki beyaz ve mavi yakalıların çeşitli ülkelerdeki değişimi aşağıdaki grafikte görülmektedir.

Grafik 1: Çeşitli Ülkelerdeki Mavi, Beyaz Yakalıların Değişim Oranı

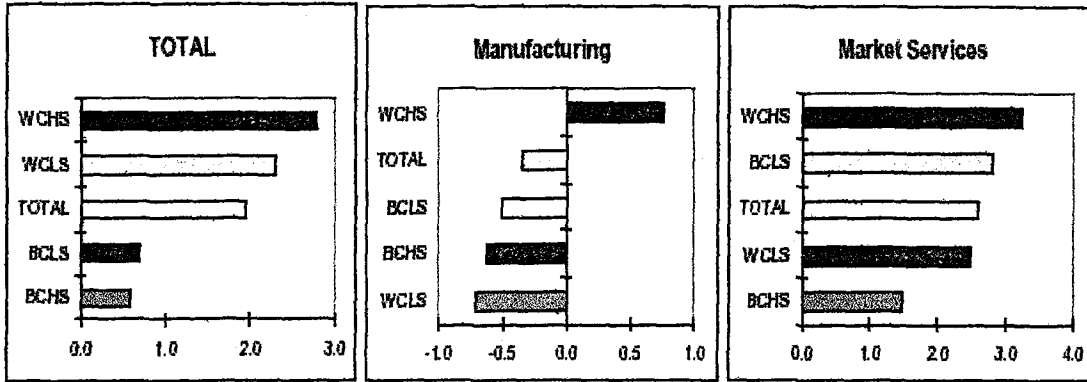

(Colecchia ve Papaconstantinou, 1996)

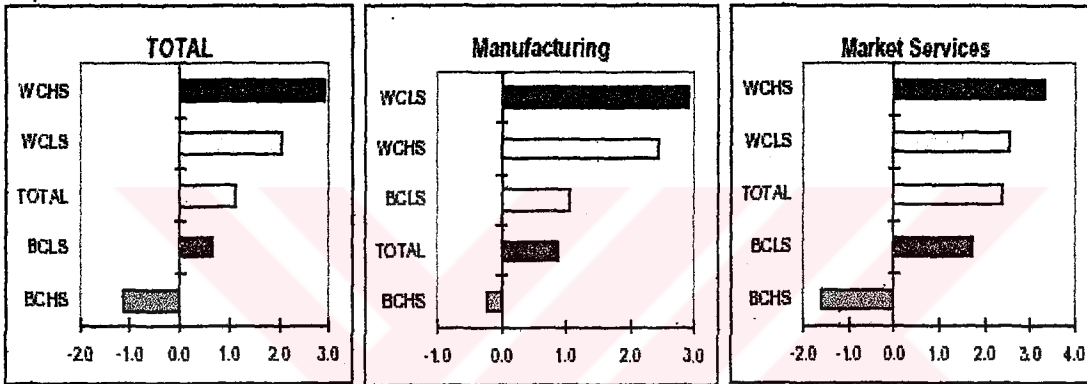
Yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi mavi yakalılar ve beyaz yakalıların oranlarında ciddi değişimler yaşanmıştır. Bu değişimin temelinde teknolojik gereksinimler ve organizasyon çeşitliliği vardır. Bu değişimin sektörel boyutu incelendiğinde ise hangi sektörlerde daha fazla değişim yaşandığı açıkça görülmektedir. Teknolojik gelişime bağlı olarak sektörlerde yaşanan değişimlerin Çeşitli ülkelerdeki durumu Grafik 2'de görülmektedir.

Grafik 2: İşgücünün Sektörlerdeki Değişim Oranı

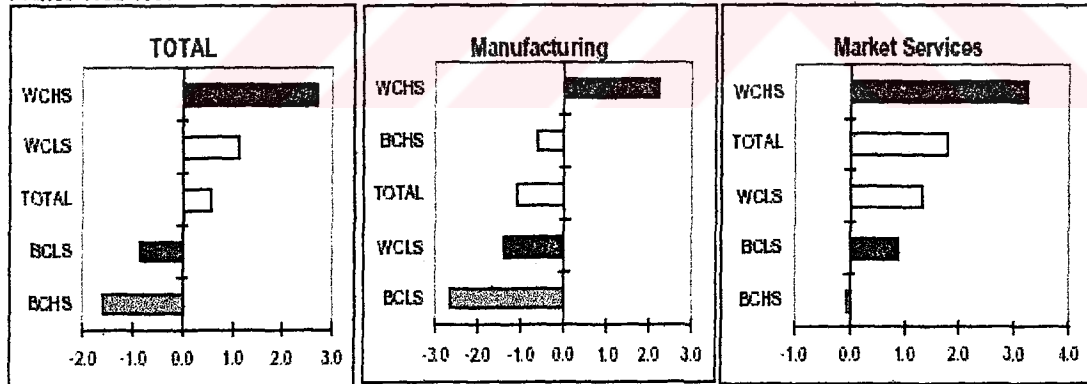
United States 1983-1993

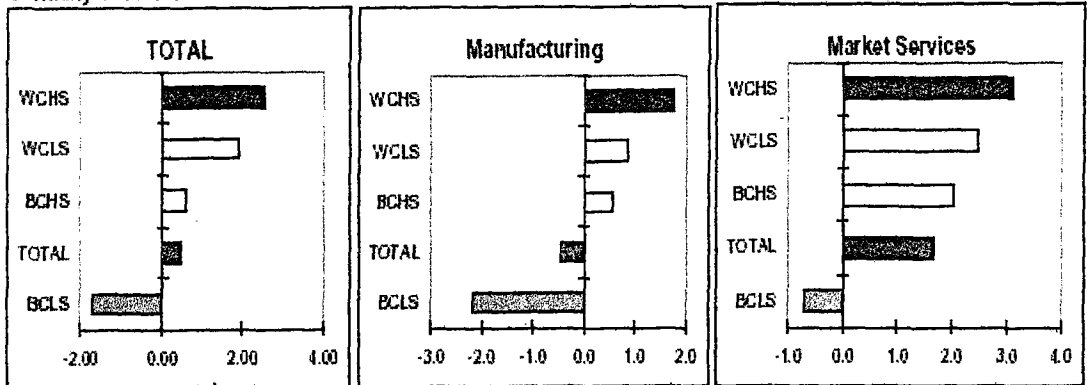
Japan 1980-1990

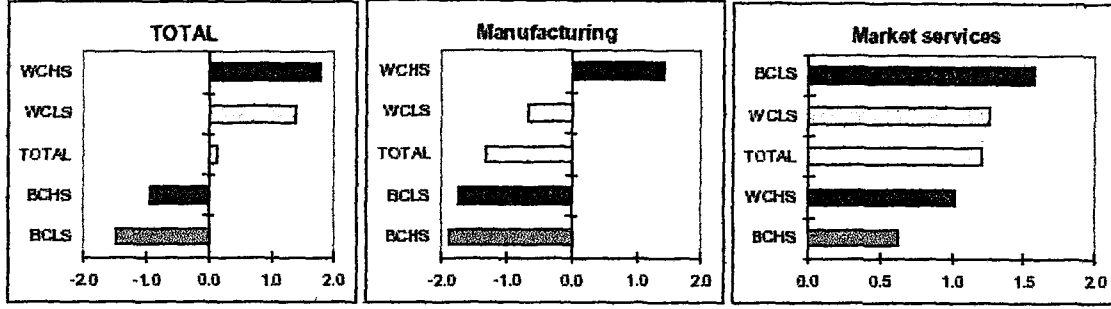
France 1982-1990

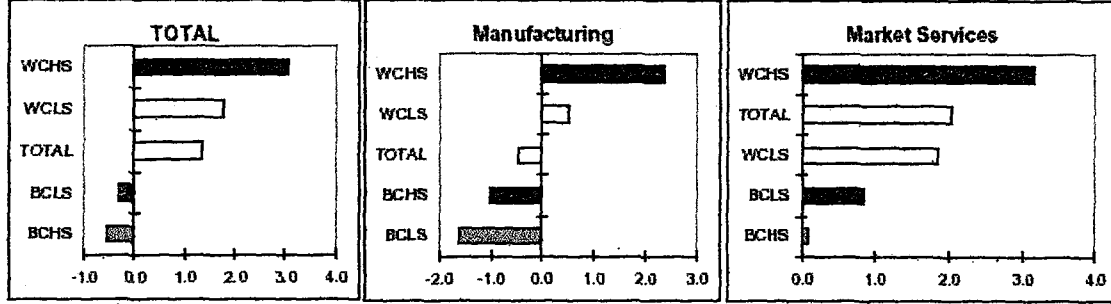
Germany 1980-1990

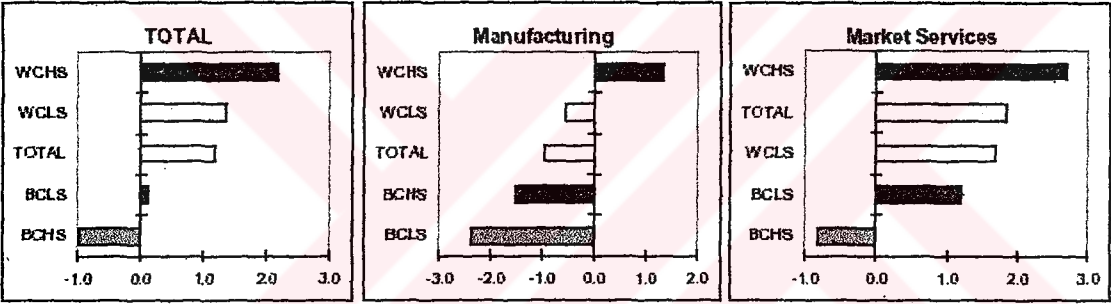
Italy 1981-1991

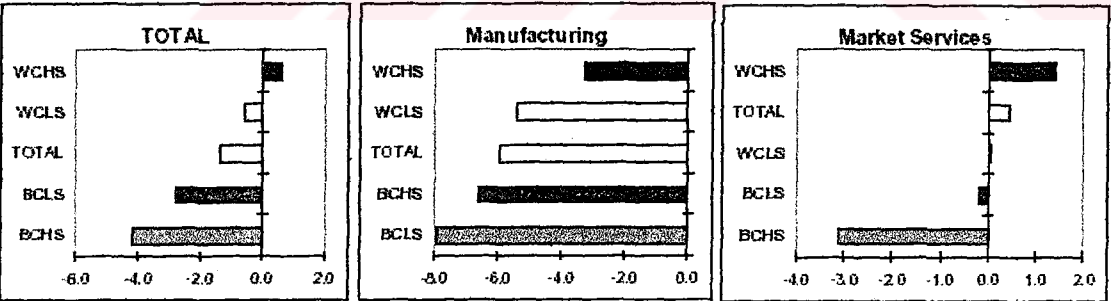
Canada 1981-1991

Australia 1986-1991

New-Zealand 1986-1991

(Colecchia ve Papaconstantinou, 1996)

Tabloda da görüldüğü gibi bir çok ülkede teknoloji gelişimi ve iş piyasalarındaki işgücü talepleri doğrultusunda değişimler yaşanmıştır. Buna bağlı olarak özellikle hizmetler ve yönetim mesleklerinde artışlar görülmüştür. Bu yeni yapının Avrupa boyutundaki eğitimsel kabuller ve yani yaklaşımlar konusunda ne gibi değişimlere neden olduğu araştırılması gereken konulardan biridir. Bu tespitten hareketle özellikle

mesleki eğitimdeki yeni yönelimler konusundaki genel kabulleri aşağıdaki bölümde toplamak mümkündür.

2.3. MESLEKİ EĞİTİMDE YENİ YÖNELİMLER

Mesleki eğitim reformuna paralel olarak toplumlarda büyük değişimler gözlenmiştir. Piyasa ekonomilerinden bağımsız olarak gerçekleşen bu değişim doğu ve merkez Avrupa ülkeleriyle aynı zamanda batıda da kendiliğinden oluşmuştur. Bu değişimi 3 ana grupta toplamak mümkündür (Hövels, 2003).

1. Öncelikle, post-modernist eğilimlerin getirdiği karakterler (Global yaşam, World Wide piyasalarının açılması, bilgi ve iletişim teknolojileri, bireycilik v.b.) toplumlara risk ve belirsizliklerin yanı sıra elverişli durumlarda sunmuştur.
2. İkinci olarak, piyasa koşulları ve mesleki sistemin rehberlik ettiği kalite talebi, belgelendirme, ve yeteneklerin geliştirilmesi zorunluluğu geleneksel yöntemlere olan talebi azaltmıştır. Bu değişimlere eğitim ve öğretim sistemi direnerek cevap vermiştir. Bu süreç içinde daha az yeteneksiz kişiler yeni sisteme adapte olamamış, sektörel farklılıklar ve firma büyüklüklerinde değişimler yaşanmıştır.
3. Üçüncü olarak, Gelişen modern toplumlarda nüfus artmış, problemler çoğalmış ve masrafların kontrol edilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu sorunlara en çok yaşlı ve modern toplumlarda (2015-2025 yıllarından sonra) ulaşılabilecektir. Kamu harcamaları en çok tıbbi ve emekli maaş giderlerinde toplanacaktır. Büyük toplumlarda mesleki eğitim ve öğretimin değişiminde nitel, nicel ve finansal gereklerdeki değişimin önemli rol oynadığı sanılmaktadır. Mesleki eğitim ve öğretimi finanse etmek ve kalitesini yükseltmek oldukça güç bir görevdir. Mesleki eğitim ve öğretimdeki kalite kontrol çalışmaları, öncelikle gelecek nesli garantiye alacak uygun ulusal, bölgesel ve yerel kuruluşların desteğine ihtiyaç duymaktadır. Mesleki eğitim sistemindeki kalite kontrol iki nedenden dolayı oldukça karmaşıktır. Bunlar;
  - a. Sistem, eğitimin başlangıcından bitimine kadar (çalışan / çalışmayan) bütün kesimleri kapsamak zorundadır.
  - b. Sistemdeki kalite kontrolünün önemi, içerik ve yapı durumuna bağlıdır.

AB üyesi ülkelerde çeşitli VET (Vocational Education and Training) sistemleri kullanılmaktadır. Dünya ölçeğindeki VET sistemlerinden en çok kullanılanlar ise şunlardır (Hövels, 2003)

1. **Bürokratik veya Okul Merkezli Model (Fransa kısmen Hollanda):** Bu modelde firmalar mesleki eğitimdeki nitelik veya nicelikten yeterince etkilenmez. Merkezi bir planlamayla firmaları etkili kılmak mümkündür.
2. **Liberal Anglo-Saxon Model (USA, İngiltere ve Kısmen Japonya):** Bu model eğitime girişin üzerinde durur. Dolayısıyla iş piyasalarıyla doğrudan ilgilidir. Mesleki eğitimdeki pedagojik eksiklikler sınırlı olsa VET'i etkiler. Bu modelin önemli bir özelliği öğrencilerin piyasa şirketlerinde çalıştırılmasıdır. Bu modelin dezavantajları ise, yeterli konusunda yeterince açık olmayışı ve sosyal eşitsizlikleri çoğaltması riskidir.
3. **Dual Model (Almanya, Avusturya ve Danimarka) :** Dual modelde bürokratik ve liberal modeller arasında denge sağlanmaya çalışılır. Dual modeldeki esas amaç, okul ve firmaların farklı altyapılarda işbirliklerini sağlamaktır. VET kursları düzenlenerek sosyal ortaklar ve hükümetlerce desteklenir. Eğitimlerin teorik kısmı hükümetin, pratik kısmı şirketlerin sorumluluğudur. Dezavantajları ise VET kurslarına adaptasyonu uzun zaman alması, staj yapılacak yerin temin problemleri örnek olarak gösterilebilir. Buradaki her üç modelde de sağlanması gereken koşullar vardır. Bunlar;
  - a. Politik (siyasi)- Organizasyon Çatısı Boyutu: Gençleri yeterli kılma sorumluluğu nasıl ve kimin tarafından sağlanacaktır sorusuna cevap aranmalıdır. Kişisel öğrenme, organizasyon, finansman, işbirliği ve kontrol konularında yetkili organların açıkça tayin edilmesine ihtiyaç vardır.
  - b. Öğretici- Öğretim Programı boyutu : Öğrenme işlemindeki öğretisel ve metodolojik prensipler, piyasa koşullarına göre nasıl ve ne kadar hazırlık yapılacağı, eğitim ve öğretim faaliyetlerinde ne kadar profil belirleneceği tayin edilmelidir.
  - c. Durumsal - Okuldan Çalışmaya Geçiş Boyutu: Eğitim sisteminden çıkan gençlerin dünya ölçekli iş olanakları nedir sorusu cevaplanmalıdır. Okullardaki genel eğitim sonrasındaki faaliyetler, iş öncesi yönlendirme kursları ve staj konularında araştırmalar yapılmalıdır.

Bu üç durumu çeşitli boyutlara ayırmak mümkündür. Tablo 7'de de görüldüğü gibi yukarıdaki her bir boyut için analitik bir yaklaşım geliştirilmiştir.

Tablo 7: VET Boyutları

Boyut 1	Boyut 2	Boyut 3
Üstün Nitelikli Bireyler a) Çalışma piyasası bölümleri b) Durum c) Diğer kişiler (İşbirliği veya rekabet)	Referans Çerçevesi a) Görev/ Firma b) Disiplin/bilgi c) Meslek (İş)	Durumsal Evre a) Doğrudan genel eğitim sonrası b) Çalışma piyasası sonrası okul uyumu c) Firmalardaki çıraklığa paralel olarak genel eğitim sonrası

(Hövels, 2003)

Tablo 7'deki bilgiler ışığında İngiltere, Fransa ve Almanya VET sistemini aşağıdaki sıraya göre tanımlayabiliriz.

İngiltere	Fransa	Almanya
Boyut 1a, Boyut 2a, Boyut 3b	Boyut 1a, Boyut 2b, Boyut 3b	Boyut 1c, Boyut 2c, Boyut 3c

Ülkemizde de kabul gören dual sistemin Şener'in Şahinkesen'den (1997) aktardığına göre öğrenci, okul, işyeri ve program yönünden yararları ise şunlardır.

A. Öğrenci Açısından Yararları :

1. Gerçek iş ortamında uygulama yapma imkanı
2. Üretici olma ve para kazanma olanağı
3. Çalışılan işte süreklilik ve sigorta
4. Organizasyon, iş akışı, Pazarlama v.b. bilgi ve beceri kazanma
5. Teknolojiye yakınlık
6. İş disiplini kazanma
7. Teknik bilgileri pekiştirme ve uygulama imkanı
8. İşten tatmin olma durumu
9. İşletme gelişimini izleme

B. Okul Açısından Yararları

1. Uygulama işyerlerinde yapılacağından Atölye ve laboratuvar gerekmez.
2. İş disiplini kazanan öğrencinin aynı davranışı derslere ve okula karşı sergilemesi
3. Çevre etkileşimi ve teknolojiyi gözlem
4. Toplumsal hizmette daha işlevsel bir öğrenci profili
5. Kapasite üstü öğrenci olma olanağı
6. Temrinlik malzeme tasarrufu
7. Sosyal adalet ve eğitici personeli daha etkin kullanabilme

C. İşyeri Açısından Yararları:

1. İşin geleceğini kontrol etme, yönetime katılım ve sorumluluk paylaşımı
2. Eğitilmiş işgücünden yararlanma imkanı
3. Personel seçiminde işletmeyi tanıyan kişileri seçme imkanı

D. Program Açısından Yararları

1. Daha işlevsel öğrenciler
2. Teorik eğitimi uygulamayla ilişkilendirme imkanı
3. İşyeri olanaklarından yararlanma
4. Programları dinamik kılma imkanı
5. Araştırma etkileşimi

AB ülkeleri içinde de uygulanan çeşitli mesleki eğitim programlarında Alman Dual sistemi ile Anglo-Saxon sistem arasında tercihler yapılmaktadır. Ayrıca kurumsal organizasyonlar bazında örgütsel yapının ne şekilde oluşturulacağı konusunda da çeşitli görüşler vardır. UNESCO ve ILO'nun mesleki ve teknik eğitimin organizasyonuna ilişkin görüşleri şunlardır (UNESCO ve ILO, 2001).

1. Teknik ve mesleki eğitimin halk grupları arasında ayrımcılığa gidilmeden sosyal, ekonomik ve eğitimsel gereksinimlere cevap verecek ulusal veya taşra/yerel noktalarda organize edilmesi gerekmektedir.

2. Teknik ve mesleki eğitim tam zamanlı, çeşitli zamanlı, açık ve uzaktan öğretim biçimlerini kapsayacak şekilde oluşturulmalıdır. Bu biçimler aşağıdakileri kapsamalıdır.
  - a) Tam zamanlı programlar genel eğitimi ve pratik öğretimi kapsamalı, eğitim kurumlarında verilmeli, geniş kapsamlı ve uzmanlığa yönelik olarak hazırlanmalıdır.
  - b) Çeşitli zamanlı programlar ise, meslek seçiminde iş kazanımı konusunda uzmanlaşmış pratik öğretimleri kapsamalı, mesleki alan bilgileri eğitim kurumlarında verilmelidir. Bunlar;
    - b.1. Günlük serbest sistem: İş arayanların ve çırakların katıldığı eğitim kurumlarınca verilen bir veya iki günlük eğitimlerdir.
    - b.2. Sandviç sistem: Eğitim kurumlarının yanı sıra fabrika, çiftlik, ticari kurumlar veya diğer teşebbüslerde periyotlar halinde verilir.
    - b.3. Blok-serbest sistem: İşçilerin serbest olarak katıldıkları yılda 10-15 haftalık kurslardır.
  - c) Açık ve uzaktan eğitim programları. Bunlar;
    - c.1. Yazışmalar yoluyla
    - c.2. Özel televizyon veya radyo yayınları yoluyla
    - c.3. İnternet ve diğer bilgisayar tabanlı multimedya yoluyla
3. Mevcut yetki ve yasalar çeşitli zamanlı eğitimi cesaretlendirici olmalıdır. Bu nedenle,
  - a) Bu programlar minimum zorunlu eğitim veya gerekli eğitim tamamlanmadan önce gerçekleştirilmelidir.
  - b) Tam zamanlı eğitimle yeterlik kazandırılabilir.
  - c) Pratik öğretimin yaygınlaştırılması işverenler tarafından gerçekleştirilebilir. Böylece uluslararası standart amacına ulaşılmış olur.
4. Orta düzey kalifiye personel ve ortaöğretimini tamamlayanların sayılarının artmasının talep edildiği görülmeli, teknik ve mesleki programların gelişimine büyük önem verilmeli, herkese açık ve özel çözümler bulunmalıdır. Bu sürecin devamında ise aşağıdakiler düşünülmelidir.
  - a) Bir veya iki yıllık periyotlu iş deneyimi, tam zamanlı veya çeşitli zamanlı uzmanlık programları takip edilmelidir.
  - b) Çeşitli zamanlı ve/veya akşam programları düzenlenmelidir.
  - c) Tam zamanlı program uzatılarak ikincil kurumlarca uzmanlık verilmelidir.
  - d) Programların daha geniş kitlelere ulaştırılması maksadıyla açık ve uzaktan öğrenme yolu tercih edilmelidir.

5. Ekipman maliyetlerinin oldukça yüksek olduğu bilinmektedir. Bu anlamda organizasyonların kullanılması optimum yarar sağlayacaktır. Bu yolla aşağıdakilerin başarılması mümkün olabilecektir.
- Merkezi veya seyyar atölye veya kütüphaneler bazı eğitim kurumlarınca hizmet amacıyla kullanılabilir.
  - Yaz tatilleri veya akşamları eğitim kurumu atölye ve derslikleri unformal eğitim programları ve benzer programlar için faydalı olabilir.
  - Atölye ve laboratuvarların kullanımıyla aynı zamanda bakım kültürü ve güvenlik standartlarına uyum sağlanabilir.
  - Teşebbüsler pratik öğretimi kolaylaştıracak ve ekipman yapımı konularında teşvik edilmelidir.
  - Girişimciler özel sektördeki mesleğe hazırlık için pratik ve teorik eğitime aktif olarak katılmalı ve eğitim kurumlarının uygun uygulamaları ve öğretim organizasyonları birbirlerini etkilemelidir.

Mesleki eğitimdeki yeni yönelimler mesleki sistem içindeki bireylerin yeni bir takım haklara ulaşmasına öncülük etmiştir. Eğitimin niteliği, istihdam, yeniden yapılanmalar gibi günümüzde sıkça dile getirilmeye başlanan konularla mesleki eğitim sistemindeki bireylerin daha üretken ve öncelikli kılınmaya çalışıldığı görülmektedir. Mesleki eğitim sistemindeki yeni yönelimler aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001).

- Bütün ülkelerde zorunlu bir eğitim şartının yanı sıra bu zorunlu eğitim süresinin devamı konusunda herkese açıklık ilkesi benimsenmiştir.
- Geleneksel genel ve mesleki eğitim ayrımının yerine çok yönlü programlar planlanmaktadır.
- Mesleki eğitim sisteminin kendi içinde sistem bütünlüğü uyarınca yapılandırılmaya çalışıldığı görülmektedir.
- Yarı, tam ve çeşitli zamanlı eğitim modellerinin kullanımı artmıştır.
- Zorunlu eğitimin hemen ardından tam zamanlı meslek okulları tercihi hızla artmaktadır.
- Ortaöğretimin ilk devresi ilköğretimle ikinci devresi ise meslek yüksekokulları ile bütünleştirilmeye çalışılmaktadır.
- Bir çok ülkede yarı zamanlı mesleki eğitimlerle teknisyenlik yolu açılmış, ikinci meslek dalı uygulaması genel kabul görmüştür.
- Teknik programları bitiren gençlerin yükseköğretim sistemine geçişleri kolaylaştırılmıştır.
- Eğitim ile iş dünyası arasındaki işbirliği her geçen gün daha da gelişmektedir.

Günümüzde AB ülkelerinde Alman dual sisteminden çok Anglo-Saxon modelin benimsendiği görülmektedir (Arıman, 1996: 6). Ülkemizin bahsi olunan bu yeni yaklaşımlardan ne ölçüde etkilendiği genel bir merak konusudur. Özellikle AB üyelik süreciyle yeni bir yapıya kavuşturulması amaçlanan eğitim sistemimizin karşılaştırmalı olarak ele alınması gerekmektedir.

2.4. TÜRKİYE'DEKİ EĞİTİM VE MESLEKİ EĞİTİM YÖNELİMLERİ VE AB BOYUTU

Türk eğitim sistemi özellikle son yıllarda AB ve OECD ülkelerini dikkate alarak yeniden yapılanma sürecine girmiştir. JEAN MONNET, MEDA v.b. kurumsal ortaklıklar yoluyla sağlanan finansman destekleri bu yapılanmanın yönünü tayin etmektedir. Buna karşın bu yeni yapılanma sürecinde istihdam ve eğitimsel hazırlıklar noktasında ciddi problemler yaşanmakta, bireysel ve kurumsal verimlilik konularında ek çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Avrupa Birliği (AB) ülkelerinin parasal, pazar ve coğrafi politika birliği kanunlarına eklenen eğitimsel birlik yönelimi, pek çok ülkenin katılım talebiyle karşılaşmıştır. Buna karşın AB eğitim politikalarının ciddi teknolojik altyapısı ve bireysel yeterliğe verdiği önem, pek çok ülkede yükseköğretim mezunlarının yurtdışı çalışma imkanlarını kısıtlamış, yeni mesleki yönelimlere zemin hazırlamıştır. AB'nin Amsterdam anlaşmasının 157. maddesine istinaden belirlemiş olduğu rekabet koşullarına ek olarak ESPRIT, BRIT, RACE gibi araştırma programları gibi AR-GE faaliyetlerine hız kazandıran yapılanmalar dünya ölçeğinde korunaklı bir alan oluşturmuştur (Arı Hareketi, 2001). Buna karşın Türkiye'nin 31 Temmuz 1999'da AET'ye adaylık başvurusuyla başlayan adaylık süreci eğitim alanındaki yeni yönelimlerden yeterince etkilenememiştir. Ayrıca eğitim sonrası istihdam edilebilirlik koşullarının iyileştirilmesi yolundaki AB tavsiyeleri hayata geçirilememiştir.

Türkiye, AB'nin Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth for Europe eğitim programlarının yasal yükümlülükleri konusunda çalışmalar yürütmekte, ilgili programların serbest dolaşım, yaşam boyu eğitim, dil öğrenimi ve öğretimi, uzaktan eğitim v.b. amaçlarını gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Ülkemizin yürütmüş olduğu bu çalışmaların finanse edilmesi maksadıyla AB tarafından çeşitli zamanlarda finansal

destek sağlanmıştır. AB tarafından sağlanan 1964-2000 yılları arasındaki finansal destekler Tablo 8’de görülmektedir.

Tablo 8: AB’nin 1964-2000 Yılları Arasında Sağladığı Finansman Miktarları

KAYNAK	DÖNEM	TAAHHÜT				KULLANIM
		AB Bütçesi	AYB	Hibe	Toplam	
Gümrük Birliği Öncesi (Milyon €)						
I. Mali Protokol	1964-1969	175			175	175
II.Mali Protokol	1971-1977	195	25		220	
Tamamlayıcı Protokol	1971-1977	47			47	47
III. Mali Protokol	1979-1982	220	90		310	310
Özel İşbirliği Fonu	1980-1982			75	75	75
IV. Mali Protokol	1982-1986	325	225	50	600	0
İdari İşbirliği Fonu	1993/1995	6		6	6	6
TOPLAM	1964-1995	968	340	131	1,433	833
Gümrük Birliği Sonrası (Milyon €)						
Bütçe Kaynaklı Yardım	1996 – 2000	375		375	375	0
AYB Kredileri	1996 – 2000		750		750	0
Yenileştirilmiş Akdeniz Programı	1992 – 1996		340		340	339.5
MEDA 1	1995 – 1999	376		376	376	15.3
EUROMED	1997 – 1999		205		205	205
Makroekonomik yardım	-				200	0
TOPLAM	1996-2000	751	1295	751	2,246	559.8

(Kaynak: Arı Hareketi, 2001)

Avrupa Birliği Türkiye’ye eğitimin desteklenmesi ve geliştirilmesi amacıyla çeşitli fonlar yoluyla finansman desteği sağlamıştır. Bu fonlardan biri de AB Akdeniz

programı (MEDA) aracılığıyla sağlanan finansman desteğidir. Bu desteğinin mali boyutu, süre, maliyet paylaşımı ve hedef projeleri aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 9: AB Akdeniz Programı MEDA desteğiyle yürütülen projeler

Proje Adı	Maliyet	Maliyet Paylaşımı	Süre
Temel Eğitimi Destekleme	100 milyon EURO	100 milyon EURO AB'den	6 yıl
Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi	58,190 milyon EURO	51 milyon EURO AB'den 7.190 milyon EURO Türkiye'den	5 Yıl
Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumlarının Modernizasyonu	18.500 milyon EURO	14 milyon EURO AB'den 4.500 milyon EURO Türkiye'den	4 Yıl

(Tuncer ve Taşpınar, 2002; MEB, 2002_A)

Türkiye bir taraftan teknolojinin hızlı gelişiminden kaynaklanan mesleki eğitim kurumlarındaki donanım eksiklikleri gidermeye çalışırken, diğer taraftan işgücünü nitelikli kılmak zorundadır. Bu amaçla yapılan çalışmalardan biri de AB'nin mesleki eğitim programı olan Leonardo da vinci programına katılım yolundaki yeniden yapılanma çalışmalarıdır (Tuncer ve Taşpınar, 2002).

Günümüz toplumlarında ulusal rekabet üstünlüğünü sağlamak için iş verimliliği artırılmaya çalışılmakta, maliyetleri düşürmek için çalışmalar yürütülmektedir. AR-GE ve teknolojik gelişmeler için daha fazla kaynak ayrılması, üretim ve verimliliği arttıracak yeniden yapılanmalara eğilimlerin başlaması sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin ifadesidir (Demirezen, 2003). Buna karşın Türkiye'deki işgücüne katılanların nitelikleri konusunda ciddi eksiklikler bulunmaktadır. Öncelikle Türkiye'de kayıt dışı çalışanların oranı oldukça yüksektir. Bu durumun nedenlerinden birkaçı şunlardır (TİSK, 2001).

- Türkiye işgücü maliyeti bakımından Singapur, Brezilya ve Kore'nin ardından en yüksek dördüncü ülkedir. İşgücü maliyetinin yüksek olması kayıt dışı çalışma ve vergi kaybı anlamına gelmektedir. Ülkemizdeki pek çok işletmede kayıt dışı olarak çalışan çeşitli uyruğa mensupların oranı oldukça yüksektir. İşgücü çevrelerince bir çok defa dile getirilen bu unsur yeni bir takım yasalardaki cezai müeyyidelerle engellenmeye çalışılmaktadır.

- Türkiye'deki işgücü verimliliği oldukça düşük, işçilik maliyetleri çok yüksektir (Yüksek ücret düşük verimlilik). İşgücündeki düşük verimin nedenlerinden ikisi kalifiye eleman sayısının oldukça düşük olması ve teknolojik gelişmelerin yakından izlenmemesidir.
- Kamu kaynaklı fonlar işletmelerin rekabet, yatırım ve istihdamını olumsuz yönde etkilemektedir. Ülkemizdeki yatırım sermayesinin büyük bölümü kamu kaynaklıdır. Kamu bankaları aracılığıyla iş çevrelerinin hizmetine sunulan fonlar verimli kullanılamamakta ve bu fonların geri dönüşü mümkün olamamaktadır.
- OECD ülkelerinin aksine çalışılmayan günlerde de ücret ödenmektedir. Ülkemizdeki maaş ve prim şeklindeki çalışan ücretleri özellikle kamuda çalışılmayan günleri de kapsamaktadır.
- Fazla mesai AB ülkelerinin aksine yüksek ücretlendirilmektedir.
- Ücretten kesintiler yüksektir (SSK primi, İşsizlik Sigortası v.b.)

Kayıtdışı çalışma ülke ekonomisine ciddi zararlar vermektedir. Bu zararları şu şekilde sıralamak mümkündür (TİSK, 2001).

- Ekonomik verilere ilişkin sağlıklı bilgilere ulaşılamaz. Dolayısıyla yatırım, vergi ve sosyal politikaların belirlenmesinde eldeki veriler yeterli olmadığından ek bütçe, ek vergi v.b. revizyonlara sıkça başvurulur.
- Gelir dağılımı bozulur.
- Ekonomik istikrarsızlık nedeniyle üretim ve yatırımlarda düşüşler görülür.
- Kayıtdışı çalışmaya olan talep artarsa işsizlik artışı meydana gelir. Vergilendirme sistemlerinden kaçışı tetikleyen kayıt dışı çalışma nedeniyle yeni yatırımlar gerçekleştirilmez, verginin yatırımı karşılama dengesi bozulur.
- Uluslar arası piyasalarda rekabet kaybına neden olur.
- Kamu gelirleri azalır ve dolayısıyla kamu hizmetlerinde aksamalar görülür.
- Sendikal sistemden kaçış başlar, kadın ve çocuk istismarı önlenemez.
- Standart dışı, kalitesiz üretim ve niteliksiz işgücü oluşur.

Küreselleşmenin etkilerinin açıkça görülmeye başlandığı 2000'li yıllarda ülkemizdeki işgücü ve istihdamın eğitim düzeyi oldukça düşüktür. Haziran 2000 Hane halkı işgücü anketine göre, işgücü ve istihdamımızın %79'u sekiz yıllık zorunlu temel eğitimden mezun olanlar, beş yıllık ilkokuldan mezun olanlar, ilkokul altında bir eğitime sahip olanlar ve okuma yazma bilmeyenlerden oluşmaktadır (Demirezen, 2003).

Ülkemizde yükseköğretimden mezun olanların sayısı AB ve OECD ülkelerinin daha düşüktür. Tablo 10'da Türkiye'nin AB ve OECD ülkeleri ile eğitim düzeylerinin kıyaslanmasına ilişkin 1995 yılı verileri görülmektedir.

Tablo 10: Çeşitli Ülkelerin 25-64 Yaş Grubu Eğitim Durumları (1995 Yılı (%))

Ülkeler	İlköğretim ve altı	Lise	Yükseköğretim	En Az Lise Mezunu
Almanya	16	62	23	84
ABD	14	53	33	86
Çek Cum.	17	73	10	83
Danimarka	38	42	20	62
Fransa	32	50	18	68
Hollanda	39	39	22	61
İngiltere	24	54	22	61
İtalya	65	27	8	35
Kanada	25	28	47	75
Türkiye	77	15	8	23
OECD Ort.	40	40	20	60

(DPT, 2001)

Bu duruma Meslek standartları, belgelendirme ve akreditasyon sistemleri açısından bakıldığında, iş yaşamı esnasında edindiği becerileri kanıtlaması mümkün görünmeyen, hızlı teknolojik gelişmelere ayak uydurması beklenemeyecek türden bir işgücü teşekkülünün üretim verimliliği ve rekabet gücünden bahsedilmesi oldukça güçtür.

Türkiye'nin AB'ye adaylık süreciyle önem kazanmaya başlayan mesleki ve teknik öğretime yönelim yolundaki çalışmalar henüz istenilen düzeye ulaşamamıştır. Aksine, genel öğretim ile mesleki teknik öğretim (MTÖ) arasındaki yüzdeler oran genel öğretim yapan okullar lehine her geçen yıl daha da artmaktadır. Aşağıdaki Tabloda çeşitli yıllara ait mesleki teknik öğretim ile genel öğretim hedefleri ve gerçekleşen oranlar görülmektedir.

Tablo 11: Türkiye'deki Ortaöğretim Hedefleri ve Gerçekleşme Oranları (1973-1996)

Öğretim Yılı	Plan Hedefleri (%)		Gerçekleşen Oranlar (%)	
	Genel Öğrt.	MTÖ	Genel Öğrt.	MTÖ
1973-1974	61,11	38,89	54,45	44,55
1977-1978	52,25	44,75	54,68	45,32
1981-1982	50,85	49,15	60,40	39,60
1986-1987	45,20	54,80	51,36	48,64
1991-1992	39,50	60,50	56,65	43,35
1995-1996	35,00	65,00	57,43	42,57

(DPT, 2001)

Tablo 13'te de görüldüğü üzere 1986-1987 yılından itibaren MTÖ hedeflerine ulaşılamamış ve tersi yönde bir eğilim yaşanmıştır. Bu eğilimin son yıllarda daha da belirginleştiği bilinmektedir. AB ülkelerindeki bir başka eğilimde özellikle gençlerin ve kadınların mesleki eğitim faaliyetlerine yönlendirilmesidir. Buna karşın ülkemizdeki MTÖ okullarındaki kız öğrenci sayısı her geçen gün azalmaktadır. Bu eğilime ilişkin veriler aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 12: Genel ve MTÖ Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (%)

Öğretim Yılı	Toplam		Genel Eğitim		Mesleki ve Teknik Öğretim	
	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız
1996-1997	59,0	41,0	55,3	44,7	63,7	36,3
1997-1998	59,0	41,0	57,3	42,7	61,5	38,5
1998-1999	58,4	41,6	56,6	43,4	60,8	39,2
1999-2000	58,0	42,0	54,8	45,2	62,5	37,5

(DPT, 2001)

Ülkemizdeki ortaöğretim kurumları öğrencileri üniversite seçme sınavlarına hazırlar bir kimliğe bürünmüştür. Ancak ortaöğretim kurumlarının görevlerinden biri de iş yaşamına atılacak gençleri eğitmektir. Bu açıdan bakıldığında istihdam ölçütleri, iş yaşamı için yeterli mesleki eğitimden geçmiş bireylerin faydalanacağı düzeye indirgenmelidir. Genel olarak eğitim ve özelde ortaöğretim ile istihdam arasındaki ilişkinin sağlanamamasının üç önemli nedeni vardır (DPT, 2001). Bunlar;

- Ortaöğretim sistemi işgücünün taleplerine duyarlı dinamik yapıya kavuşamamıştır.
- İşgücü niteliklerinin meslek standartları ve benzeri zorunluluklar ışığında belirlenememesi, eğitimin iş yaşamının taleplerine gerekli düzeyde duyarlı olamayışına neden olmaktadır.
- Eğitim süresince edinilen bilgi ve becerilerin sınav ve belgelendirme sistemlerince değerlendirilememesi, iş çevrelerince kabul edilebilir bir durum olarak görülmemektedir.

Türkiye'nin AB adaylık süreci pek çok alanda değişimlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Buna karşın adaylık çalışmaları kapsamında eğitim alanında henüz istenilen düzeye erişilememiştir. Özellikle mesleki eğitimin sorunları, eğitim-istihdam ilişkisi, yüksek beceri gereksinimleri ve mesleki tanım ve standartlar konusunda ciddi eksiklikler bulunmaktadır. Bu anlamda Türkiye'nin yakın gelecekte AB'ye aday olması durumunda yaşayacağı bazı problemleri önceden görmek olasıdır. Bunları aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür (Ültanır, 2002).

- Mesleki eğitimde yer alacak meslekler
- Geleneksel Usta-Kalfa ve usta eğitiminin yapıyor olması yeni sistemlere geçişlerde yeterli esnekliğe imkan tanımaması nedeniyle sorunlar yaratacaktır.
- Yüksek öğretim yönlendirilmesinde yaşanan problemler
- Mesleki yönlendirme konusunda yaşanan problemler

Ülkemizdeki bir çok kişi herhangi bir eğitim almaksızın mesleğe girmekte, mesleklerini sınama-yanılma yoluyla öğrenmekte yada hizmet-içi eğitim kurslarıyla eğitilmektedirler. Yanlış mesleki yönlendirmeler veya mesleki rehberlik eksikliği nedeniyle bir çok yükseköğretim mezunu istemedikleri programlardan mezun olmaktadır. Özellikle mesleki eğitimdeki ileri teknolojik değişimler yeni beceri ve bilgi ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Buna karşın oluşan bu ihtiyacı karşılayabilecek yegane kurum durumundaki üniversitelerin bu ihtiyacı karşılayabileceği konusunda ciddi endişeler vardır. Gelişmiş ülkelerdeki eğitim sonrası piyasa beceri gereksiniminin yükseköğretim kurumlarınca veya eşit düzeydeki enstitülerce karşılanmasına benzer uygulamaların ülkemizde de planlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. AB ülkelerinde tanımı yapılmış ve beceri profili çizilmiş bir çok mesleğin ülkemizde eğitimsel bir karşılığı veya eğitim kurumu sorumluluğu yoktur. Bunun yanında hala hazırda çeşitli

sektörlerde çalışanların çalıştıkları alana ilişkin herhangi bir eğitim altyapısı tesis edilememiştir. Almanya'daki mesleki eğitim faaliyetleri kapsamındaki fayans-çini, metal inşaatçısı, vergi tahsildarı, yol yapım işçisi, fırıncı, kasap v.b. bir çok mesleğin Türkiye'deki mesleki eğitim kurumlarıyla herhangi bir ilişkisi veya tutarlılığı yoktur. Dolayısıyla herhangi bir eğitim belgelendirmesinden geçmeyen bu kişilerin işgücü olarak anılması, günümüz teknolojileri ve eğitimsel eğilimleri açısından arzu edilen bir durum değildir. Örneğin kasaplık mesleğine yönelik eğitim veren planlı ve programlı bir eğitimsel süreçten bahsetmek oldukça güçtür. Ayrıca yükseköğretim sisteminden mezunların hangi alanda istihdam edileceği ve benzer mesleklerden farkları konusunda daha kesin tanımlara ihtiyaç vardır. Sektörel yatırımlar bazında teşebbüs gücünü elinde bulunduran kamu kesimi, uluslar arası yönelimleri algılayamamakta ve dolayısıyla doğru sektörlere yatırım yapılamamaktadır. Ayrıca özellikle son yıllarda işgücü ve eğitim planlamalarındaki eksiklikler nedeniyle pek çok alanda yükseköğretim mezunu verilmesine karşın bu mezunların istihdamı mümkün olamamıştır. Bu anlamda Avrupa'daki ikinci meslek dalı uygulaması doğrultusunda eğitim programları daha esnek hale getirilmesi ciddi bir zorunluluk olarak karşımıza çıkar. Günümüze kadar çeşitli ülkelerden esinlenerek oluşturulan mesleki eğitim sistemimiz milli motifler taşımamaktadır. Bilindiği gibi ülkemizdeki mesleki ve teknik eğitim kurumlarındaki eğitim, program yaklaşımları yakın zamana kadar Alman Dual sistemi doğrultusunda tercihler içermektedir.

Ülkemiz Avrupa Akdeniz ülkeleri işbirliği (MEDA) projeleri kapsamında mesleki eğitimin modernizasyonu ve mesleki eğitim sisteminin güçlendirilmesi doğrultusunda çalışmalarına devam etmektedir. Temel eğitimin desteklenmesi amacıyla MEDA tarafından sağlanan finansman desteği 6 yıllık proje süresinde (4 Şubat 2000'den itibaren) 100 milyon Euro olarak belirlenmiştir (MEB, 2002_A). Ayrıca coğrafi ve ekonomik nedenlerle temel eğitim dışında kalan veya ilgili nedenlerle eğitimlerine devam edemeyen kırsal nüfus proje kapsamına alınmıştır. AB, örgün ve yaygın eğitimde kentler lehine sonuçlar üreten uygulamaların önüne geçilmesi maksadıyla kırsal kesimdeki eğitim ve öğretim faaliyetlerinin iyileştirilmesi yönünde önerilerde bulunmaktadır. Mesleki eğitim ve öğretim sisteminin güçlendirilmesi maksadıyla aşağıdaki etkinlikleri içeren eylem planı oluşturulmuştur (MEB, 2002_A).

- Mesleki eğitim ve öğretim faaliyetlerini finanse edecek, denetleyecek ve yönlendirecek bölgesel kamu-özel sektör ortaklıklarının kurulması.
- İnsan kaynaklarının geliştirilmesi maksadıyla örgüt kapasitelerinin geliştirilmesi.
- İhtiyaçlar paralelinde eğitim ve öğretim tasarımlarının yapılması.
- Bölgesel çalışmaları yürütecek, yönetecek ekiplerin kurulması.

Sonuç olarak örgün ve yaygın eğitimde ihtiyaçlar ve hedefler hiyerarşisi içinde yeni planlamalara ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bu anlamda AB eğitim programları yeni yüzyıldaki ihtiyaçları saptama ve çözüm üretme aşamasında oldukça önemli çalışmalar yürütmektedir. Türkiye’de ise AB ülkelerinin aksine özellikle ekonomik ve siyasal nedenlerle sistemli ve istikrarlı bir eğitimsel yapıdan bahsetmek oldukça zordur. AB’nin son yıllarda özellikle mesleki eğitimdeki yaklaşımları dikkat edilmesi gereken önemli gelişmelerdendir. Geçmiş dönemlerde çeşitli ülkelerden esinlenerek oluşturulan mesleki eğitim sistemimizin AB mesleki eğitim politikaları ile donatılmasına ihtiyaç vardır. Bu anlamda istikrar unsuru dikkate alındığında katma protokol, ilerleme raporları, ulusal program v.b. çalışmalar eğitim sistemimizi siyasi etkilerden bağımsız kılacaktır. Ancak eğitim sistemlerinin ulusal ihtiyaçlara cevap verebilmesi için toplumsal normların gözetilmesine ihtiyaç vardır. Özellikle öğretim programlarında AB ülkeleri içinde dahi tam anlamda bir uzlaşmadan bahsedilemez. AB ülkelerindeki yeni yaklaşımlar konusu aşağıdaki bölümde özetlenmiştir.

2.5. EĞİTİM YÖNELİMLERİ İÇİNDE MESLEK STANDARTLARININ YERİ VE ÖNEMİ

Dünya ölçekli rekabet koşulları uluslar arası pazarlara daha nitelikli ürün sunulmasını zorunlu kılmıştır. Artan teknolojik gelişmeler sanayileşme altyapısında ciddi değişimleri tetiklemiş, bilginin pratiğe dönüşümü ve ürün kalitesine yansıma süreci, insan kaynaklarını daha nitelikli eleman talebine yöneltmiştir. Bu gelişmeler ışığında uluslar arası tanınırlık ölçütleri değiştirilerek ortak bir mesleki sistem ve standardın belirlenmesi ve belirlenen bu standarda göre işgücü analizleri yapılmaya başlanmıştır. Meslek standartlarının belirlenmesi zorunluluğu ile noktalanın bu süreçte ülkemizin de içinde bulunduğu pek çok bölgede bu yönde çalışmalar görülmektedir. Meslek standartları konusunda ILO, OECD ve AB’nin çeşitli organları önemli

çalışmalar yürütmektedir. Bu kuruluşların yapmış olduğu çalışmalar neticesinde eğitim, piyasa, çalışma koşulları v.b. bir çok alanda değişimler yaşanmaktadır.

AB'nin iş hayatı konusunda yapmış olduğu çalışmaların bir kısmı politikadan ziyade kurumsal tanımlamalarla ilgilidir. AB, ticari örgütleri yeniden belirleyerek organizasyon ve finansal destek yolları bakımından daha dinamik kılmayı amaçlamaktadır. Bu amacı irdelemek için ilgili ticari organizasyonlardan biri olan KOBİ'ler (Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler) konusundaki çalışmalarını betimlemek yeterli olacaktır. AB'nin yapmış olduğu yeni KOBİ tanımına göre bir işletmenin KOBİ olarak tanımlanabilmesi için en fazla 250 işçi çalıştıran bir yapıda bulunması gerektiği vurgulanmıştır. Aynı eğilime göre bir orta ölçekli KOBİ'nin yıllık cirosu 40 milyon ECU ve yıllık bilançosu 27 milyon ECU'yu geçmemelidir (KOSGEB, 1997). AB kobilerin tek pazardan sağlayacakları yararı en yüksek düzeye çıkarmak için standardizasyon, belgeleme, kalite ve güvenlik konularını içeren Euromanagement programı uygulamaktadır. Bu programa göre (KOSGEB, 1997);

- KOBİ'lerin, standardizasyon ve belgeleme hakkındaki bilgilerinin artırılması,
- KOBİ'lerin, uygulanan yeni standartlar ve belgelenmeleri yorumlamalarına yardımcı olunması,
- Yönetim sorunlarını teşhis ederek, kalite anlayışının geliştirilmesi,
- KOBİ bilincinin geliştirilmesi ve KOBİ'lerdeki sağlık ve güvenlik koşullarının iyileştirilmesi amaçlanmaktadır.

AB, kobilerin teknolojiye erişimini ve teknoloji transferini kolaylaştırmak amacıyla aşağıdaki tabloda verilen programları yürütmüştür (KOSGEB, 1997).

Tablo 13: AB Kobi Destekleme Programları ve Faaliyet Alanları

Program	Tanımı
EUROMANAGEMENT	Ar-Ge Denetimleri
VALUE	KOBİ ihaleleri
SPRINT	Teknolojinin Finansmanı hk.
SPRINT	Uluslar ötesi Yatırım Forumları

MINT	Yeni Teknolojinin Entegrasyonunun Yönetimi
TII	Teknolojik Yenilik Bilgi Birimi
CRAFT	Teknoloji Araştırmalarında İşbirliği
BRITE- EURAM	Fizibilite İhaleleri Programı
VALUE	Ar+Ge Sonuçlarının Yaygınlaştırılması ve Kullanımı

Türk esnaf ve sanatkarlarını küreselleşme ve rekabet politikaları karşısında daha dinamik kılmak amacıyla 1994 yılında TESK, MEKSA ve KOSGEB tarafından Brüksel'de kurulan BİRTİB (Brüksel İrtibat Bürosu), 2003 yılı itibariyle TÜBİTAK ve TOBB'un katılımıyla yeniden yapılanma çalışmalarını tamamlayarak TURBO-B adı altında AB kurumları ile yapılacak görüşmelerde Ülkemizi temsil etmektedir (TESK, 2003). Taraf kuruluşlar arasındaki protokole göre;

- Her türlü teşvik mekanizmaları, hukuki, mali, sınai ve yapısal konularda taraf kuruluşları bilgilendirilmesi ve bu yolla esnaf ve sanatkarların rekabet güçlerinin korunması,
- Esnaf-sanatkar ve KOBİ'lerin, hukuk, finansman, Ar-Ge/teknoloji, ticaret, sanayi ve yapısal alanlardaki sorunlarının çözümü; bilgi, deneyim ve iş yönetim kapasitelerinin artırılması, rekabet ve küreselleşme yeteneklerinin geliştirilmesi,
- Esnaf-sanatkar ve KOBİ'lerin menfaatleri çerçevesinde, Gümrük Birliği ile başlayan kısmi sınai ve ticari entegrasyonun, Helsinki ve Laeken Zirveleri sonrasında, politik, yasal, ekonomik, mali ve tüm sosyal alanlarda kapsamlı bir şekilde ve tam üyelik perspektifinde sürdürülebilmesinin sağlanması,
- Yukarıda belirlenen bu amaçların gereği olarak Türk esnaf-sanatkar ve KOBİ'lerinin ve ülkemizin, özellikle AB kurumları başta olmak üzere, Avrupalı muadil örgütler ve diğer uluslararası kurum, kuruluş ve fonlar nezdinde tanıtılması ve temsil edilmesi kararlaştırılmıştır.

AB akreditasyon uygunluğu konusunda da akreditasyon, belgelendirme ve muayene kuruluşları arasında bir güvence sistemi oluşturmuştur. Akreditasyon konusundaki AB çalışmaları oldukça eskiye dayanır. 1970'lerde kurulan Batı Avrupa Akreditasyon Laboratuvarlar Birliği (WELAC) ve Avrupa Belgelendirme Akreditasyon Kuruluşu (EAC) 1995 yılında birleştirilerek Avrupa Laboratuvar Akreditasyon Birliği

(EAL), 1997 yılında ise Avrupa Akreditasyon Birliği (EA) çatısı altında toplanmıştır. Bu kuruluşun yanı sıra EuroLab, EuraChem, IIOC, IQNet, CEOC v.b teşkilatlarla akreditasyon konusunda çalışmalar yürütülmektedir (Türkak, 2002).

AB bir yandan çalışma hayatı koşullarını iyileştirerek çalışanların sosyal ihtiyaçlarını karşılamakta diğer taraftan istihdam artışı sağlamak maksadıyla çok yönlü programlar hazırlamaktadır. AB'nin 2001 istihdam stratejileri 2003 yılı stratejilerine yansıtılarak 2005'teki toplam istihdam oranı %67, kadın istihdam oranını ise %57 olarak belirlemiştir. AB 2002 yılı istihdam ilkeleri olarak aşağıdaki konularda çalışma gereksinimi duymuştur (TİSK, 2003).

- İstihdam arttıracak vergi politikaları,
- İşletmelerin idari yüklerini azaltacak politikalar,
- Esnekliği arttıracak politikalar ,
- Aktif işgücü politikaları,
- Cinsiyet ayrımcılığı önleyici politikalar,
- Kayıtdışı sektörün kontrol altına alınmasını sağlayacak politikalar,
- Sosyal koruma bilincinin geliştirilmesi ve modernleştirilmesi,

AB kobilerde insan kaynaklarını geliştirmek maksadıyla geçmiş dönemlerde aşağıdaki programları hayata geçirmiştir (KOSGEB, 1997).

Tablo 14: AB'nin İnsan Kaynaklarına Yönelik Geliştirdiği Programlar

Program	Amaç
PETRA II	Gençlerin mesleki eğitimi ve hareketliliği <ul style="list-style-type: none"> • Zorunlu eğitime ilaveten mesleki nitelik kazandırma • Mesleki eğitimin düzey ve kalitesini yükseltmek • Uluslar arası eğitim ortaklıklarının geliştirilmesi • Mesleki bilgi ve rehberlik konusunda işbirliği
FORCE	<ul style="list-style-type: none"> • Mesleki eğitime daha fazla yatırım yapılmasını sağlama • İyi uygulamaların yaygınlaştırılması • Tek Pazar bağlamında uluslar arası projelerin desteklenmesi • Mesleki eğitim sisteminin sürekli yenilenmesi
EUROFORM	Yeni beceri ve niteliklerin kazanılması, istihdam olanaklarının artırılması
NOW	Kadınların işgücüne daha aktif katılımını sağlama

HORIZON	İş arayanlara istihdam olanaklarının sağlanması ve iş eğitimi verilmesi
EUROTECNET II	Bu program kapsamında vasıfsız işçi ve genç kadınların yanı sıra bazı organizasyonlara yardımcı olmaktadır.

Meslek standartlarının belirlenmesi ve iş yaşamının ve bireysel niteliklerin kayıt altına alınması AB politikaları içinde sıklıkla dile getirilmektedir. Buna karşın meslek standartlarının önceliği ve önemi konusunda kamuoyu yeterli oranda bilgilendirilmemektedir.

2. 5.1. MESLEK STANDARTLARININ ÖNEMİ

Meslek standartlarındaki gelişim, amaçlarla doğrudan ilişkilidir. Oluşturulan standartlar sadece bireysel açılarından kazanç sağlamayıp işverenler, eğitim kurumları v.b. bir çok kesimi düzenleyerek gelişigüzel yönelimlerden korumaktadır. Standartların belli kesimler için çoklu amaçları ise şunlardır (European Training Foundation, 2001);

1. Bireyler için;
  - a. Yönelimlere sertifikasyon rehberlik eder
  - b. Yatay kariyer hareketliliği ve iş başlangıcında bireye yardım eder
  - c. Farklı zaman ve yerlerde beceri öğrenimi konusunda yardımcı olur.
2. İşverenler için;
  - a. Finansman desteği sağlar
  - b. Hizmet içi eğitim planlarını yürütür
3. Öğretme Enstitüleri için; Aktüel meslekler için mesleki beceri ve kalite gelişimine yardımcı olur.

Meslek standartlarının geliştirilmesi, İnsangücü profilinin nitelik ve nicelik özelliklerini öngörülen ölçütlere göre belirlenmesi zorunluluğundan doğmuştur (Çavdar, 2002). İş görenlerin çalışma alanlarına göre uzmanlaşmaları ve yapılacak işin özellikleri ile bu işi yapacak olan kişilerde bulunması gereken nitelikleri saptanması gereksinimi, belirli standartlara olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. İşgücü niteliklerinin belgelendirilmesi, iş görenlerin sahip oldukları bilgi ve becerileri, yeni bir işe başvururken sergileme olanağı verdiği gibi, öğrenme yada iş değiştirme durumlarında ulusal düzeyde olduğu kadar uluslar arası düzeyde de kolaylıklar sağlar (Çavdar, 2002).

Günümüzdeki ILO çalışma standartları iş piyasalarının etkileri, sağlık ve güvenlik taleplerinin eşit dağılımı gibi yan konularda da pek çok çözümler içermektedir. Bu konudaki çözümleri altı kategoride toplamak mümkündür (OECD, 2003).

1. Temel insan haklarına uyum ve erişim olanağı sağlar.
2. Çalışanların ücret ve sosyal taleplerinin korunmasını garanti eder.
3. İş güvencesi sağlar
4. Çalışma şartlarını çalışan, işveren ve günün şartları doğrultusunda düzenler.
5. Çalışma piyasası hakkında sosyal politikalara rehberlik eder.
6. Endüstriye ilişkilerin kurulması veya geliştirilmesine yardımcı olur.

Standart oluşturmanın buluşlar, ekonomi, sağlık ve güvenlik, ticaret ve çevre üzerinde de doğrudan etkisi vardır (Hossain, 2003). Herhangi bir sektöre ait standart olma veya olmama durumuna ilişkin temel beklentiler aşağıdaki şekilde ifade edilebilir.

Şekil 1: Standart Olma / Olmama Durumu

(Hossain, 2003)

Ülkemizdeki Meslek Standartları çalışmalarını Meslek Standartları Komisyonu (MSK) tarafından yürütülmektedir. Meslek Standartları Komisyonu bünyesinde çalışmalar yapan kurumlardan biri de Türkiye İş Kurumudur (İŞKUR). İŞKUR meslek standartlarının kullanıldığı alanları aşağıdaki şekilde ifade etmektedir (İŞKUR, 2003).

1. Standart Mesleki unvanlar ve Standart meslek kodları ulusal ve uluslar arası ortak dil kullanım birliği ve işgücü transferlerinin doğru yapılmasını sağlar.
2. Mesleki istatistiklerin uluslar arası verilerle mukayese edilmesini sağlar
3. Ulusal meslekler sözlüğü sayesinde bu alandaki bilgi talebi karşılanır.
4. Mesleki seçimde kolaylık sağlar.
5. Meslek değişimlerine rehberlik eder.

Meslek standartlarının işveren, çalışan açısından yararları ise şunlardır (İŞKUR, 2003).

A. İşveren Açısından :

1. İşgücü performans ve verimini artırır.
2. İş tanımlarının meslek standartları ile tutarlılığını sağlar.
3. İşgücü seçme, eğitime ve bulma maliyetlerini azaltır.
4. İşe başvurularında kısa sürede değerlendirme olanağı tanır ve bu sayede uygun adayın seçilmesine yardım eder.
5. İşgücü sürekliliğini sağlar.
6. İşveren beklentilerini ifade eder.
7. Çalışmaların standartlara uygun yapılmasını sağlar.

B. Çalışan Açısından :

1. Çalışanın kendisinden neler beklendiğini anlamasına yardımcı olur.
2. Bilgi ve becerilerin sınanmasını sağlar.
3. Performans belgelendirmelerinde kullanılabilir.
4. Eğitim düzeyine ilişkin yeterlik ve etkinliği onaylar.

Görüldüğü gibi meslek standartları ülke, işveren, çalışan v.b. bir çok açıdan oldukça önemlidir. Buna karşın belli ölçütler dışında dünya üzerinde henüz tam bir meslek standardı sisteminden bahsetmek oldukça güçtür. Bu açıdan bakıldığında kabul görmüş birkaç mesleki sınıflama sisteminin irdelenmesi genel bir yargının oluşmasına yardımcı olacaktır.

2.6. ÇEŞİTLİ MESLEKİ SINIFLAMA SİSTEMLERİ

Dünya üzerinde yakın zamana kadar çeşitli mesleki sınıflama sistemleri kullanıla gelmiştir. Günümüzde ise, ISCO-88 mesleki sınıflama sistemi özellikle Avrupa boyutunda genel kabul görmüştür. Bu araştırma kapsamında sadece ISCO-88, NOC ve SOC mesleki sınıflama sistemleri araştırılmıştır.

2.6. 1. ISCO-88 (International Standard Classification of Occupational)

ISCO-88 uluslar arası mesleki sınıflama sistemidir. ISCO-88'in üç ana amacı vardır (ILO, 1995). Bu amaçlardan ilki, meslekler konusunda uluslar arası iletişimi kolaylaştırmak ve ulusal istatistikçiler tarafından edinilen mesleki bilgilerin uluslar arası alana taşınmasıdır. İkinci amaç , uluslar arası mesleki verileri derleyerek araştırmalarda kullanılacak hale dönüştürmektir. Bu amaçla uluslar arası göçmen ve iş yerleri ile bağlantı kurularak karar verme, eylem yönlendirme aktiviteleri gibi konularda rehberlik hizmetleri amaçlanmaktadır. Üçüncü amaç ise, gelişmekte olan ülkelere model sunmak veya ulusal mesleki sınıflamaları gözden geçirmektir. ISCO-88, ISCO-68'in sonraki versiyonu, günümüz iş piyasası ve beceri gereksinimini dikkate alarak hazırlanmış yeni mesleki sınıflama sistemidir. ICSO-88, ISCED (International Standard Classification of Education)'in dört genel eğitim düzeyini referans almaktadır. Bu konuyu ILO (International Labour Organization) şu şekilde ifade etmektedir (Elias, 1997). "ISCED kategorileri kullanılarak dört beceri düzeyi tanımlanmış, icra için gerekli beceriler, görevler ve işlerle ilişkilendirilmiştir." ISCO-88 basit mesleki terminolojileri "becerisiz" olarak tanımlamaktadır. ISCO-88'in baz aldığı meslek kodlama süreci, birçok istatistik enstitüsü ve diğer kuruluşların çeşitli zamanlarda yapmış olduğu çalışmalara dayanır. Bu kodlama çalışmaları ile çeşitli yeni mesleklerin kodlanması mümkün olabildiği gibi, değişik mesleki sınıflama sistemlerinden karşılaştırmalı olarak mesleki tespitler de yapılmaktadır. Tablo 15'de çeşitli mesleki kodlama çalışmaları ve ISCO-88 ile uyuşma oranları görülmektedir (Elias, 1997).

Tablo 15: Çeşitli Mesleki Kodlamaların ISCO-88 ile Uyuşma Oranları

Tarih	Bilgi Kaynağı	Kodlama/tekrar kodlama özelliği	Uyuşma Oranı (%)		
			3 Rak.	2 Rak.	1 Rak.
1981	OPCS (1982)	Genel hane halkı incelenerek 600 meslek tanımlanmıştır. Kodlama ofis kodlayıcıları tarafından gerçekleştirilmiştir.	78	84	87
1982	White (1983)	Piyasa ekipleri incelenerek 625 meslek tanımlanmıştır. Kodlama mülakatçılar, yeniden kodlama ise OPCS ofisi tarafından gerçekleştirilmiştir.	74	82	X
1982	Eliot (1983)	Etnik azınlıkların incelenmesiyle 2772 meslek tanımlanmıştır. Kodlama piyasa araştırma ajanslarınca, yeniden kodlama OPCS tarafından yapılmıştır.	U.D.	87	X
1985	Dodd (1985)	Piyasa ekiplerinin incelenmesiyle 900 meslek tanımlanmıştır. Kodlama mülakatçılar, yeniden kodlama OPCS tarafından yapılmıştır.	70	84	87
1990	Elias (1990a)	İş tarihi incelenerek 1682 meslek kodlanmıştır. Orijinal kodlama 4 rakamlıdır. Yeniden kodlama işleminde bilgisayar kullanılmıştır.	74	78	85
1990	Elias (1990b)	İngiliz hane halkı incelenerek yeniden test edilmiş ve 167 iş tanımlanmıştır.	74	78	85
1996	Krizman et al (1996)	Slovenya'nın 1995 yılı iş piyasası incelenerek 4000 iş unvanı belirlenmiştir.	56	70	75

3 Rak.: 350 kategoriden meydana gelmiştir.

2 Rak.: Toplam 16 veya 18 gruptan meydana gelmiştir.

1 Rak.: 5 veya 6 Ana kategoriye kapsamaktadır.

X: Açıklanamamaktadır.

U.D. Uygun Değil

OPCS (U. K. Office of Population Censuses and Surveys – Şimdi Ulusal İstatistik Ofisi bünyesinde)

Tabloda verilen kodlama çalışmaları günümüz meslek sözlüklerine kaynak teşkil eder. Bu tablonun yorumlanması sonucunda mesleki eğitimin örgün eğitimden ayrılan yanı olarak kültüre bağlı meslekler kavramı ortaya çıkar. Dünya üzerinde kültüre bağlı olarak yürütülen bir çok meslek vardır. Ülkemizdeki hattatlık, ebru v.b. bir çok mesleğin kültüre has özellikleri düşünüldüğünde meslek kodlama sürecinin önemi ortaya çıkmaktadır. Kodlama süreçleriyle belirlenen mesleklerin hem kültüre has olduğu tescil edilmiş olacak hem de belli standartlarla donatılması mümkün hale

gelecektir. Bu açıdan bakıldığında ülkemizin ciddi anlamda bir meslek kodlama çalışmasına ihtiyacı vardır.

Ülkemizde de Türkiye İş Kurumu tarafından 1966-1984 yılları arasında yaklaşık 10.000 iş analizi ve 2070 mesleğin adı ve kodu belirlenerek tanımlanmıştır (İŞKUR, 2003). Ayrıca AB'ne uyum çalışmaları kapsamında Türk Meslekler Sözlüğü güncellenerek ISCO-88 normlarına göre hazırlanmaktadır.

AB ülkeleri çeşitli mesleki sınıflama sistemleri kullanmışlardır. AB ülkeleri tarafından kullanılan mesleki sınıflama sistemleri ve ISCO-88 arasındaki ilişki Tablo 16'da görülmektedir (Elias, 1997).

Tablo 16: AB Ülkelerinde Kullanılan Mesleki Sınıflama Sistemleri ve ISCO-88 ile Karşılaştırılması

Ülkeler	Sınıflama Adı	ISCO-88'e Göre Durumu	Karşılaştırılabilme Oranı
1995 Başında			
Belçika	INS-91	Basit	Orta
Danimarka	DISCO-91	Basit	Orta
Almanya	KldB-92	Karmaşık	İyi
İspanya	CNO-94	Basit	İyi
Fransa	PCS-82	Karmaşık	Orta
Yunanistan	STEP 92	Basit	İyi
İtalya	CP-91	Basit	Yetersiz
Lüksemburg	ISCO-88	Basit	Orta
Hollanda	CBS 90/91	Tam	İyi
Portekiz	CNP-94	Basit	İyi
İngiltere	SOC-90	Karmaşık	Yetersiz
1995 Sonunda			
Finlandiya	TLN-95 (Geçici)	Basit	Bilinmiyor
Avusturya	ÖBS-72	Kullanılmıyor	Uygun Değil
İsveç	SSYK-95 (Geçici)	Basit	Bilinmiyor

(Elias ve Birch, 1994).

Tablo 16’da da görüldüğü gibi geçmişte bazı ülkelerde kullanılan mesleki sınıflama sistemlerinin günümüz ISCO-88 mesleki sınıflama sistemiyle karşılaştırılabilmesi oldukça güçtür. Buna karşın ISCO-88’in uluslar arası mesleki sınıflama sistemi olarak anılmasının temelinde yukarıdaki sınıflama sistemlerine göre belirgin bir üstünlüğü olmasının yanı sıra zaman içinde güncellenmesi vardır.

ISCO-88’deki mesleki sınıflamaların eğitimsel derecelerle tutarlı olmasına özellikle dikkat edilmiştir. ISCO-88’in beceri düzeyleri ve karşılık gelen eğitim düzeyini ifade eden ISCED kategorileri aşağıdaki tabloda görülmektedir (Elias ve Birch, 1994).

Tablo 17: ISCO-88 Beceri Düzeyi ve ISCED Kategorileri

ISCO Beceri Düzeyi	ISCED Kategorileri (Uygun Eğitim Düzeyi)
Beceri Düzeyi 1	ISCED 1. Kategorisi: İlköğretimde 5-7. yaşlarda başlar ve yaklaşık 5 yılı kapsar.
Beceri Düzeyi 2	ISCED 2. ve 3. Kategorileri: Ortaöğretimin 1. ve 2. evrelerini kapsamaktadır. Birinci evre 11 veya 12 yaşlarında başlar, 14 ve 15 yaşlarındaki ikinci evreye kadar devam eder. Bu periyot için çeşitli zamanlarda çıraklık şeklinde iş başında öğrenim ve deneyimi gereklidir.
Beceri Düzeyi 3	ISCED kategori 5 (kategori 4 kasıtlı olarak hazırlanmamıştır.): 17 veya 18 yaşlarındaki eğitimi kapsar. Yükseköğretimi içine almaz.
Beceri Düzeyi 4	ISCED kategorisi 6 ve 7: 17 veya 18 yaşlarındaki eğitimi kapsar. Üniversite veya üniversite mezunu derecesine eşittir.

(Elias ve Birch, 1994)

ISCED kategorileri kullanılarak tanımlanan beceri düzeylerinde formal eğitim ve öğretim becerileri kullanılabilir. ISCO sınıflandırma sistemiyle de mesleklerin sınıflandırılması, iş ve görevler konusunda belli beceri düzeyleri tanımlanmış olur. ISCO-88’in 10 ana grubu, 28 alt ana grubu, 116 ikincil (minör) grubu ve 390 ünite grubu vardır. ISCO-88’in ana, alt-ana, ikincil, ünite grupları ve karşılık gelen beceri düzeyleri Tablo 18’de görülmektedir (ILO, 1995).

Tablo 18: ISCO-88 Grupları

Ana Gruplar	Alt-Ana Gruplar	İkincil Gruplar	Ünite Grupları	ISCO Beceri Düzeyi
1. Millet Meclisi Üyeleri, Kıdemli memur ve Yöneticiler	3	8	33	--
2. Profesyoneller	4	18	55	4.
3. Teknisyenler ve Benzer Meslekler	4	21	73	3.
4. Tezgahtarlar, Yazıcılar v.b. meslekler	2	7	23	2.
5. Servis işçileri ve mağaza, market çalışanları (satış)	2	9	23	2.
6. Tarım Ustaları ve Balıkçılık Meslekleri	2	6	17	2.
7. El sanatları ve benzer meslekler	4	16	70	2.
8. Fabrika ve Makine Operatörleri, Montajcılar	3	20	70	2.
9. Basit Meslekler	3	10	25	1.
0. Askeri meslekler	1	1	1	---
Toplam	28	116	390	

(ILO, 1995 ; Elias ve Birch, 1994)

2.6. 2. NOC (National Occupational Classification)

Kanada da uygulanan mesleki sınıflama sistemidir. İnsan kaynaklarını geliştirme kurumu (HRDC), NOC ve mesleki sınıflama standardı (SOC 91) ile birlikte çalışarak piyasa bilgileri konusunda işbirliği yapılmaktadır. NOC'un amaçlarından biri de iş dünyasının kullanılan bütün düzeyleri kolayca anlamasını sağlamaktır. Bu amaçla NOC'un iki temel yayını vardır (Canada Human Research Development, 2001) .

1. 520 meslek grubunun mesleki tanımlamalarını içerir ve bu tanımlamaların üç sayısal düzeyini organize eder.
2. Meslek rehberi NOC'a danışarak, meslekteki iş karakteristiklerini icra eder.

NOC becerileri 0'dan başlayarak 9'a kadar ilk basamakta yer alır. Bu beceriler Tablo 19'da görülmektedir.

Tablo 19: NOC Beceri Tipleri ve Mesleki Karşılıkları

Beceri Tipi	Meslek	
0	Yönetim	Millet Meclisi Üyeleri, Kıdemli Yöneticileri kapsar.
1	Ticaret, Finans ve yönetimi	Finansal ve Ticari Hizmetler, Yönetim ve Düzenleyici Hizmetler, Kırtasiyecilik ile ilgili bazı hizmetler
2	Doğal ve uygulamalı bilimler ve ilgili meslekler	Tabii ve Uygulamalı bilimler ve ilgili meslekler, Mühendislik, Mimari ve Bilgi Teknolojileri
3	Sağlık	Mesleki ve Teknik sağlık Personelini kapsayan mesleklerdir.
4	Sosyal Bilimler, Eğitim, İdari hizmetler ve Din	
5	Sanat, Kültür, Eğlence ve Spor	
6	Satış ve Satış Hizmetleri	
7	Ticaret, Nakliye ve Ekipman Operatörleri ve İlgili Meslekler	
8	Ana Endüstri Kollarındaki nadir meslekler	
9	Tekstil ve Kamu hizmet Sektörü Meslekleri	

(Canada Human Research Development, 2001)

NOC sistemindeki mesleki kodlama her hanenin bir mesleki alan ve beceriye karşılık gelebileceği şekilde yapılmıştır. İlk hane mesleki alanı ikinci hane ise beceri düzeyini ifade eder. Buna göre sıralama şu şekildedir (Canada Human Research Development, 2003). Yukarıdaki Tablo 19’da da görüldüğü gibi (1) kodu ile Ticaret, Finans ve yönetim meslekleri anlaşılmaktadır. Bu kodlamanın hemen arkasından gelecek ikinci hane ise aşağıdaki tabloda belirtilen beceri tiplerinden birini içerir.

Tablo 20: NOC Beceri Düzeyinin Eğitim Karşılığı

Eğitim /Öğretim	
Beceri Düzeyi	Düzy
A (1)	◆ Üniversite derecesi (Üniversite mezunları, Yüksek lisans veya Doktora mezunları)
B (2 veya 3)	◆ 2-3 Yıllık M.Y.O. 'da denk okullar, Kolej, enstitü mezunları veya, ◆ 2-5 Yıllık Çıracılık eğitimi veya, ◆ 3-4 Yıllık Ortaöğretim okulları ve 2 yıldan fazla işbaşı eğitimleri, özel meslek kursları veya özel iş deneyimleri
C (4 veya 5)	◆ 1-2 Yıllık ortaöğretim okulu mezunları veya, ◆ 2 Yıllan fazla iş başı eğitimleri, öğretim kursları veya özel iş deneyimleri
D (6)	◆ Kısa iş eğitimleri veya, ◆ Formal olmayan eğitimler

(Canada Human Research Development, 2001; Canada Human Research Development, 2003)

Örnek: 23... ile başlayan bir kodlamada ilk hanedeki 2, Tabii ve Uygulamalı bilimler ve ilgili meslekleri belirtmekte sonraki 3 sayısı ise, B beceri düzeyini ifade etmektedir.

NOC sistemi üç sıralı hiyerarşik düzende toplanmıştır.

26 Ana gruplar (Her bir ana grup iki haneli kodlanmıştır ve bir veya daha fazla alt grup içermektedir.)

140 Alt gruplar (İkincil Gruplar) (Her bir ikincil grup üç haneli numaralandırılır ve bir veya daha fazla ünite gruplarını kapsamaktadır.)

520 Ünite Gruplar (Her bir grup 4 haneli kodlanmıştır.)

NOC sisteminde de ISCO-88'de olduğu belli eğitim dereceleri için beceri düzeyler belirlenmiştir. NOC kodlama sistemi şöyledir. İlk iki hane Ana grubu, sonraki hane alt grubu ve en son hane ise ünite grubunu ifade eder (Canada Human Research Development, 2003). Örneğin ;

Ana Grup	31	Sağlık sektörü Profesyonel meslekler
Alt Grup	314	Tedavi (sağaltım) ve ilgili meslekler
Ünite Grubu	3142	Psikoterapistler

Mesleki bilgi, beceri gelişimi, işgücü ve işgücüne yönelik talepler, iş hukuku, meslek tahmini, kariyer zekası ve çok sayıdaki programlar için oldukça önemlidir. Standartlaştırma süreci iş dünyasını organize etme, yönetme ve uygun sistemleri kavrama ve uygulama şansı tanır.

2.6. 3. SOC (The Standard Occupational Classification)

İngiltere’de kullanılan mesleki sınıflama sistemidir. SOC, İş departmanı grubu (EDG) ve Nüfus inceleme ofisi (OPCS) işbirliğiyle hazırlanmıştır (Univercity of Surrey Guilford, 2003). SOC, ana gruplar, alt gruplar ve ünite grupları olmak üzere 3 alandan oluşmaktadır. Her düzey rakamla ifade edilecek şekilde hazırlanmıştır. Her bir ünite grubu mesleği alt grupları kapsar . Sınıflandırmada yeterlikler, öğretim koşulları, beceriler ve deneyimler kapsama dahil edilmeye çalışılmıştır. Ana, alt ve ünite grupları aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür (Research Lab, 2003).

1. Ana Gruplar SOCMAJL, SOCMAJM, SOCMAJO, SOCMAJS
2. Alt Gruplar SOCMINL, SOCMINM, SOCMINO, SOCMINS
3. Ünite Gruplar SOCAPP, SOCLAST, SOCMAIN, SOCSEC, SOCM3, SOCONE

Ana gruplar 9 alana ayrılmıştır. Alanlar ve karşılık gelen meslekler aşağıdaki tabloda görülmektedir (Research Lab, 2003).

Tablo 21: SOC Kodları ve Mesleki Karşılıkları

SOC Kodları	Meslekler
1	Yöneticiler
2	Profesyonel meslekler
3	Ortak çalışma alanına sahip teknik meslekler
4	Büro ve sekreterlik meslekleri
5	Ustalık Becerileriyle ifade edilen meslekler
6	Kişisel ve koruma hizmeti meslekleri
7	Satışla ilgili meslekler
8	Fabrika ve makine işletme ile ilgili meslekler
9	Diğer meslekler

Mesleki sınıflamaların en büyük güçlüğü mesleki becerilerin kesin hatlarla ayrılması zorunluluğu ve mesleki tanımların birbirinden bağımsız olarak yapılması olarak görülmektedir. Bu aşamadan sonra ise kodlama işleminin uluslar arası sınıflamalarla uzlaştırılması şartı aranır . ISCO-88 ve NOC’da olduğu gibi SOC sınıflama sisteminde de mesleki kodlama ve mesleklerin gruplara dağılımında benzer prensipler benimsenmiştir. Ana grupları temsil eden alt ana grupları ve alt gruplar aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 22: SOC Ana, Alt-ana ve Alt Grupları

Ana Grup	Alt-Ana Grup	Alt gruplar
1. Yöneticiler	a) İdari yöneticiler ve Müdürler	10, 11, 12, 13, 14, 15, 19
	b) Tarım ve Hizmetlerde mülkiyet hakkına sahip yöneticiler	16, 17
2. Profesyonel meslekler	a) Bilim ve Mühendislik meslekleri	20,21
	b) Sağlık meslekleri	22
	c) Eğitim meslekleri	23
	d) Diğer meslekler	24,25,26,27,29
3. Ortak çalışma alanına sahip teknik meslekler	a) Bilim ve Mühendislik ile ilgili meslekler	30,31,32
	b) Sağlık ile ilgili meslekler	34
	c) Diğer alanlardaki meslekler	33,35,36,37,38,39
4. Büro ve sekreterlik meslekleri	a) Büro meslekleri	40, 41, 42, 43, 44, 49
	b) Sekreterlik meslekleri	45, 46
5. Ustalık Becerileriyle ifade edilen meslekler	a) İnşaat meslek becerileri	50
	b) Mühendislik meslek becerileri	51, 52
	c) Diğer mesleki beceriler	53, 54, 55, 56, 57, 58, 59
6. Kişisel ve koruma hizmeti meslekleri	a) Koruma hizmetleri meslekleri	60,61
	b) Kişisel hizmet meslekleri	62, 63, 64, 65, 66, 67, 69
7. Satışla ilgili meslekler	a) Müşteri, komisyoncu v.b. meslek.	70, 71
	b) Diğer satış meslekleri	72, 73, 79
8. Fabrika ve makine işletme ile ilgili meslekler	a) Endüstriyel makine operatörleri, montajcılar	80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 89
	b) Sürücüler ve hareketli makine operatörleri	87, 88
9. Diğer meslekler	a) Tarım, Ormancılık ve Balıkçılıkla ilgili diğer meslekler	90
	b) Diğer basit meslekler	91, 92, 93, 94, 95, 99

(University of Surrey Guilford, 2003; Thomas ve Elias, 2003)

SOC mesleki sınıflama sistemindeki Mesleki kodlama mantığı ISCO-88 ile aynıdır. Örneğin “şehir planlamacı” mesleğinin SOC sınıflama içindeki konumu ve grup düzeni aşağıdaki gibidir.

Ana grup		Alt grup		Ünite Grubu	
Kodu	2	Kodu	26	Kodu	261
Profesyonel Meslekler		Mimarlık, şehir plan.		Şehir planlamacı	

Türkiye’deki meslek kodlama ve meslekler sözlüğünün hazırlanması yönündeki çalışmalarda İŞKUR aktif olarak görev almıştır. Türkiye İş Kurumu tarafından hazırlanan Türk meslekler Sözlüğü, ILO’nun “milli meslek sözlüklerinin hazırlanması ve kullanılması” yönündeki önerileri baz alınarak ISCO-88 ile uyumlu hale getirilmiştir. Türk meslekler sözlüğü 5’li kod yapısı ve 10 ana grup esasına göre hazırlanmıştır (İŞKUR, 2003B). Örneğin “KANUN YAPICILAR, ÜST DÜZEY YÖNETİCİLER VE MÜDÜRLER” olarak anılan Ana Grup 1 mesleklerinin kodlaması şöyledir;

Kod	11	Kod	12	Kod	13
Kanun yapıcılar ve üst düzey yöneticiler		Şirket müdürleri		İşletmeciler ve sorumlu müdürler	

Kod 11 olarak belirtilen “Kanun Yapıcılar ve Üst Düzey Yöneticiler” meslek grubu kendi arasında dört gruba ayrılmaktadır. Bu gruplar aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Kod	Meslek
111	Kanun Yapıcılar
112	Üst Düzey Devlet Memurları
113	Köy İhtiyar Heyeti ve Muhtarlar
114	Özel Amaçlı Organizasyonların Üst Düzey Yöneticileri

Yukarıdaki tabloda 114 olarak kodlanan “Özel Amaçlı Organizasyonların Üst Düzey Yöneticileri” meslek grubu da kendi arasında 3’e ayrılmaktadır. Bunlar;

Kod	1141	Siyasi Parti Örgütlerinin Üst Düzey Yöneticileri
Kod	1142	İşveren ve işçi organizasyonları ile diğer ekonomik amaçlı kuruluşların üst düzey yöneticileri
Kod	1143	Hayır kurumları ve diğer özel amaçlı kuruluşların üst düzey yöneticileri

Buna göre meslek kodu 1141.01, meslek adı “ÜST DÜZEY YÖNETİCİSİ (SİYASİ PARTİ)” olarak belirlenmiş meslek alanının meslek tanımı “Siyasi parti kuruluşlarında işleri planlayan, organize ederek yöneten, kontrol eden ve kuruluşun yöneticilerinin veya diğer mevcut alt kademelerin koordinasyonunu yapan kişidir.”

Şeklinde belirlenmiştir. Bu tanıma göre Görevler ve İşlemler olarak aşağıdaki konu başlıkları öngörülmüştür.

İşletmenin genel çalışma prensipleri doğrultusunda, araç, gereç ve ekipmanları etkin bir şekilde kullanarak, işçi sağlığı, iş güvenliği ve çevre koruma düzenlemelerine ve mesleğin verimlilik ve kalite gereklerine uygun olarak:

- Gelecek için projeler hazırlamak, geçmiş programlarda ortaya çıkan durumları değerlendirmek ve kuruluşun kısımlarının sorumluluğu ile ilgili programı belirlemek,
- Program hedeflerine nasıl ulaşılabileceğini kararlaştırmak,
- Faaliyet ve personel konularıyla ilgili ikinci derece işlerde müzakerelerde bulunmak,
- Kuruluşun faaliyetlerini kontrol etmek,
- Fonksiyonel bölümlerdeki çalışmayı koordine etmek,
- Sorumluluğunu aldığı kuruluşu müzakerelerde temsil etmek veya kurumu adına müzakereleri yönetmek,
- Kıdemli personelin atamalarını yapmak ve kararlaştırmak,
- İstenildiğinde yönetim kuruluna ya da kuruluşun yetkililerine rapor vermek, vb. görev ve işlemleri yerine getirir.

Yukarıda genel hatlarıyla izah edilen mesleki sınıflama sistemlerindeki kodlama biçimlerinin birbirine çok yakın olmasının temelinde ortak çalışmalar ve eğilimlerin etkisi vardır. Günümüzde mesleki nitelikler konusunda sürekli araştırmalar yapılmakla beraber meslek tanımı, hareketlilik için genel koşullar v.b. noktalarda ortak yargılar oluşmuştur. Aynı ortak yargılar meslek standartları belirleme sürecinde de görülmektedir.

2.7. MESLEK STANDARDI BELİRLEME SÜRECİ

Yakın zamana kadar çeşitli ülkelerde farklı mesleki standartlar ve belgelendirme sistemleri kullanıla gelmiştir. Ancak bu durum AB temel politikalarından olan hareketlilik ve işgücü profilleri bakımından ortak bir eğilim oluşmasına ve mezunların başka ülkelerde çalışabilmesine engel teşkil etmektedir. Aynı durum Amerika ve Asya kıtalarında da görülmektedir. Ortak mesleki sınıflama sistemine olan ihtiyaca ek olarak uluslar arası tanınırlık kavramı da gelişmekte olan ülkelerin eğitim kurumları için ciddi sorunlar yaratmaktadır. Eğitim kurumları bu engelleri aşma noktasında ulusal politikalara ve uluslar arası anlaşmalara ihtiyaç duymaktadır.

Meslek standardı belirleme süreci statik olmayıp sürekli bir araştırma ve geliştirme organizasyonuna ihtiyaç duyar. Kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra özel kuruluşlar ve sanayi sektörü de meslek standardı belirleme sürecinde aktif olarak rol almaktadır. Meslek standartlarının belirlenmesi konusunda dünya üzerinde ortak bir çerçevenin olduğu söylemek oldukça güçtür. Buna karşın işlemler ve organlar bazında bir birine çok yakın algoritmalar üzerinde çalışıldığı görülmektedir. Meslek standardı belirleme çalışmaları bir çok ülkede özel kuruluşlar tarafından da yürütülmektedir. Buna karşın bu çalışmaların Avrupa kıtasında ILO ve OECD gibi uluslar arası katılımlarla görev alanı belirlenmiş kurumların temel kabulleri ölçüsünce kabul gördüğü bilinmektedir.

Kanada insan kaynaklarını geliştirme kurumuna göre bir meslek standardı belirleme sürecinde aşağıdaki basamaklar yer almaktadır (Canada Human Research Development, 2001_A).

EVRE I: Planlama

Standart Geliştirme İçin Planlama

- İnsan kaynaklarının ihtiyaçları belirlenir.
- Standartların geliştirilmesi süreci için İnsan Kaynakları Ortaklıkları ile danışma süreci başlatılır.
- Standart geliştirme için öneriler saptanır.
- Endüstri grubu veya komite üyelerinin (Standart Geliştirme Komitesi) rehberliğinde standartlar belirlenir.
- Meslekler veya beceriler için konular belirlenir.
- Standart geliştirme için uygun metotlar araştırılır.
- Taşra organizasyonları ve eğitimciler gibi konu ile ilgili diğer zümrelere

danışılır.

- Öneri ve bütçeler belirlenir.

Mesleki Yeterlik Analizini Seçme

- Standartların gelişim potansiyeli saptanarak, yetenek ve temel beceriler analiz edilir.
- Öneriler talep edilir, değerlendirilir.
- Standart Geliştirme Komitesi yeteneklerin özelleştirilmiş halini ve ifade biçimini sözleşmeye kaydeder.
- Metodoloji ve yaklaşım zorlukları konusunda HRP (Human Resources Partnerships) ile iletişim kurulabilir.

İşyeri Meslek Analizi ve Endüstriyel Ortakların Seçimi

- Aşağıdakiler seçilen endüstri ortağının görev alanıdır.
  - Mesleki ve güncel deneyimler
  - Eylemlerin tam sırası ve özellikle mevcut durum betimlemeleri
  - Bireysel bilgi ve gelişmiş teknolojik beceriler
  - Küçük, orta ve büyük işletmelerdeki yukarıdaki üç konu başlığına göre sınıflanmış bilgiler
- İlgili konularda meraklı işyeri gruplarının bilgilendirilmesi, olası endüstriyel ortaklıklar için öğütler verilmesi
- İşyeri meslek analizi işlemi işverenlerle ortakları bilgilendirir.

EVRE II: Standartları Üretme

İşyeri Meslek Analizi İçin Hazırlık

- Toplantılar için lojistik organizasyonlar (toplantı yeri, ses-görsel ekipman ve diğer materyaller...)
- Seyahat hazırlığı ve katılımcılar için konaklama

İşyerindeki Analizleri Yönetme

- Açıklayıcı Bilgiler
  - Toplantıların Amacı
  - Standartların Nasıl Geliştirileceği
  - Standartlar için potansiyelin kullanımı
- Oturumu Yönetmek
- Genel eylemler için işyeri katılımı, görevler ve alt görevleri planlama, beceriler ve bilgi gereksiniminin hangi yollarla karşılanacağını belirlemek
- “özel beceri” profilini geliştirme, okuma, matematiksel ve düşünme becerileri gibi mesleki imgeleri bulmak
- Bütün bilgilerle ilgili analiz kayıtlarını kesinleştirmek

Analizlerin İşlenmesi ve Taslaklaştırılması

- Uygun görülen yapı ve formatın bilgi organizasyonunun yapılması
- Analiz taslağının düzenlenmesi ve yanlışlıkların arındırılması
- Dokümanların onay için sıraya konması
- Doğru ve eksiksiz dokümanların İngiliz ve Fransız dokümanlarıyla kıyaslanması

Mesleki Analizleri Onaylama

- Onaylama yöntemini HRP ile birlikte seçme (Genellikle analizler için planlama evresinin başında dikkate alınır.)
- Onaylama grubunun seçimi
- Onaylama incelemesi ve/veya oturum gruplarının açıklanması

Eğer Belgelendirme / lisans / Sınav gerekiyorsa;

- Performans için frekans ve değer oranı,
- Ortak ve özel alanların tanımlanması
- Onaylanan sonuçları derleme, analiz ve yorumlama
- Onaylanan sonuçları tercüme için sıralama
- Onaylanan sonuçları İngiliz ve Fransız taslaklarla birleştirme
- Sonuçların taslak dokümanları HRP'ye yeniden incelenmesi için gönderilebilir.

Standartı Sonuçlandırma ve Kabul Etme

- Dokümanların profesyonellerce yeniden okunması, düzenlenmesi ve sıraya konması
- Kesinlik ve Doğruluk için dokümanların İngiliz ve Fransız dokümanlarıyla karşılaştırılması
- Belirlenen temel doküman sonuçlarının kelime işlemcilerle sıraya konması
- Sonuç dokümanları Standart Geliştirme Komitesince gözden geçirilir ve onanır.

Standartların Basımı ve Dağıtımını

- Elektronik yayım, depolama ve dağıtım maliyetleri belirlenmesi
- Dağıtım listesinin hazırlanması
- İhtiyaç duyulan kopya sayısının saptanması
- Standart kopyaların okunması ve örnek basımı, ciltlenmesi
- Kopyalara tekrar bakılması ve uygun basımın onaylanması
- Dokümanların depolama ve dağıtım için sıralanması
- Dağıtımın Koordinasyonu

EVRE III: Eğitim Programının Onaylanması ve Kabul Edilmesi

Müfredat ve Eğitim Programlarının geliştirilmesi

- Müfredat geliştirme işlemi halkın kendisini de kapsar (Örn: Program geliştirmeciler/ tasarımcılar, kolej öğretmenleri, endüstri işverenleri ve uygulayıcı çalışanlar)
- Program Geliştirme Komitesinin seçimi
- Hedef kitle ihtiyaçlarının belirlenmesi
- Dağıtım mekanizmasına karar verilmesi
- Kurslarla analiz edilmesi
- Öğrenenlerin nasıl değerlendireceğinin anlatılması
- Bir proje planının geliştirilmesi
- Önemli noktaların kısaltılması ve önerilerin istenmesi
- Önerilerin eklenmesi
- Sonucun onanması

Eğitim Programının Dağıtımını

- Program şu yollarla dağıtılır.
  - Endüstriyel ve eğitim öğretmenleriyle
  - Eğitim enstitüleriyle
  - Uzaktan eğitimle
  - Kişisel çalışmalarla

EVRE IV : Belgelendirme Ve Akreditasyon

Bireyler İçin Belgelendirme ve Değer Biçme

- Belgelendirmenin kim tarafından yapılacağını belirlenmesi

- Belgelendirmenin üretim geliri için potansiyelinin saptanması
- İşlemden Kalifiye personel ve PLAR (Öncelikli öğrenme ve Tanınma)'ın dikkate alınması
- Belgelendirme için değerlendirme metodunun geliştirilmesi
- Belgelendirme programının geliştirilmesi
- Belgelendirme için bireysel yargıların alınması
- Belgelendirme uygulayıcılarının sicil dairesince maddi olarak desteklenmesi

Eğitim Programlarının Akreditasyonu

- Eğitim programlarının akreditasyonuna kimin cevap vereceğinin belirlenmesi
- Eğitim programı değerlendirme kriterlerinin geliştirilmesi
- Değerlendirmelerle eğitim programlarının doğruluğunu tekrar ortaya konması
- Akreditasyon için seçilen programa ve yargılara bakılması
- Akreditasyonun halka tanıtılması, verilmesi
- Programı sonuçlandırmak için mezunların yeterli görüşünün son test ile çözümlenmesi

EVRE V : Sürekli Gelişim Döngüsü

Sonuçların Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi

- Standart, Eğitim ve Belgelendirme programlarının ölçümlerle doğruluğunu ortaya koyulması
- Neyin nasıl ölçüleceğinin belirlenmesi
- Programı kimin denetleyeceğinin belirlenmesi
- Raporlaştırma
- Program Denetimi

İşlemin Geliştirilmesi

- Denetleme vasıtasıyla geliştirme veya değiştirme işlemi

(Canada Human Research Development, 2001_A)

Türkiye'deki meslek standardı hazırlama çalışmaları henüz sistemli bir yapıya kavuşturulamamıştır. Meslek standardı hazırlama çalışmalarında aktif rol alan İŞKUR'un kamuoyunun dikkatine sunmuş olduğu 250 meslek standardı ise şu şekilde hazırlanmıştır (İŞKUR, 2003_A). Meslek Standartları, MSK'nın uygulama birimi olan ATHB (Araştırma ve Teknik Hizmetler Birimi) tarafından çeşitli büyüklükteki (küçük, orta, büyük) işyerlerinden gelen ve alan çalışanı olarak anılan meslek uzmanları ile sıkı bir işbirliği içinde hazırlanmaktadır. Hazırlanan bu meslek standardı öncelikle, MSK tarafından önerilen ilgili kuruluşlara gönderilerek görüşleri alınmaktadır. MSK tarafından onaylandıktan sonra ise ilgili tüm tarafların kullanımına sunulmaktadır.

2.8. MESLEK STANDARTLARI VE EĞİTİM-ÖĞRETİM STANDARTLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Meslek standartları ile öğretim standartları çalışılan yerdeki işçi gereksinimleri, insani gelişim ve bireysel vatandaşlıkla ilgilidir. Meslek standartlarının eğitim ve öğretim programlarındaki tasarımlara başlıca etkisi, ekonomik ayrıntıları ve çalışma ortamındaki ihtiyaçları karşılamasıdır. Standartlar ekonomik ve sosyal gereksinimlerin her ikisini de karşılar (European Training Foundation, 2001) .

Meslek standartlarının ekonomi cephesinde teknolojik çalışma alanlarındaki insana yatırım ve verimlilik arttırılmaya çalışılır. Avrupa Birliği, Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA), Serbest Ticaret ve Gümrük Anlaşması (GATT) ve MERCOSUR anlaşmalarındaki çalışma stratejileri ve ekonomik muafiyetler, ticaret ve uluslar arası verimliliği arttırmaktadır. Meslek standartları insani önemin gelişimini ifade eder. Gelişmiş ülkelerdeki araştırma sonuçları göstermiştir ki, eğer verim artmışsa, iyi teknolojik pratiklere erişim de artmıştır.

Bazı ülkeler meslek ve öğretim standartlarının özel adınımlarını kullanırken, bazıları ise uluslar arası standartları kıyaslayarak uygun olanı seçme yoluna gitmiştir. Meslek standartları birkaç yıl içinde Avustralya, Yeni Zelanda, Kanada, Danimarka, Almanya, Japonya, Hollanda, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri oldukça yoğun bir şekilde uygulanmıştır. Benzer girişimler orta gelir düzeyine sahip ülkelerde formal eğitimin dışında Şili, Malezya, Romanya, Filipinler ve Türkiye 'de de görülmektedir. Gelişmiş ülkelerle orta gelire sahip ülkeler arasındaki fark ise, gelişmiş ülkelerin meslek standartlarını formal eğitim içinde kullanmalarıdır. Az gelişmiş ülkelerdeki meslek standartlarının uygulanması yönündeki reformlar ekonomik olduğu kadar sosyal sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunların mesleki eğitimin önemi, süresi, çalışma piyasasındaki yeri ve rekabet koşullarının bazı özel gereklerinde toplandığı görülmektedir (European Training Foundation, 2001) .

Toplumsal yapı içindeki sosyal yararlar bile mesleki ve öğretim standartlarından meydana gelmektedir. Eğitim ve öğretim düzeyi, işveren, ihtiyaç, sosyal kapsam ve genel anlamda itibar (statü) ile ilişkilidir. Eğer ücretler iyileştirilir, ekonomik basamaklar arttırılırsa eğitim düzeyi düşük bireylerin fırsatları geliştirilerek, daha fazla

istihdam olanağı sağlanmış olur (European Training Foundation, 2001). Böylelikle ulusal standartların eğitim ve öğretim sisteminin kalitesini arttırmasına ve aynı zamanda informal tanınma ve işbaşı beceri gelişiminin tesis edilmesine imkan tanınmış olur. Bu aktiviteler aynı zamanda yaşam boyu öğrenmeyi kolaylaştırır.

Meslek standartlarının belirlenmesinde ekonomik ve sosyal sorunlar engel görülmekle beraber, gelişmiş ülkelerde bu sorunlara karşı bir mücadele yürütüldüğü görülmektedir. Romanya ve Türkiye gibi orta gelir düzeyine sahip ülkelerde yeni deneyim, standart ve üretim sistemleri için 2 milyon dolara ve 3-5 yıla ihtiyaç vardır (European Training Foundation , 2001).

Gelişmiş ülkeler, iş pratikleri ve modası geçmiş standartlarının özellikle modern meslekler sektöründeki yerini saptamak istemektedirler. Aynı zamanda iş hareketliliği ve uluslar arası yatırımın desteklenmesi ve standartlardaki değişimin yönünün belirlenmesi gerekmektedir. Meslek standartları konusunda birkaç faktöre dikkat edilmelidir. Bunlar;

1. İçeriğe göre standart kullanılmalı
2. Standart ve fikir prosedürlerindeki gelişimin derecesi dikkate alınmalı, iş ve standartların uluslararası profillerle kıyaslanması gerekmektedir.
3. Uluslararası tanımlama, mesleklerdeki bilgi teknolojileri ve beceri gereksinimleri bazı mesleki tekniklere bağlıdır.

Bazı ülkelerdeki ulusal sınıflamalar ILO (International Labour Organization), ISCO (International Standard Classification Of Occupations) , UNIDO (United Nations Industrial Development Organizations) ve ISCI (International Standard Classification Of Industry) gibi sınıflamalarla yakından ilişki içindedir. Meslek standartları organizasyonları aşağıdaki eylemleri kapsamalıdır (European Training Foundation, 2001).

1. Uluslararası ve yerel pratiklerin pragmatik yaklaşımları temel mesleki tanımlamaları benimsemelidir.
2. Mesleki tanım ve meslek standardı arasındaki fark kesin olarak belirlenmelidir.
3. Farklı ülkelerde kullanılan sınıflama sistemleri karşılaştırılarak uzlaştırılmalıdır.

Ortalama bir meslek standardı çalışma çerçevesinde şu birimler yer almaktadır.

1. Meslek istatistik ofisi
2. Ulusal iş ve öğretim ajansı
3. Meslek danışma ve bilgi sistemi
4. Meslek standartları belirleme ve değerlendirme kurulu

Meslek, personelin piyasadaki rolü ile ilgilidir (örn: Muhasebeci). Yatırımlar veya ekonomik varlıklar için sektörler içinde gruplar tanımlanır (örn: finansal sektör, maden sektörü v.b.). Ayrıca bazı meslekler sadece sektöre özeldir (örn: Maden Mühendisliği). Ancak bazı sektörlerde benzer mesleklerin karıştırılması çokça karşılaşılan bir durumdur. Mesleklerin sektörler içindeki oranları değişken olabildiği gibi, artan teknolojik gelişmeler bazı mesleklerde revizyon zorunluluğu doğurur veya mesleği tamamen gereksiz kılabilir. Bu değişim işgücüne alternatif olarak tasarlanan otomasyon sistemleri yoluyla karşılanır. İlerleyen teknoloji pek çok sektörde yeni mesleklerin doğmasına da neden olabilmektedir. Teknolojinin sektörler üzerindeki etkisi iki şekilde olmaktadır. Bunlar;

- ❖ Teknoloji yüksek beceri talebini ortaya çıkarabilir.
- ❖ Teknoloji beceri ihtiyacını azaltabilir (Beceri talebinde sınırlama)

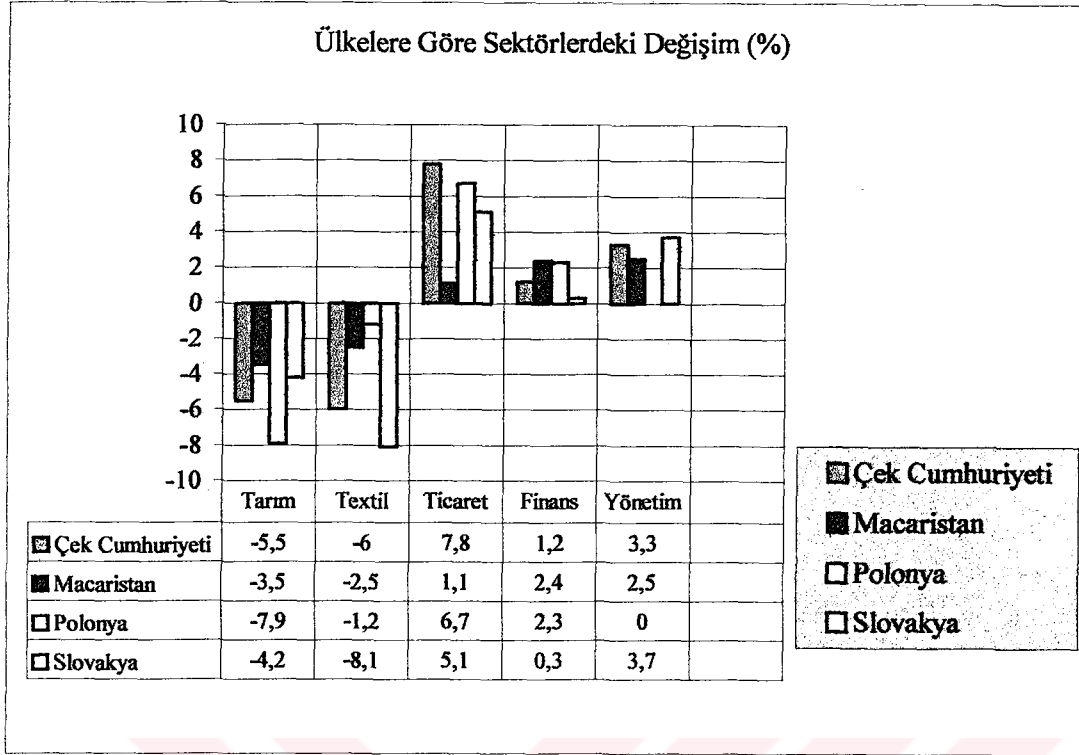
Bazı iş sahalarındaki yeni buluşlar insan becerisine olan talebi azaltmaktadır. Dolayısıyla da istihdam oranı azalmaktadır. Buna karşın bazı sektörlerde çalışanların yapmakla yükümlü oldukları çeşitli işler yeni buluşlar tarafından yürütülebilir. Ayrıca yeni buluşlar yeni beceri gerektirir. Bu açıdan bakıldığında bu yeni beceriyi karşılayacak eğitim faaliyetleri çoğunlukla yükseköğretim kurumlarınca karşılanır. Böyle bir talep durumunda ise yükseköğretim kurumlarının teknolojik gelişmeleri yakından takip etmesi ve sektörel beceri ihtiyaçlarını karşılaması beklenir. Ayrıca teknoloji gelişimi yeni iş sahaları yaratabildiği gibi var olan iş sahalarındaki istihdamı da engelleyebilir (Lewis, 1985: 3-11). Teknolojideki gelişmeye bağlı olarak mesleklerdeki değişim süreci konusunda aşağıdaki tabloda verilen veriler durumu özetlemektedir. Tabloda Amerika Birleşik Devletlerindeki 1982-1995 yılları arasında teknolojiye bağlı değişimler örneklendirilmiştir.

Tablo 23: 1982-1995 Yılları Arasında A.B.D.'nde Teknoloji Gelişimine Bağlı Olarak Yaşanan Değişim

Teknolojik Gelişme	Gerçekleşen Değişim
Hemen hemen bütün kuruluşlar kayıtlarını bilgisayar kullanarak tutmaya başlamışlardır.	1982'de, kayıtları el ile tutanlar 957.000 kişi iken, 521.000 programcı ve sistem analizcisi çalışmıştır.
Bankalarda çalışan veznedarların yerini otomatik para makineleri almıştır.	1979 ve 1982 arasında otomatik para makinesi artışı 19.000 iken, veznedar olarak çalışanların sayısı 73.000 artmıştır.
Otomasyonun fabrikalarda kullanılmasıyla robotik teknikerlerine ihtiyaç duyulmuştur.	Fabrikalardaki robotlar için tamir ve bakım hizmetlerini yürütecek endüstriyel ara elemanlara ihtiyaç duyulmuş ve bu yönde eğitime başlanmıştır.
Gelecekteki işler için ana kaynak ileri teknoloji olacaktır.	İleri teknoloji sonucunda 1982-1995 yılları arasında %17 oranında yeni iş sahalarının oluştuğu tahmin edilmektedir.

(Lewis, 1985 : 3-11).

Benzer durumda, teknolojik değişimlere paralel olarak sektörlerin teknolojiyle ilişki düzeyine bağlı olarak istihdam oranlarında değişim yaşanır. Yukarıda ana yönleriyle ifade edilen bu değişim, istihdam ölçütlerini ciddi oranlarda sarsarak işsiz kitle artışı yaratır. Bu durumun Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya, Slovakya'da yarattığı sektörel değişim aşağıdaki grafikte görülmektedir.

(Fretwell and Lewis And Deij, 2001)

Grafik 3: Bazı ülkelerdeki sektörel değişim

İleri teknolojinin getirileri konusunda A.B.D.'deki tarım sektörü örnek olarak gösterilebilir. 250 milyonluk A.B.D. nüfusuna karşılık tarım sektöründe çalışanların oranı nüfusun sadece %5'idir (Yücel, 2003). Buna karşın ülkemizde tarım sektöründeki istihdamın toplam istihdam içindeki oranı %35.4'tür (TİSK, 2002). Bu kıyaslama teknolojinin işgücüne ve verime katkılarını açıkça ortaya koymakta, meslek standartları ve belgelendirme sistemleriyle becerileri geliştirilen işgücünün önemi konusunda önemli yargılara ulaşılmaktadır.

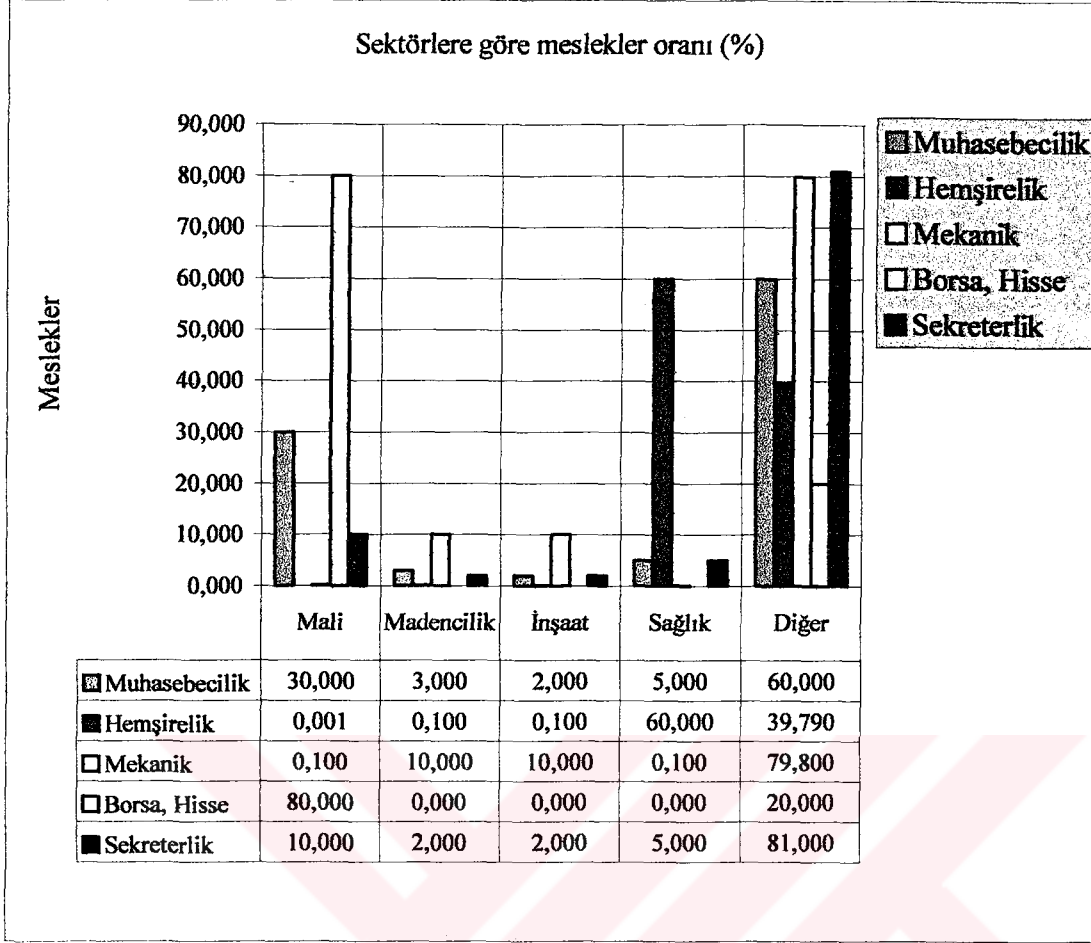
Yeni teknolojiler ve mesleki yönelimi kayıt ve kontrol altına alma istekleri işgücünden beklentiler düzeyinde belli meslek profilleri belirlemektedir. Bu mesleki tanım çalışmalarının bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor alanlara göre dağılımı aşağıdaki şekildedir.

Tablo 24: Meslek tanımlama çalışmalarının bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor boyutu

Bilişsel	Duyuşsal	Psiko-Motor
<ul style="list-style-type: none"> • İletişim : Okuma ve değer biçme, teknik rapor yazma, akıcı konuşma • Matematik : Grafik okuma, eşitlikleri tanımlama, oranları hesaplama, problem çözme • Akıl Yürütme (usamlama) : Gelişme, sınıflama, karar verme, plansız ve taslaksız düşünebilme, üstünlüğü tanımlama 	<ul style="list-style-type: none"> • İşe karşı tutum: cevap verme, dikkatli çalışma, Kararlılık / azim, güvenirlilik • Diğer tutumlar: Güzel konuşma (sohbet), tepki, geçinme, övme • Kişisel tutum: özgüven, öz disiplin, emin olma v.b. 	<ul style="list-style-type: none"> • Farklılıkları ölçme • Grafik çizme • Hesaplama kullanma • Akıl yürütme

(Lewis, 1985 : 3-11).

Az gelişmiş ülkelerde yaşanan bir başka sorun istihdam planlamasıdır. Gelişigüzel bir yükseköğretim mezunu kitlenin oluşmasına izin verilmemelidir. Bu amacın tesisi için sektörlerin işgücü analizleri yapılarak işgücü talepleri karşılanmalıdır. Bazı meslek alanları bir çok sektör için ortak iken, bazı meslekler sadece sektöre özeldir. Örneğin, Maden Mühendisi sadece Madencilik sektöründe istihdam edilebilecekken, Bilgi ve İletişim mesleklerinin bir çok sektörde istihdamı mümkün olabilmektedir. Geçmiş dönemlerde bir çok farklı alan mezununa Eğitim sektöründe istihdam şansı tanınması bu yönde bir planlamanın ülkemizde gözetilmediğinin kanıtıdır. Aşağıdaki grafikte çeşitli sektörlerde istihdam edilen bazı mesleklerin oranı görülmektedir.

(Fretwell and Lewis And Deij, 2001)

Grafik 4: Sektörlere Göre Mesleki Oranlar

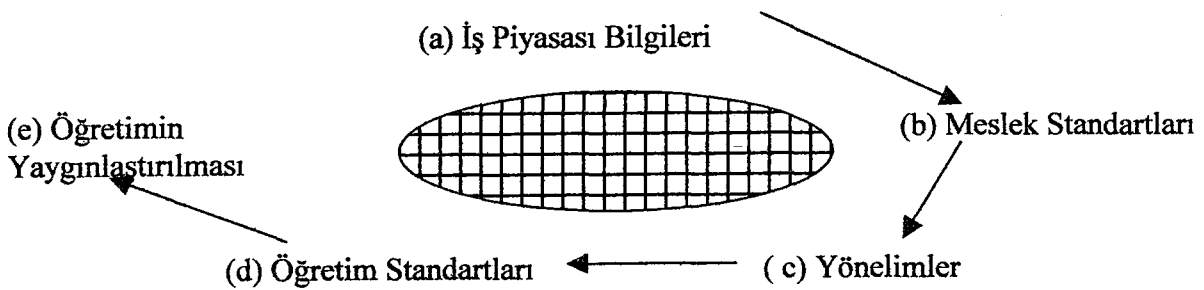
Yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi artan teknolojik gelişmeler ve diğer eğitimsel, sosyal ve ekonomik nedenler sektörlerde büyüme veya küçülmeye yol açmaktadır. Grafikte AB üyesi dört ülkenin Tarım, Tekstil, Ticaret, Finans ve Yönetim alanlarındaki değişim görülmektedir.

2.8.1. Mesleki Sınıflandırma ve Standartlara Karşılık Eğitim ve Öğretim Sınıflama ve Standartları

Mesleklerdeki ve eğitim / öğretim programlarındaki sınıflandırma sistemleri farklıdır. Ancak, bu iki sistem arasındaki ilişkiler standartlar geliştikçe tanımlanmalıdır. Mesleki sınıflama ve standartlar seçilen meslekteki personelin eylemleri ile (örn: Hemşirenin enjeksiyon vermesi v.b.) tanımlanmaktadır. Eğitim ve öğretim standartları mesleki standartlar içindeki eylemler geliştikçe belirlenir ve bunlar gerekli bilgi ve beceri, öğrenme amaçlarını kapsayarak çalışanın dahil olduğu mesleki düzeyi geliştirir. Örneğin, hemşirelik eğitimi insan ilişkilerini kapsar ve doktorlar ile hastalarla anlaşmada beceri geliştirmeyi, enjeksiyon vermeyi hijyenik olarak gerçekleştirebilme ve yönetim kayıtları için gerekli bilgisayar becerisi ve teknik yazınsal yeteneği içine alır.

Eğitim kuruluşları normalde eğitim sınıflandırma sistemlerini kullanarak program düzeyi ve kurs kayıtları tutarlar. Ticari kuruluşlar ise, mesleki sınıflandırma sistemlerindeki verileri toplar. Bu iki sistem doğrudan ilişkilidir. Bununla birlikte, eğitimciler ticari kuruluşların ihtiyaçları doğrultusundaki öğretim programlarıyla doğrudan ilişki içinde olamamaktadırlar. Diplomalı meslekler ile eğitim ve öğretim programlarının aralarındaki ilişki sıklıkla çok yakın tanımlar ve unvanlar içermektedir. Meslek ve öğretim standartları, çalışma piyasası bilgileri, ekonomik eğilimlerin belirlenmesi, yönelimler, program geliştirme ve öğretimin yaygınlaştırılması gibi pek çok alt konuda tartışılmaktadır.

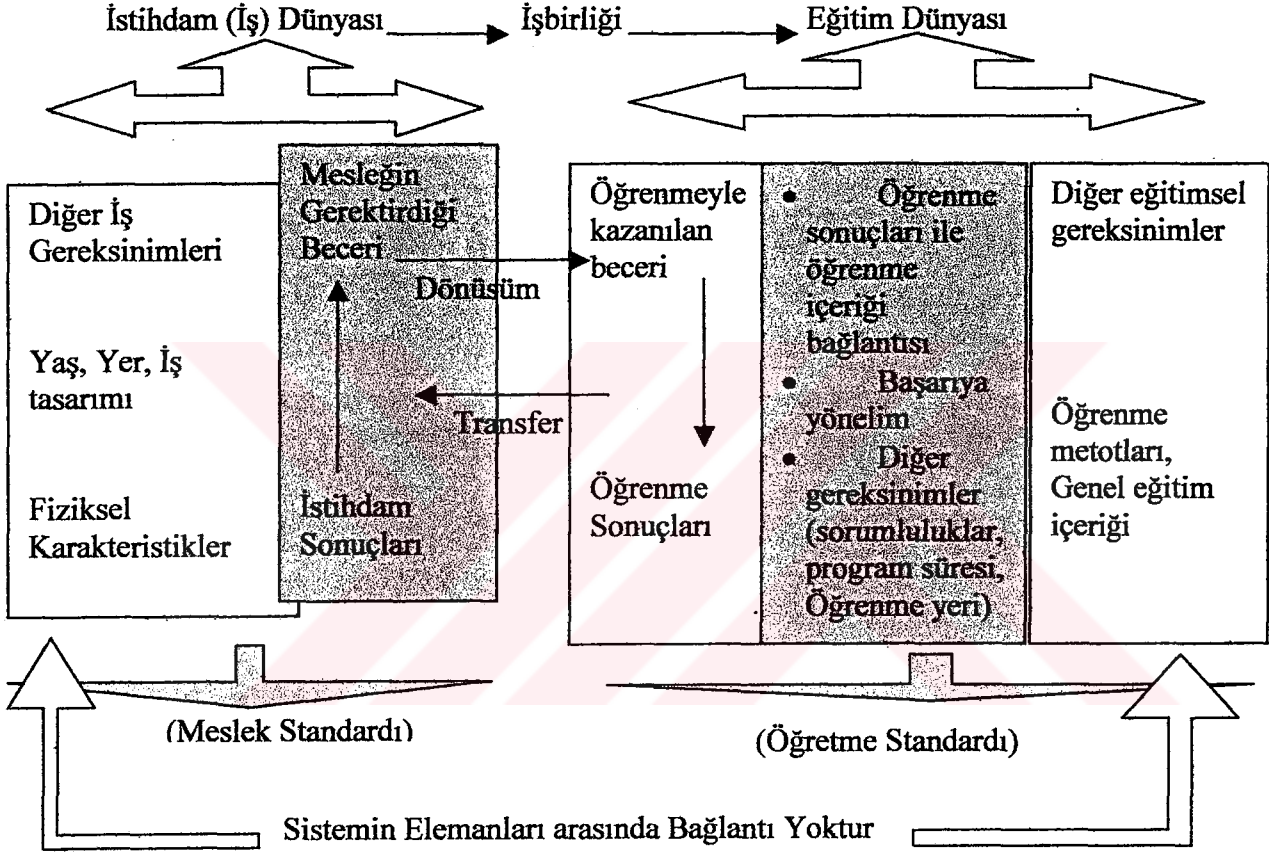

Şekil 2: Mesleki ve Öğretim Standartlarını Geliştirme Adımları

Yukarıdaki şekilde de görüldüğü üzere etkin bir mesleki standardın oluşturulması için öncelikle piyasa verilerinin derlenmesi gerekir. Oluşturulan meslek standartları sistemi ise yönelimleri ve dolayısıyla öğretim sistemlerini etkilemektedir.

Sonuç olarak örgütlenmiş bilgilerin ve seçkin yönelimlerin geniş kitlelere etkimesi sağlanır.

İş gereksinimleri (Meslek Standartları) eğitim ve öğretimce anlaşılacak düzeyde dilsel yeterliğe sahip olmalıdır. Dilsel yeterlikten amaç, öğrenme plan ve programlarını işe giriş ve faaliyetlerde (icrada), mesleki beklentileri karşılamada yardımcı olmaktır. Meslek standartlarında tanımlanmamış işler öğrenme ile ilişkilendirilmelidir.

Şekil 3: Meslek Standartlarının Öğretim Standartlarına Dönüşümü

Yukarıdaki şekilde de görüldüğü gibi, standartlaştırma sistemleri iş dünyası ve eğitim işbirliğine dayanır. Eğitimsel gereksinimler ile iş gereksinimleri birbirinden farklı olmakla beraber beceri düzeyindeki dönüşüm eğitim sistemlerince yönlendirilerek iş dünyasına transfer edilir. Eğitim kurumlarının temel sorumluluğu iş dünyasının taleplerini ve evrensel eğilimleri doğru algılayarak ürüne yansıtmasıdır. Bu süreç içinde ise eğitimin süresi, niteliği, çevresel koşulları v.b. bir çok etmen planlanarak sürekli güncellenir.

2. 9. MESLEK STANDARTLARI KONUSUNDA TÜRKİYE'DEKİ ÇALIŞMALAR

Standardizasyonun Türk tarihi açısından önemi büyüktür. 1502 tarihli sultan II. Bayezid tarafından çıkarılan “Kanunname-i İhtisab-ı Bursa “ kanunu ile Yaklaşık beş yüzyıl önce Bursa, Edirne, Sivas, Erzurum, Diyarbakır, Çankırı, Aydın, Mardin, Karahisar, Musul, Rize, Amasya, İçel, Arapkir, Karaman ve daha pek çok yerin mahalli özelliklerine ve üretim çeşitlerine göre standart kuralları konulmuş ve ciddi olarak uygulanmıştır (TSE, 2003).

Günümüzde ise Türkiye’de meslek standartlarının belirlenmesi ve uygulanması konularında AB tabanlı çalışmalar yürütülmektedir. Sekizinci beş yıllık kalkınma planında işgücü etkinliğinin artırılması amacıyla meslek standartlarına olan ihtiyaç vurgulanmış, gençlerin becerilerini geliştirecek aktif ve pasif politikaların önemine dikkat çekilmiştir. Ayrıca beyin göçünün önlenmesi amacıyla nitelikli işgücünün yurt içinde istihdam edilmesi yönünde hedefler belirlenmiştir (DPT, 2002). Türkiye, bir taraftan sanayi politikaları güncellemek, diğer taraftan istihdam edilecek bireylerdeki istihdam ve değerlendirme kriterlerini geliştirmek durumundadır. Bunun yanında AB’nin işgücü önerilerinde yer alan örgün ve yaygın eğitim arasındaki dengesizliğin giderilmesi gerekmektedir.

Türkiye-AB ilişkilerinin hukuksal temeli 1983 Ankara ortaklık anlaşması ve 1973’te imzalanan katma protokole dayanır. Bunun yanında 10-11 Aralık 1999’da Helsinki’de imzalanan Türkiye’nin aday ülke olarak kabul edilmesi ve 13 Mayıs 1996 tarihli ve com(96)199 Final (96/0130(cod), 96/0131(cod) ve 96/0132(syn) numaralı önerilerle Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth for Europe III programlarının kuruluşuna ilişkin temel kararların ilgili maddelerine Türkiye’nin dahil edilmesi Türkiye-AB üyelik müzakerelerinde eğitimsel anlamda öne çıkan tarihlerdir (Tuncer ve Taşpınar, 2002).

AB eğitim politikalarına paralel olarak çalışmalar yürüten UNESCO ve ILO eğitim ve mesleki eğitim konularında aşağıdaki noktalara dikkat çekmektedir (UNESCO ve ILO, 2001).

1. Gelişen teknoloji ve iş dünyası genel eğitimin değişmez unsuru olmalıdır. Modern kültürlerin iş gereksinimleri ve pratik beceri değerlendirilmelerindeki teknolojik zorunlulukların doğal olarak kazanıldığı anlaşılmaktadır. Bu gelişimlerdeki esas kaygı eğitim reformu ve demokratikleşmedir. Bu argümanların programlar (müfredat programları), ilköğretimin başlangıcı ve ortaöğretimin ilk yıllarında gerekli olduğu anlaşılmaktadır.
2. Genel teknik ve mesleki eğitimdeki fırsatların gelişmesi, eğitim sistemi içine kendiliğinden etki ederek toplum ve iş çevrelerine uygun olanaklar sağlar.
3. Teknik ve mesleki eğitimdeki gelişme, gençlerin temel eğitimlerini tamamlama, eğitimsel gereksinimlerin bütün alanlarda karşılamaları sağlanacaktır. Bu temel öngörünün üç fonksiyonu vardır. Bunlar;
  - a) Eğitimin yaygınlaştırılması ile iş dünyasına giriş, teknoloji dünyası ve üretim temelli buluşlar, aletler, teknikler, üretim yöntemleri pratik deneyimler vasıtasıyla öğretim metodunu zenginleştirir.
  - b) Formal eğitim sistemi dışındaki mesleki eğitim, teknik ve mesleki eğitime olan talebi ve ilgiyi arttırmaktadır. Kısaca sanayi toplumunda teknik ve mesleki eğitime olan talep kendiliğinden artacaktır.
  - c) Mesleki amaç ve beceriye sahip olamayan formal eğitimden ayrılacakların yetenek ve potansiyelleri geliştirilmesi, bir meslek seçmelerine ve ilk işlerine kavuşmaları sağlayacak, böylelikle mesleki eğitim ve bireysel gelişimlerine devam etmeleri mümkün kılınmış olacaktır.
4. Okullardaki genel teknik ve mesleki eğitim çalışmaları ve gençlik programları eğitim yönelimleri açısından son derece önemlidir. Buna karşın teorik ve pratik çalışma arasında uygun dengeler tesis edilmelidir. Bu program çalışmaları topluluk meslekleriyle işbirliği içinde kalarak, teknik ve mesleki eğitime cevap verebilir. Bu programlar;
  - a) Temelde problem çözme, deneysel yaklaşım, planlama yöntemleri ve karar verme konularında tecrübeler içermelidir.
  - b) Teknolojik sahalardaki sınırsız gelişim ve ürüne dayalı iş eğilim olarak tanımlanmalıdır.
  - c) Alet kullanımı, tamir ve bakım, güvenlik prosedürleri ve diğer yönlerden pratik becerileri tanımlanmış kesin komutlar içermeli ve bu yönde bir gelişim içinde olmalıdır.
  - d) Kalite, sanatkar olma durumu ve tasarım konularında bir değerlendirme gelişimi içinde olmalıdır.
  - e) Teknik bilgi iletişimi ve takım üyesi olma gibi fonksiyonel yeterlik gelişimi içinde olmalıdır.
  - f) Yerel veya bölgesel olmamalı buna karşın belli sınırlılıklar içermelidir.

5. Genel eğitim içindeki teknik ve mesleki eğitim programları gençlerin ve yetişkinlerin çalışma hayatında işe alınmalarını kolaylaştırarak,
  - a) Teknik gelişimi ve bu gelişimin iş ve meslek yaşamına etkisi konusunda değişimlere nasıl adapte olunacağını anlaşılmasını sağlayacak,
  - b) Pratik becerilerin kullanılmasıyla ev ve toplum çevresindeki boş zamanların değerlendirilmesi ve yaşam kalitesini arttıracak. Bireyi yaşanan çevrelerdeki teknolojinin etkilerinin farkında olma, kavramsal gelişim konularında destekleyecektir.

AB'nin işçi, işveren ve kamun kurumlarının yer aldığı "Ulusal Meslek Standartları Kanunu" çıkarılması yönündeki talebi doğrultusunda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde ilgili çalışmalar başlatılmıştır. Mesleki belgelendirme faaliyetleri, Türkiye İş Kurumu'nun koordinatörlüğünde, Meslek Standartları Komisyonu (MSK) ve bu komisyona destek vermek üzere kurulan Araştırma ve Teknik Hizmetler birimi tarafından yürütülmektedir (TESK, 2002). Ayrıca Türkiye İş Kurumu ILO normları kapsamında Ulusal Meslek Standartlarını belirlemek amacıyla 250 mesleğin standardını hazırlayarak ilgili ihtiyacı karşılamaya çalışmıştır. Meslek standartları konusunda çalışmalar yürüten bir başka kurum Türk Standartları Enstitüsüdür (TSE). TSE bünyesindeki uluslararası standartlar müdürlüğü meslek standartları ve belgelendirme konularında çalışmalar yürütmektedir (TSE, 2003).

Kalkınmanın temel işlevlerinden biri olan standardın öneminin yüzyıllar önce Türkler tarafından kavrandığını ifade eden bu belgede boylama, ambalaj, kalite gibi esaslar ile narh ve ceza hükümlerine yer verilmiştir. Bu açıdan bakıldığında zaman içinde standartlar konusundaki gerilemenin nedenlerini araştırmak günümüz Türk toplumuna önemli veriler sunacaktır.

2.10. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde mesleki eğitim, meslek standartları ve belgelendirme gibi araştırma konusu ile ilişkili olan araştırmalar derlenerek aktarılmıştır.

Mustafa Karaağaçlı (1995) “Avrupa Birliği Ülkelerinde Uygulanan Meslek Standartları ve Türkiye’deki Mesleki Yeterliklerin Karşılaştırılması (Ankara İli Örneği)” konulu doktora tezi hazırlamıştır. Araştırmanın amacı, Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde öngörülen meslek standartları ile Türkiye’de Ankara ili örneğinde seçilen Endüstri meslek liseleri, Türk Alman mesleki eğitim merkezleri ve çıraklık eğitim merkezlerinde kazandırılan mesleki yeterlikleri karşılaştırmaktır. Bu amaçla çalışma grubu olarak Ankara ili merkezindeki EML ve ÇEM’leri arasından seçilen lise ve merkezlerle, Ankara-Dikmen TAMEM (Türk Alman Mesleki Eğitim Merkezi) öğrencileri belirlenmiştir. Araştırma kapsamında EML-TAMEM-ÇEM mesleki yeterlikleri arasında anlamlı farkları ortaya koyma, AB meslek standartları uyarınca öneriler geliştirme, EML-TAMEM-ÇEM bilgi, beceri, mesleki tutum ve iş alışkanlıklarını belirleme alt amaçlarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın literatüre dayalı bulguları bölümünde ABD, ILO, Dünya Bankasının ilgili alandaki çalışmalarına vurguda bulunulmuştur. Ölçme araçlarına dayalı olarak elde edilen bulgular ise şunlardır : Gelişmiş ülkeler başta olmak üzere uluslar arası düzeyde çalışanların mesleki yeterliklerini meslek standartlarına dayalı eğitim süreçleri ile geliştirme ve belgelendirme eğilimi görülmektedir. Araştırma çalışma grubunun mesleki yeterlikleri öngörülen AB meslek standartları düzeyinden (%100) uzak bulunmaktadır. Türkiye’de yetiştirilen işgücünün kurumsal alanda AB meslek standartlarınca öngörülen yeterliklerin yaklaşık yarısına, el becerisi alanında dörtte üçüne, mesleki tutum ve iş alışkanlıklarında ise üçte ikisine sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmanın öneriler bölümünde ise, kurumsal işleyişler, yasal durum, örgütsel yapı, katılım, işlev, finansal yapı v.b. alanlarda öneriler geliştirilmiştir.

Mesleki yeterlikler konusunda yapılan bir başka araştırma S. Ahmet ŞENER (1997) tarafından “ Dikmen Türk-Alman Mesleki Eğitim Merkezi Öğrencilerinin Mesleki Yeterliklerinin Alman Standartları ile Karşılaştırılması” konulu yüksek lisans tezidir. Araştırmanın amacı, Dikmen TAMEM’de yürütülen meslek eğitim programını

tamamlayan mezunların kazandıkları mesleki yeterlikleri, Türkiye’de ve Almanya’da uygulanan standartlara göre değerlendirmektir. Bu amaçla Dikmen TAMEM 1995-1996 yılı Endüstriye Elektronik bölümü son sınıfında öğrenim gören toplam 78 öğrenciden öntest ve sontest şeklindeki sınavlar yoluyla veriler toplanmıştır. Araştırmanın alt amaçları olarak Türkiye’deki ve Almanya’daki mesleki yeterlik ölçütlerini belirlemek, mesleki yeterlik ölçütleri arasında ortaya çıkabilecek olası farklılıkların giderilmesi konusunda öneriler geliştirmek öne çıkmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular şunlardır : Türkiye’de uygulanan sınav ile belirlenen meslek bilgisi dersi bilgi düzeyinin, Almanya standartlarında olmadığı tespit edilmiştir. Meslek resim dersi bilgi düzeyi Almanya’da uygulanan sınav ve standartlar düzeyindedir. Bilgi düzeyine ilişkin çözümlerde hiçbir öğrenci Almanya standartlarında puan alamamıştır. Elde edilen bulgular ışığında; mesleki rehberliğe önem verilmesi, işletmelerin mesleki sorumlulukları paylaşması, AB standartlarında ölçme ve değerlendirme için uzman bir ekibin kurulması yönünde öneriler geliştirilmiştir.

Avrupa Birliği’ndeki eğitim programları konusunda ise Fevziye Esin Arıman (1996) “Avrupa Topluluğu’nda Eğitim Kavramı, Ortak Mesleki Eğitim Politikası Ve İlgili Programlar” konulu yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Araştırma literatüre dayalı bulgular ışığında yürütülmüştür. Araştırma kapsamında Avrupa Birliği’nin kuruluşundan itibaren gelişimi aktararak eğitim alanında yapılan çalışmalar incelenmiştir. Bu bağlamda diplomaların tanınması, konsey kararları, çeşitli alanlardaki AB eğitim programları araştırılmıştır.

Araştırma konusu ile yakından ilişkili diğer çalışmalar özetle şunlardır. Oğul Zengingönül (1998) “Avrupa Birliği’nde Mesleki ve Teknik Eğitime Yeni Yaklaşımlar ve Türkiye İçin bir uyum Analizi” konulu doktora tezi hazırlamıştır. Araştırma kapsamında teknolojiye bağlı olarak yeniden yapılanma süreçlerine değinilerek, insangücünün mesleki eğitim paralelinde nitelikli kılınması zorunluluğu vurgulanmıştır.

Mehmet Yüksel (1997) “ Türkiye’de Mesleki Teknik Eğitime Genel bir Bakış” konulu uzmanlık tezi hazırlamıştır. Türkiye’de mesleki teknik eğitim sisteminin genel bir profilini çıkarmayı amaçlayan bu çalışmada; mesleki teknik eğitimin temel yapısı ortaya konmaya çalışılarak; mevcut belli başlı sorunların neler olduğu ve bu sorunlara

karşı nasıl çözümler geliştirilebileceği tartışılmıştır. Birinci ve ikinci bölümde; tez konusunun teorik çerçevesini oluşturacak kavramsal bilgiler verilmiş, birinci bölümde; genel eğitim ile mesleki teknik eğitim kavramları açıklanmaya çalışılmış, üçüncü bölümde; Türkiye'deki mesleki teknik eğitimin tarihi gelişimi, Cumhuriyet öncesi ve sonrası olmak üzere iki döneme ayrılarak incelenmiştir. Dördüncü ana bölümde; çıraklık ve yaygın mesleki eğitim ile mesleki teknik ortaöğretim üzerinde durulmuştur. Ülkemizde; çıraklık ve yaygın mesleki eğitimin uzun yıllar ihmal edildiği, bu konuda özellikle 1986 yılında yürürlüğe giren 3308 sayılı yasa sonrasında mesleki teknik ortaöğretimde, okul-sanayi ilişkilerinde, bazı olumlu gelişmeler sağlanmasına karşın, yetersiz olduğu, nitelikli eğitim ve öğretmen sorununun bütün ağırlığı ile devam ettiği, meslek standartlarının halen belirlenmediği ve bu çerçevede eğitim-belge bağlantısının sağlanmadığı belirtilmiştir.

İbrahim Yaşar KAZU (1996) “Endüstriyel Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarındaki İşletmelerde Meslek Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi (Bursa, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, ve Malatya İlleri Örneği)” konulu doktora tezi hazırlamıştır. Bu illerdeki endüstri meslek liselerindeki öğretmenler, öğrencilere ve bu öğrencilerin atelye uygulamalarını yaptıkları işyerlerindeki çalışanlara (usta öğretici) 3308 sayılı yasa kapsamındaki ‘İşletmelerde Meslek Eğitimi’nin niteliği konusunda anket uygulanmıştır. Elde edilen verilere göre bölgeler arasında uygulamaların niteliği, organizasyon yapısı, yasanın sağlıklı uygulanabilmesi için gerekli olan çeşitli unsurlar (personel sayısı, işyeri özellikleri vb.) açısından farklılıklar olduğu vurgulanmıştır. Bunun yanında işletmelerde meslek eğitimini denetlemekle görevli koordinatör öğretmenlerin görevlerini yerine getirmeleri, eğitimleri boyutlarında da sorunlar olduğu vurgulanmıştır. Bulgulara dayalı olarak yasanın uygulanması için alınması gerekli tedbirler belirtilmiş ve daha kapsamlı araştırmaların yapılması önerilmiştir.

Harun Tarım (2000) “Balıkesir ilindeki Endüstri Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okul ve Sanayi Eğitimlerinin Değerlendirilmesi” konulu yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Bu araştırmada 3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, ilgili yönetmelikler, genelge ve yönergeler uyarınca Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerine yaptırılan meslek eğitimi uygulamalarının etkililiğinin saptanması amaçlanmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu; 1998-1999 Öğretim yılında Balıkesir İli

merkezinde bulunan Merkez ve 100. Yıl Endüstri Meslek Liseleri son sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; Öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%70), bu okulları ileride bir meslek sahibi olmak için tercih ettikleri, İleride meslek sahibi olmayı isteyen öğrencilerin tercih yaparken işletmelerde yapılan beceri eğitimini dikkate almadıkları belirlenmiştir. Ayrıca ankete katılanların tamamına yakınının okul-sanayi arasındaki işbirliğini yeterli buldukları, Meslek Eğitimi uygulamalarının; öğrencilerin mesleğe hazırlanmalarına büyük oranda yardımcı olduğu yönünde sonuçlara ulaşılmıştır.

Belgelendirme konusunda ise turizm sektöründe Hakan Atılğan (1998). "Turizm Bakanlığı'nın Otelcilik ve Turizm Sektöründe Mesleki Nitelikleri Belgelendirme Deneme Sınavları Üzerine Bir Araştırma" konulu bir yüksek lisans araştırması yapmıştır. Araştırmanın amacı, Turizm sektöründeki mesleki niteliklerin belgelendirilmesinde kullanılan deneme sınavlarını değerlendirmektir. Araştırma 1996 yılında yiyecek-içecek servisi bölümünde çalışan 528 adaya uygulanan testlerle toplanan verilerin istatistiksel çözümlenmelere tabi tutularak yürütülmüştür. Söz konusu demene sınavları sonuçlarının bölgelere göre değişkenlik gösterdiği belirlenmiş ve buna dayalı olarak yapılan eğitimin niteliği açısından bölgeler arasında farklılıklar olduğu vurgulanmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Araştırma, tarama modeli yaklaşımıyla yürütülmüştür. Öncelikle literatür taraması ile Türkiye’de meslek standartları konusunda yapılan çalışmalar incelenmiş, AB’ne uyum süreci içindeki yeri tartışılmıştır. Bu kapsamda Türkiye İş Kurumunun hazırlamış olduğu meslek standartlarının uygulanabilirliğinin araştırılması amacıyla motor yenileştirmeci meslek standardı ölçek biçimine dönüştürülüp gelişmiş yöre düzeyine göre seçilen illerdeki mesleki teknik ortaöğretim kurumlarının motor bölümü öğretmenler, son sınıf öğrencileri ve işletmelerde meslek eğitimi (İŞME) aldıkları kuruluşlardaki usta öğreticilere uygulanmıştır.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini İŞKUR’un hazırlamış olduğu meslek standartları ve gelişmişlik düzeyine göre seçilen illerdeki KÖY (Kalkınmada Öncelikli Yöre), NY (Normal Yöre), GY (Gelişmiş Yöre) mesleki teknik ortaöğretim kurumları motor bölümü son sınıf öğrencileri, öğretmen, ve işletmelerdeki usta öğreticiler oluşturmaktadır. Örneklem olarak ise, öncelikle bünyesinde motor bölümü ve yeterli öğrencisi bulunan okulların bulunduğu illerin Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) verilerine göre yer aldıkları gelişmişlik durumları incelenmiştir. Buna göre Küme örnekleme yöntemi uygulanmış ve her gelişmişlik düzeyi bir küme olmak üzere üç küme belirlenmiştir. Bunlar KÖY, NY, GY’ dir. İnceleme sonucunda KÖY’de 31 il, NY’de 23 il ve GY’de 14 il belirlenmiştir. Bu durumda gelişmiş yöre illerinden 6 il (Ankara, İstanbul, İzmir, Antalya, Kocaeli, Sakarya), normal yöre kapsamındaki illerden 13 il (Afyon, Aydın, Balıkesir, Bolu, Bursa, Denizli, Düzce, Eskişehir, Gaziantep, Kayseri, Konya, Mersin, Tekirdağ), kalkınmada öncelikli yöre kapsamındaki illerden 14 il (Aksaray, Çorum, Elazığ, Kırıkkale, Malatya, Nevşehir, Osmaniye, Rize, Samsun, Sivas Tokat, Trabzon, Van, Zonguldak) alınması uygun görülmüştür. Seçilen illerdeki okul sayıları aynı oranda, öğretmen, öğrenci ve usta öğretici sayılarının ise birbirine yakın olması şartı aranmıştır. Gelişmişlik düzeyine göre seçilen illerden gruplar arası eşitliğin sağlanması amacıyla motor bölümü

bulunan 14'er okul seçilmiştir. Bu kümeler oluşturulurken, öğrencisi ve öğretmeni en çok olan iller tercih edilmiştir. Buna göre örnekleme alınan illerdeki öğretmen ve öğrenci sayıları incelenmiş, her okul için 4'er usta öğreticinin de örnekleme alınması düşünülmüştür. Seçilen illerdeki bazı okullarda az sayıda motor bölümü öğretmeni olmasına rağmen motor bölümü olmadığından bu okullara anket uygulanmamıştır. Benzer şekilde, motor öğretmeni olmasına rağmen ilgili motor öğretmenlerinin Mesleki Eğitim Merkezlerinde görev yapıyor olması nedeniyle bu öğretmenlerde anket kapsamı dışında bırakılmıştır. Kısaca, motor bölümü olan ve en çok motor öğretmeni ve öğrencisi bulunan illerdeki okullar seçilmiştir. Buna göre toplam 33 ilde 682 öğretmen, 630 öğrenci ve 168 usta öğreticinin araştırmaya dahil edilmesi planlanmıştır. Uygulama sonucunda GY illerinden Ankara ve KÖY illerinden Trabzon ve Çorum'dan anketler geri dönmediği için bu iller kapsamdan çıkarılmıştır. Böylece Örneklem Tablo 25'deki gibi gerçekleşmiştir.

Tablo 25: KÖY, NY ve GY'den seçilen İl, Okul, Öğrenci, Öğretmen ve Usta Öğretici Sayıları

YÖRE	İL SAYISI	OKUL SAYISI	ÖĞRETMEN	ÖĞRENCİ	USTA ÖĞR.
KÖY	14	14	165	180	44
NY	13	14	191	205	55
GY	6	14	165	155	43
Toplam	33	42	521	540	142
TOPLAM					1203

Buna göre araştırmanın başlangıcında belirlenen illerin yaklaşık %90'ına, Okul sayısının %92'sine, öğretmen sayısının %79'una, öğrenci sayısının %85'ine ve usta öğreticilerin %85'ine ulaşılmıştır.

3.3. VERİLER VE TOPLANMASI

1. Uluslararası düzeydeki literatür taraması neticesinde AB, ILO, CEDEFOP, OECD, UNESCO, ETF v.b. kuruluşların verilerine ulaşılmaya çalışılmıştır.
2. Ulusal düzeydeki literatür taramasıyla TESK, METARGEM, KOSGEB, TİSK, İŞKUR, DPT, MEB v.b. kuruluşlar ile bu kuruluşların bünyesindeki dokümantasyon merkezlerinden veriler elde edilmiştir.
3. Mesleki standartların yeterliği ve uygulanabilirliği araştırması uyarınca seçilen illerde yer alan mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının motor bölümü öğretmen, son sınıf öğrencileri ve işletme eğitimi aldıkları yerlerdeki usta öğreticilerin ilgili meslek standartları konusundaki görüşleri Likert tipi ölçek ile toplanmıştır.

3.3.1. Veri Toplama Aracının Özellikleri

Araştırmada kullanılan anket, İŞKUR'un Motor yenileştirmeci meslek standardı olarak geliştirdiğini ifade ettiği maddelerden oluşmaktadır. Söz konusu maddeler beşli Likert tipi anket biçiminde düzenlenmiştir. Buna göre (Tamamen = 5), (Oldukça = 4), (Kısmen = 3), (Az = 2), (Hiç = 1) şeklindedir.

Puanlamada ise, 1-1,79 Hiç, 1,80-2,59 Az, 2,60-3,39 Kısmen, 3,40-4,19 Oldukça, 4,20-5,00 Tamamen olarak değerlendirilmiştir. Söz konusu maddelerin Motor bölümü son sınıf öğrencilerinin sahip olmaları gereken nitelikleri içerip içermediği konusunda uzman yargısına dayalı "Kapsam geçerliği" çalışması yapılmış ve maddeler 21 motor bölümü öğretmenine incelettirilmiştir. Elde edilen veriler genel anlamda bir kapsam geçerliği sorunun olmadığı yönündedir.

Diğer geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmamış, bu konuda İŞKUR'un hazırladığı maddelerin geçerli ve güvenilir olduğu sayılısı kabul edilmiştir. Çünkü, araştırmanın amaçlarından biri de meslek standartlarını geliştirmekle görevli resmi bir kuruluş olan İŞKUR'un geliştirip kamuoyuna kullanılmak üzere sunduğu bu "standartların" nasıl algılandığı, okul sistemimizdeki programlara uygun olup olmadığı vb. açılardan da bir değerlendirmesini yapmaktır.

3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Araştırma, literatür taraması ve anket çalışması uyarınca elde edilen veriler üzerinde yürütülmüştür. Anket ile elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış, SPSS programında çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde dağılıma ve illerin gelişmişlik düzeyine göre karşılaştırmaya dayalı istatistiksel işlemler araştırmanın amaçları doğrultusunda uygulanmıştır. Uygulanan başlıca istatistiksel işlemler şunlardır:

1. Araştırmaya katılan öğrenci, öğretmen ve usta öğreticilerin İŞKUR'un geliştirdiği motor yenileştirmeci meslek standardının bütün alt boyutlar açısından aralarında anlamlı görüş farkı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir.
2. Araştırmaya katılan öğrenci, öğretmen ve usta öğreticilerin buldukları ve örnekleme giren KÖY, NY, GY illeri açısından aralarında anlamlı fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir.
3. Varyans analizi yapmak için ön koşul olan varyansların homojenliğinin sağlamadığı durumlarda parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis testi ile analiz edilmiştir.
4. İkili grup karşılaştırmalarında dağılımın normal olduğu durumlarda student t testi, dağılımın normal olmadığı durumlarda ise Mann Witney U testi kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Meslek Standardı Belirleme Sürecinin Ögeleri Nelerdir?

Meslek standardı belirleme süreci konusunda çeşitli öngörüler olmakla beraber genel bir meslek standardı belirleme süreci beş evreden oluşmaktadır. Bunlar;

EVRE I: Planlama

1. Standart Geliştirme İçin Planlama : Bu evrede öncelikle İnsan kaynaklarının ihtiyaçları belirlenir. Standartların geliştirilmesi süreci için İnsan Kaynakları Ortaklıkları ile danışma süreci başlatılır. Standart geliştirme için öneriler saptanır. Endüstri grubu veya komite üyelerinin (Standart Geliştirme Komitesi) rehberliğinde standartlar belirlenir. Meslekler veya beceriler için konular belirlenir. Standart geliştirme için uygun metotlar araştırılır. Taşra organizasyonları ve eğitimciler gibi konu ile ilgili diğer zümrelere danışılır. Öneri ve bütçeler belirlenir.

2. Mesleki Yeterlik Analizini Seçme :

Standartların gelişim potansiyeli saptanarak, yetenek ve temel beceriler analiz edilir. Öneriler talep edilir, değerlendirilir. Standart Geliştirme Komitesi yeteneklerin özelleştirilmiş halini ve ifade biçimini sözleşmeye kaydeder. Metodoloji ve yaklaşım zorlukları konusunda HRP (Human Resources Partnerships) ile iletişim kurulabilir.

3. İşyeri Meslek Analizi ve Endüstriyel Ortakların Seçimi:

Öncelikle seçilen endüstri ortağının görev alanı belirlenir. Bu görev alanının belirlenmesinde şunlara dikkat edilir;

- Mesleki ve güncel deneyimler
- Eylemlerin tam sırası ve özellikle mevcut durum betimlemeleri
- Bireysel bilgi ve gelişmiş teknolojik beceriler
- Küçük, orta ve büyük işletmelerdeki yukarıdaki üç konu başlığına göre sınıflanmış bilgiler

Daha sonra ilgili konularda meraklı işyeri gruplarının bilgilendirilerek, olası endüstriyel ortaklıklar için fırsatlar yaratılmaya çalışılarak, işyeri meslek analizi işleminin gereği olarak işverenlerle ortakları bilgilendirilir.

EVRE II: Standartları Üretme

1. İşyeri Meslek Analizi İçin Hazırlık : Toplantılar için lojistik organizasyonlar (toplantı yeri, ses-görsel ekipman ve diğer materyaller...) yapılır. Seyahat hazırlığı ve katılımcılar için konaklama yerleri belirlenir.
2. İşyerindeki Analizleri Yönetme: Öncelikle işyeri analizlerini yapacak kişilere toplantıların amacı, standartların nasıl geliştirileceği gibi konularda açıklayıcı bilgiler verilir. Analizler esnasında hangi beceri ve mesleki imge üzerinde durulması gerektiği vurgulanarak kayıtlar tutulur.
3. Analizlerin İşlenmesi ve Taslaklaştırılması : Uygun görülen yapı ve formatın bilgi organizasyonunun yapılmasından sonra hazırlanan dokümanlar sıraya konarak benzer dokümanlarla kıyaslanır.
4. Mesleki Analizleri Onaylama : Genellikle analizler için planlama evresinin başında dikkate alınır. Onaylama işlemi yapacak grup seçilir. Onaylama incelemesi ve/veya oturum grupları açıklanarak özel tanımlar veya performans ölçütleri saptanır. Onaylanan sonuçlar derlenerek analiz ve yorumlama işleminden sonra benzer çalışmalarla kıyaslanır. Hazırlanan belgeler yeniden incelenmesi için insan kaynakları birimlerine gönderilir
5. Standartı Sonuçlandırma ve Kabul Etme : Dokümanlar yeniden düzenlenerek standart geliştirme komitesince gözden geçirilir.
6. Standartların Basımı ve Dağıtım: Elektronik yayım, depolama ve dağıtım maliyetleri belirlenerek dağıtım listesi hazırlanır. Dokümanlar çoğaltılarak dağıtım koordinasyonu yapılır.

EVRE III: Eğitim Programının Onaylanması ve Kabul Edilmesi

Program Geliştirme Komitesi seçilerek hedef kitle ihtiyaçları ve dağıtım mekanizması kararlaştırılır. Değerlendirme işleminde hangi kriterlerin gözetileceği belirlendikten sonra çeşitli yollarla dağıtım yapılır.

EVRE IV : Belgelendirme Ve Akreditasyon

Belgelendirmenin kim tarafından yapılacağı belirlenerek metot, program geliştirme, bireysel yargılar, akreditasyon kurumları gibi konularda planlar hazırlanır. Bu aşamada geri dönüt alınmasına özellikle dikkat edilir.

EVRE V : Sürekli Gelişim Döngüsü

Sonuçların Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi

4.2. Türkiye’de Meslek Standardı Belirleme Açısından Yapılan Çalışmalar Nelerdir?

Türkiye’de meslek standartları ve belgelendirme çalışmalarının hareket noktası 1 Şubat 1993 tarihinde Dünya Bankası ile imzalanan “İstihdam ve Eğitim” projesidir (Akbaş, 2003). Proje kapsamındaki meslek standartları ve belgelendirme bölümünün amaçları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

- 250 Meslek için meslek standardı hazırlamak
- Bu mesleklerde sınav soru bankaları oluşturmak
- Sınav ve belgelendirme sistemini geliştirmek
- Mesleki yeterlik ve işgücü piyasasındaki geçerliği düzenlemek

Meslek standartlarının belirlenmesi yönündeki kurumsal yapılanma 17 Eylül 1992’de devlet, işçi ve işveren temsilcilerince imzalanan “Meslek standartları milli protokolü” ile başlamıştır (Akbaş, 2003). Protokolün imzalanmasının hemen akabinde MSK (Meslek Standartları Komisyonu) bünyesinde ATHB (Araştırma ve Teknik Hizmetler birimi) oluşturularak meslek standardı belirleme çalışmalarına başlanmıştır. Meslek Standartları Komisyonunda aşağıdaki kurumların temsilcileri bulunmaktadır.

- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB)
- Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)
- Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu (TESK)
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)
- Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK)

- Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ)
- Mesleki Eğitim ve küçük Sanayiye Destekleme Vakfının (MEKSA-Gözlemci üye)

Ulusal Meslek Standartları Komisyonu (UMSK)'nin başlıca görev ve yetkileri şu şekilde belirtilmiştir (Akbaş, 2003).

- Meslek standartları, sınav ve belgelendirme sistemini belirleyerek, geliştirmek
- Meslek standardı ve sınav soru bankasının hazırlanması, geliştirilmesi ve düzenlenmesi, yöntem ve kriterleri belirleyerek gerektiğinde değiştirmek, düzeltmek veya uygulamadan kaldırmak,
- Devlet, işçi ve işveren kesimlerinin istek ve ihtiyaçları doğrultusunda önceliği bu kesimlerce belirlenen meslek dallarında standart hazırlamak veya ihtiyaç duyulması halinde hazırlamak,
- Gerektiğinde ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak suretiyle faaliyet alanına giren konularda özürülere yönelik çalışmalar yapmak,
- Yapılacak sınavlara ilişkin giriş koşullarını belirlemek,
- Meslek standardı geliştirmek veya sınav ve belgelendirme yapmak üzere Kuruma başvuruda bulunan kuruluşları yönetmelikler çerçevesinde belirlemek, onaylamak, izlemek ve denetlemek,
- Meslek standardı geliştirmek, sınav ve belgelendirme faaliyetlerinde bulunmak amacıyla onay almış kurumların kriterlere uygun hareket etmeyenlerin onay belgesini iptal etmek,
- Görev alanına giren konularda eğitim, araştırma, seminer, konferans, danışmanlık yapmak
- Örgün ve yaygın mesleki eğitim programları geliştiren kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak,
- Hizmet satın almak, projeler geliştirmek ve uygulamak.

UMSK bünyesinde meslek standartları konusundaki çalışmalara katılan İŞKUR 250 mesleğin standardını ve bu mesleklere ait 30.000 sorudan oluşan yazılı ve pratik sınav soru bankası hazırlanmıştır.

Meslek standartları konusunda aktif olarak çalışmalar yapan bir diğer kurum Türk Standartları Enstitüsü (TSE)'dür. TSE, Ulusal Meslek Standartları Müdürlüğü bünyesinde ilgili çalışmalarını yürütmektedir.

4.3. Türkiye'deki Meslek Standartlarını Oluşturma Çalışmalarının AB'ye Uyum Sürecindeki Yeri Nedir?

Türk eğitim sistemi son yıllarda AB ve OECD ülkelerini dikkate alarak yeniden yapılanma sürecine girmiştir. JEAN MONNET, MEDA v.b. kurumsal ortaklıklar yoluyla finansman destekleri sağlanmıştır. Bu yeni yapılanma sürecinde istihdam ve eğitimsel hazırlıklar açısından sorunlar yaşanmakta, bireysel ve kurumsal verimlilik konularında ek çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkiye'deki meslek standartlarını hazırlama çalışmalarının özünde eğitim sistemimizi iş dünyası ve uluslar arası normlara göre nitelikli kılma amacı vardır. Bu amaçtan hareketle pazar ekonomilerinin teknolojiye bağlı olarak ülkemize yüklemiş olduğu rekabet kaybı ve çalışan yeterliğindeki negatif unsurların meslek standartları gibi geniş bir coğrafyada kullanılabilen ortak ölçütlerle aşılabileceği düşünülmektedir. AB ve benzeri kurumsal yapılar gelecekteki yaşamsal kaynakların ve rekabet odaklı dayatmaların direnç noktalarını oluşturmaktadır. Önceki bölümlerde de ifade edilen bölgesel bütünleşmeler veya daha genel ifadesi ile globalleşme akımları bu tespit üzerine bina edilmiştir.

Ülkemiz AB adaylık süreci ile birlikte topluluk bünyesine adapte olmak durumuyla karşı karşıyadır. Bu ise kurumsal anlaşmalar ve bağlayıcı niteliği bulunan politikalarla mümkün olabilecektir. Eğitim sistemi, çalışan niteliği gibi artıf anlamda literatürde yer almayıp bütüncül yaklaşımlarla dile getirilen konular AB süreci açısından son derece önemlidir.

Türkiye AB adaylık sürecinde gerçekleştirmiş olduğu yapısal düzenlemeler ve dolayısıyla da meslek standartları sistemi ile gelecek nesillere varlığını ifade gücü vermek amacındadır. Birleşmiş Milletler, Kuzey Atlantik Paktı gibi kurumların yakın zamana kadar üye devletlere buna benzer hizmetler verdiği bilinen bir gerçektir. Ancak, dünya üzerindeki yeni eğilimler adı geçen kurumları güçsüz kılmış, yeni birlik çatılarına olan ihtiyacı gün yüzüne çıkarmıştır. Bu yeni çatılardan birinin de AB olduğu açıkça görülmektedir. Buna karşın AB'nin üyelik müzakerelerinde belli ölçütleri öne çıkarması, üye devletlerde uygulanan politikaları aday devletlerden yapısal düzenleme

adı altında istemesi ülkemizin adaylık sürecindeki çalışmalarının altında yatan nedene işaret etmektedir.

AB'ne üyelik sürecinde meslek standartlarının Topluluk standartlarına uygun hale getirilmesinin bir diğer önemli boyutu iş gücünün serbest dolaşımı ile yakından ilgilidir. Olası bir tam üyelik döneminde yetişmiş insan gücünün iş sahibi olabilmesi için söz konusu meslek standartlarına uygun eğitim alması ve gerekli belge ve diplomalara sahip olması ile mümkün olabilecektir.

4.4. İŞKUR'un hazırlamış olduğu motor yenileştirmeci meslek standardının GY, NY ve KÖY öğrenci, öğretmen ve usta öğreticileri açısından durumu nedir?

Bu bölümde araştırmaya katılan Gelişmiş Yöre (GY), Normal Yöre (NY) ve Kalkınmada Öncelikli Yöre (KÖY) kapsamındaki öğrenci, öğretmen ve usta öğreticilerden oluşan denek grubuna ait görüşlere yer verilmiştir.

4.4.1. Atölye eğitimlerini okulda ve işletmelerde yapan öğrencilerin motor yenileştirmeci meslek standardı açısından görüşleri

Araştırma kapsamında GY'den 155, NY'den 205 ve KÖY'den 180 olmak üzere toplamda 540 öğrenciye anket uygulanmıştır. Elde edilen verilere t testi uygulanarak çözümlenmiştir. Dağılımın normal olmadığı durumlarda Mann Witney U testi uygulanmıştır.

4.4.1.a. KÖY Kapsamındaki Öğrenciler

Bu bölümde KÖY kapsamındaki atölye çalışmalarını okulda yapan 57 öğrenci ile işletmelerde yapan 128 öğrenci olmak üzere toplamda 180 öğrencinin görüşleri dikkate alınmıştır. Dağılımın normal olmadığı durumlarda Mann Witney U testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar tablo 26'da görülmektedir.

Tablo 26: KÖY kapsamındaki öğrencilerin t testi sonuçları

Gruplar	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	An. Düzeyi
A. İş Organizasyonu Yapmak						
Uy. Ok. Yap. ¹	57	3,982	0,645	178	-1,660	0,099
Uy. İş. Yap. ²	123	4,151	0,631			
Levene's Test Değeri F=0,816 An. Düzeyi = 0,368						
B. Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapmak						
Uy. Ok. Yap. ¹	57	3,238	0,767	178	-0,345	0,730
Uy. İş. Yap. ²	123	3,291	1,037			
Levene's Test Değeri F=10,227* A.D.=0,02 M.W.U= -0,704 A.D.=0,482						
C. Ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapmak						
Uy. Ok. Yap. ¹	57	3,416	0,833	178	0,243	0,808
Uy. İş. Yap. ²	123	3,377	1,059			
Levene's Test Değeri F=4,342 An. Düzeyi =0,39						
D. Kol yatak barasını yapmak						
Uy. Ok. Yap. ¹	57	3,464	0,798	178	0,549	0,584
Uy. İş. Yap. ²	123	3,377	1,059			
Levene's Test Değeri F=6,291 An. Düzeyi =0,13						
E. Rektifiye ve honlama yapmak						
Uy. Ok. Yap. ¹	57	3,178	1,056	178	0,790	0,431
Uy. İş. Yap. ²	123	3,026	1,270			
Levene's Test Değeri F=8,536* A.D.=0,04 M.W.U= -0,533 A.D.=0,594						
F. Kapak işlemlerini yapmak						
Uy. Ok. Yap. ¹	57	3,421	0,859	178	-0,270	0,787
Uy. İş. Yap. ²	123	3,464	1,034			
Levene's Test Değeri F= 2,592 An. Düzeyi =0,109						
G. Araç, Makine ve ekipman kullanımı						
Uy. Ok. Yap. ¹	57	3,631	0,842	178	0,244	0,808
Uy. İş. Yap. ²	123	3,599	0,823			
Levene's Test Değeri F=0,99 An. Düzeyi =0,754						
GR. Gereçler						
Uy. Ok. Yap. ¹	57	3,919	0,986	178	-2,497*	0,013
Uy. İş. Yap. ²	123	4,262	0,794			
Levene's Test Değeri F=11,517* A.D.=0,01 M.W.U= -2,046* A.D.=0,041						
H. Genel Bilgi ve Beceriler						
Uy. Ok. Yap. ¹	57	4,133	0,886	178	-0,618	0,538
Uy. İş. Yap. ²	123	4,210	0,723			
Levene's Test Değeri F=1,710 An. Düzeyi =0,193						
I. Genel Tutum ve Davranışlar						
Uy. Ok. Yap. ¹	57	4,269	0,907	178	-2,380*	0,018
Uy. İş. Yap. ²	123	4,545	0,621			
Levene's Test Değeri F=7,716* A.D.=0,06 M.W.U= -2,078* A.D.=0,038						

*p<0,05 anlamlı

¹ atölye Uygulamalarını okulda Yapanlar² atölye Uygulamalarını İşletmede Yapanlar

KÖY kapsamındaki öğrencilerin t testi sonucuna göre :

GR bölümü: Gereçlerin kullanımı,

I bölümü :Genel Tutum ve Davranışlar bölümlerinde atölye eğitimlerini okulda yapan öğrenciler (1 kodlu) ile atölye eğitimlerini işletmelerde yapan öğrenciler (2 kodlu) arasında anlamlı görüş farkı tespit edilmiştir. Geriye kalan bölümlerde her iki gruptaki öğrencileri arasında anlamlı bir fark yoktur.

Buna göre okulda uygulama yapanlar gereçlerin kullanımı (GR bölümü) konusunda 3,91 ortalama ile kendilerini oldukça yeterli görürken, işletmede atölye çalışmalarını yapanlar 4,26 ortalama ile kendilerini tamamen yeterli görmektedirler. Benzer şekilde Genel Tutum ve Davranışlar (I bölümü) konusunda okulda uygulama yapanlar 4,26 ortalama düzeyinde kendilerini tamamen yeterli bulurken, atölye çalışmalarını işletmelerde yapan öğrencilerin ortalaması 4,54 düzeyinde gerçekleşmiştir. Buna göre araç-gereç kullanımı, genel tutum ve davranışlar konusunda atölye çalışmalarını işletmelerde yapan öğrencilerin daha yeterli mesleki davranışlar kazandıkları söylenebilir.

4.4.1.b. NY Kapsamındaki Öğrenciler

Bu bölümde NY kapsamındaki atölye çalışmalarını okulda yapan 53 öğrenci ile işletmelerde yapan 152 öğrenci olmak üzere toplamda 205 öğrencinin görüşleri dikkate alınmıştır. Dağılımın normal olmadığı durumlarda Mann Witney U testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar tablo 27’de görülmektedir.

Tablo 27: NY Kapsamındaki öğrencilerin t testi sonuçları

Gruplar	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	An. Düzeyi
A. İş Organizasyonu Yapmak						
Uy. Ok. Yap. ¹	53	3,874	0,745	203	0,433	0,665
Uy. İş. Yap. ²	152	3,823	0,746			
Levene's Test Değeri F=0,140 An. Düzeyi=0,708						
B. Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapmak						
Uy. Ok. Yap. ¹	53	2,896	0,970	203	2,186*	0,030
Uy. İş. Yap. ²	152	2,534	1,058			
Levene's Test Değeri F=1,701 A.D.=0,194						
C. Ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapmak						
Uy. Ok. Yap. ¹	53	2,857	0,964	203	1,410	0,160
Uy. İş. Yap. ²	152	2,623	1,064			
Levene's Test Değeri F=1,300 An. Düzeyi =0,256						
D. Kol yatak barasını yapmak						
Uy. Ok. Yap. ¹	53	2,743	1,036	203	0,541	0,589
Uy. İş. Yap. ²	152	2,651	1,070			
Levene's Test Değeri F=0,342 An. Düzeyi =0,559						
E. Rektifiye ve honlama yapmak						
Uy. Ok. Yap. ¹	53	2,468	1,277	203	1,945	0,053
Uy. İş. Yap. ²	152	2,098	1,162			
Levene's Test Değeri F=2,543 An. Düzeyi =0,112						
F. Kapak işlemlerini yapmak						
Uy. Ok. Yap. ¹	53	2,694	1,126	203	0,408	0,684
Uy. İş. Yap. ²	152	2,620	1,139			
Levene's Test Değeri F=0,030 An. Düzeyi =0,862						
G. Araç, Makine ve ekipman kullanımı						
Uy. Ok. Yap. ¹	53	3,136	0,914	203	0,801	0,424
Uy. İş. Yap. ²	152	3,027	0,830			
Levene's Test Değeri F=2,239 An. Düzeyi =0,136						
GR. Gereçler						
Uy. Ok. Yap. ¹	53	3,727	1,049	203	-1,627	0,105
Uy. İş. Yap. ²	152	3,980	0,946			
Levene's Test Değeri F=0,986 An. Düzeyi =0,322						
H. Genel Bilgi ve Beceriler						
Uy. Ok. Yap. ¹	53	3,702	0,797	203	-1,857	0,065
Uy. İş. Yap. ²	152	3,947	0,835			
Levene's Test Değeri F=0,160 An. Düzeyi =0,689						
I. Genel Tutum ve Davranışlar						
Uy. Ok. Yap. ¹	53	3,997	0,879	202	-3,513*	0,001
Uy. İş. Yap. ²	152	4,434	0,740			
Levene's Test Değeri F=6,914* A.D. =0,009				M.W.U= -3,276* A.D.=0,001		

*p<0,05 anlamlı

¹ atölye Uygulamalarını okulda Yapanlar² atölye Uygulamalarını İşletmede Yapanlar

NY kapsamındaki öğrencilerin t testi sonucuna göre :

B bölümü : Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma,

I bölümü : Genel Tutum ve davranışlar bölümünde atölye eğitimlerini okulda yapan öğrenciler (1 kodlu) ile atölye eğitimlerini işletmelerde yapan öğrenciler (2 kodlu) arasında anlamlı görüş farkı tespit edilmiştir. Geriye kalan bölümlerde her iki gruptaki öğrenciler benzer görüşleri paylaşmaktadırlar.

Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma (B bölümü) konusunda okulda uygulama yapan öğrenciler kendilerini 2,89 ortalama ile Kısmen yeterli görürken, İşletmede uygulama yapan öğrenciler 2,53 ortalama ile kendilerini Az yeterli görmektektedirler.

Genel Tutum ve Davranışlar (I bölümü) konusunda okulda uygulama yapanlar 3,99 ortalama düzeyinde kendilerini oldukça yeterli bulurken, atölye çalışmalarını işletmelerde yapan öğrencilerin ortalaması 4,43 tamamen yeterli görmektektedirler. Diğer becerilerde her iki gruptaki öğrencilerin genel olarak kendilerini kısmen yeterli gördükleri söylenebilir. Buna göre Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma konusunda okulda uygulama yapan öğrencilerin, genel tutum ve davranışlar bölümünde işletmelerde uygulama yapan öğrencilerin daha yeterli mesleki davranışlar kazandığı söylenebilir.

4.4.1.c. GY Kapsamındaki Öğrenciler

Bu bölümde GY kapsamındaki atölye çalışmalarını okulda yapan 49 öğrenci ile işletmelerde yapan 106 öğrenci olmak üzere toplamda 155 öğrencinin görüşleri dikkate alınmıştır. Elde edilen sonuçlar tablo 28’de görülmektedir.

Tablo 28: GY kapsamındaki öğrencilerin t testi sonuçları

Gruplar	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	An. Düzeyi
A. İş Organizasyonu Yapmak						
Uy. Ok. Yap. ¹	49	4,205	0,608	153	0,158	0,875
Uy. İş. Yap. ²	106	4,187	0,649			
Levene's Test Değeri F=0,48 An. Düzeyi = 0,828						
B. Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapmak						
Uy. Ok. Yap. ¹	49	3,807	1,048	153	3,471*	0,001
Uy. İş. Yap. ²	106	3,137	1,148			
Levene's Test Değeri F=0,539 An. Düzeyi = 0,464						
C. Ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapmak						
Uy. Ok. Yap. ¹	49	3,514	0,970	153	1,403	0,163
Uy. İş. Yap. ²	106	3,254	1,115			
Levene's Test Değeri F=2,208 An. Düzeyi = 0,139						
D. Kol yatak barasını yapmak						
Uy. Ok. Yap. ¹	49	3,531	0,912	153	1,263	0,208
Uy. İş. Yap. ²	106	3,292	1,168			
Levene's Test Değeri F=6,444 An. Düzeyi =0,12						
E. Rektifiye ve honlama yapmak						
Uy. Ok. Yap. ¹	49	3,299	1,324	153	2,582*	0,011
Uy. İş. Yap. ²	106	2,683	1,406			
Levene's Test Değeri F=1,063 An. Düzeyi = 0,304						
F. Kapak işlemlerini yapmak						
Uy. Ok. Yap. ¹	49	3,666	1,082	153	2,903*	0,004
Uy. İş. Yap. ²	106	3,068	1,237			
Levene's Test Değeri F=3,327 An. Düzeyi = 0,270						
G. Araç, Makine ve ekipman kullanımı						
Uy. Ok. Yap. ¹	49	3,810	0,883	153	1,978*	0,050
Uy. İş. Yap. ²	106	3,507	0,891			
Levene's Test Değeri F=0,000 An. Düzeyi = 0,998						
GR. Gereçler						
Uy. Ok. Yap. ¹	49	3,961	0,969	153	-2,154*	0,033
Uy. İş. Yap. ²	106	4,296	0,868			
Levene's Test Değeri F=2,143 An. Düzeyi = 0,145						
H. Genel Bilgi ve Beceriler						
Uy. Ok. Yap. ¹	49	4,243	0,711	153	0,659	0,511
Uy. İş. Yap. ²	106	4,155	0,787			
Levene's Test Değeri F=0,263 An. Düzeyi =0,609						
I. Genel Tutum ve Davranışlar						
Uy. Ok. Yap. ¹	49	4,465	0,782	153	-0,085	0,933
Uy. İş. Yap. ²	106	4,477	0,755			
Levene's Test Değeri F=0,053 An. Düzeyi =0,819						

*p<0,05 anlamlı

¹ atölye Uygulamalarını okulda Yapanlar² atölye Uygulamalarını İşletmede Yapanlar

GY Kapsamındaki öğrencilerin t testi sonucuna göre :

B bölümü : Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapmak, E bölümü : Rektifiye ve honlama yapmak, F bölümü : Kapak işlemlerini yapmak, G bölümü : Araç, makine ve ekipman kullanımı, GR bölümü : Gereçler bölümlerinde atölye eğitimlerini okulda yapan öğrenciler (1 kodlu) ile atölye eğitimlerini işletmelerde yapan öğrenciler (2 kodlu) arasında anlamlı görüş farkı tespit edilmiştir. Geriye kalan bölümlerde her iki gruptaki öğrenciler benzer görüşleri paylaşmaktadırlar.

Buna göre okulda uygulama yapanlar Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma (B bölümü) konusunda 3,80 ortalama ile kendilerini oldukça yeterli görürken, işletmede atölye çalışmalarını yapanlar 3,13 ortalama ile kendilerini kısmen yeterli görmektedirler. Benzer şekilde Rektifiye ve Honlama Yapma (E bölümü) konusunda okulda uygulama yapanlar 3,29 ortalama düzeyinde kendilerini kısmen yeterli bulurken, atölye çalışmalarını işletmelerde yapan öğrencilerin ortalaması 2,68 kısmen yeterli düzeyinde gerçekleşmiştir. Kapak işlemlerini yapma (F bölümü) konusunda da görüş farklılığı tespit edilmiştir. 1 kodlu öğrenciler 3,66 ortalama ile kendilerini oldukça yeterli bulurken, 2 kodlu öğrenciler 3,06 ortalama düzeyiyle kendilerini kısmen yeterli görmüşlerdir. G bölümünde (Araç, makine ve ekipman kullanımı) okulda uygulama yapan öğrenciler 3,81 ortalama ile kendilerini oldukça yeterli düzeyinde nitelendirirken, işletmede uygulama yapan öğrenciler 3,50 ile oldukça yeterli düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Ayrıca, Gereçlerin kullanımı (GR bölümü) bölümünde uygulamaları okulda yapan öğrencilerin ortalaması 3,96 düzeyinde iken, atölye çalışmalarını işletmelerde yapan öğrencilerin ortalaması 4,29 olarak belirlenmiştir.

4.4.2. GY, NY ve KÖY kapsamındaki öğrenci, öğretmen ve usta öğreticilerin motor yenileştirmeci meslek standardı açısından görüşleri

Araştırma kapsamında 1203 kişiden oluşan denek grubunun görüşleri alınmıştır. Elde edilen veriler her bir yörenin kendi içinde değerlendirilmesi ve tüm yörelerin ortak olarak değerlendirilmesi şeklinde bulgular üretecek çözümlenmelere tabi tutulmuştur.

4.4.2.a. Gelişmiş Yöre

Bu yöre kapsamında 155 öğrenci, 165 öğretmen ve 43 usta öğretici olmak üzere toplamda 363 kişiden görüşler alınmıştır. Alınan görüşlerin öğrenciler, öğretmenler ve

usta öğretmenler açısından durumunu belirlemek amacıyla tek yönlü varyans çözümlemesi yapılmıştır. Elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 29: GY Kapsamındaki Öğrenci, Öğretmen ve Usta Öğreticilerin Varyans Analizi Sonuçları

Gelişmiş Yöre (GY)	N	$\bar{X}$	SS	F	An.Düz.	Lev. T.	An.Düz.	K.W.Z.	An.Düz.	Grup Fark
A. İş Organizasyonu Yapmak										
Öğrenci(1)	155	4,19	0,63	38,503*	0,000	21,929*	0,000	68,282*	0,000	(1-2) (1-3)
Öğretmen(2)	165	3,41	0,81							
Usta Öğ.(3)	43	3,59	1,22							
Toplam	363	3,76	0,88							
B. Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapmak										
Öğrenci(1)	155	3,34	1,15	16,21*	0,000	1,884	0,153	28,882*	0,000	(1-2) (1-3)
Öğretmen(2)	165	2,70	1,04							
Usta Öğ.(3)	43	2,56	1,27							
Toplam	363	2,96	1,16							
C. Ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapmak										
Öğrenci(1)	155	3,33	1,07	13,83*	0,000	3,620*	0,028	28,123*	0,000	(1-2) (1-3)
Öğretmen(2)	165	2,71	1,02							
Usta Öğ.(3)	43	2,83	1,28							
Toplam	363	2,99	1,11							
D. Kol yatak barasını yapmak										
Öğrenci(1)	155	3,36	1,09	18,70*	0,000	1,775	0,171	34,501*	0,000	(1-2) (1-3)
Öğretmen(2)	165	2,59	1,16							
Usta Öğ.(3)	43	2,75	1,29							
Toplam	363	2,94	1,20							
E. Rektifiye ve Honlama yapmak										
Öğrenci(1)	155	2,87	1,40	3,83	0,22	0,567	0,568	7,102*	0,029	(1-2) (2-3)
Öğretmen(2)	165	2,51	1,37							
Usta Öğ.(3)	43	2,36	1,36							
Toplam	363	2,65	1,39							
F. Kapak işlemlerini yapmak										
Öğrenci(1)	155	3,25	1,21	8,07*	0,000	3,439*	0,033	14,648*	0,001	(1-2) (1-3) (2-3)
Öğretmen(2)	165	2,99	1,09							
Usta Öğ.(3)	43	2,46	1,26							
Toplam	363	3,04	1,19							
G. Araç, makine ve ekipman kullanımı										
Öğrenci(1)	155	3,60	0,89	6,68*	0,01	3,554*	0,030	13,279*	0,001	(1-2) (1-3)
Öğretmen(2)	165	3,27	0,81							
Usta Öğ.(3)	43	3,22	1,07							
Toplam	363	3,40	0,90							
GR. Gereçler										
Öğrenci(1)	155	4,19	0,91	1,60	0,203	0,082	0,921	5,308	0,070	—
Öğretmen(2)	165	4,00	0,91							
Usta Öğ.(3)	43	4,13	0,99							
Toplam	363	4,10	0,92							

Tablo 29'dan devam

H. Genel Bilgi ve Beceriler										
Öğrenci(1)	155	4,18	0,76	24,42*	0,000	1,580	0,207	50,228*	0,000	(1-2) (2-3)
Öğretmen(2)	165	3,57	0,77							
Usta Öğ.(3)	43	3,97	0,93							
Toplam	363	3,88	0,83							
I. Genel Tutum ve Davranışlar										
Öğrenci(1)	155	4,50	0,86	46,16*	0,000	1,481	0,229	90,009*	0,000	(1-2) (2-3)
Öğretmen(2)	165	3,59	0,84							
Usta Öğ.(3)	43	4,28	0,86							
Toplam	363	4,06	0,95							

*p<.05 anlamlı

Varyansların homojen olmadığı A, C, F, G alt boyutlarında Kruskal Wallis analizi sonuçlarına göre, varyans homojenliğinin sağlandığı B, D, E, GR, H, I boyutlarında ise tek yönlü varyans analizi sonuçları dikkate alınmıştır. Buna göre “Kapak işlemleri yapma” boyutunda öğrenciler ($\bar{X}=3,25$) ile öğretmenler ($\bar{X}=2,99$), öğrenciler ile usta öğreticiler ($\bar{X}=2,46$) ve öğretmenler ile usta öğreticiler arasında anlamlı görüş farkı belirlenmiştir. “gereçler” bölümünde herhangi bir görüş farkı yoktur. “rektifiye ve honlama yapma”, “Genel bilgi ve beceriler”, “Genel tutum ve davranışlar” boyutlarında öğrenciler ile öğretmenler ve öğretmenler ile öğrenciler arasında anlamlı görüş farklılığı vardır. Geriye kalan boyutlarda ise öğrenciler ile öğretmenler ve öğrenciler ile usta öğreticiler arasında anlamlı görüş farklılığı tespit edilmiştir. Genel bir değerlendirme yapıldığında şunlar söylenebilir.

Öğrenciler iş organizasyonu yapma, araç, makine ve ekipman kullanımı, gereçler, genel bilgi ve beceriler boyutlarında kendilerini oldukça yeterli bulurken, krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma, ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapma, kol yatak barasını yapma, rektifiye ve honlama yapma, kapak işlemleri yapma boyutlarında kısmen yeterli, genel tutum ve davranışlar boyutunda tamamen yeterli görmektedirler. Öğretmenler iş organizasyonu yapma, gereçler, genel bilgi ve beceriler, genel tutum ve davranışlar boyutlarında oldukça yeterli, kol yatak barasını yapma, rektifiye ve honlama yapma boyutlarında az yeterli, krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma, ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapma, kapak işlemleri yapma, araç, makine ve ekipman kullanımı boyutlarında kısmen yeterli görüşünü belirtmişlerdir. Usta öğreticiler ise iş organizasyonu yapma, gereçler, genel bilgi ve beceriler boyutlarında oldukça yeterli, krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma, rektifiye ve

honlama yapma, kapak işlemleri yapma boyutlarında az yeterli, ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapma, kol yatak barasını yapma, araç, makine ve ekipman kullanımı boyutlarında kısmen yeterli, genel tutum ve davranışlar boyutunda tamamen yeterli görüşünü belirtmişlerdir.

4.4.2.b. Normal Yöre

Bu yöre kapsamında 205 öğrenci, 191 öğretmen ve 55 usta öğretici olmak üzere toplamda 451 kişiden görüşler alınmıştır. Alınan görüşlerin öğrenciler, öğretmenler ve usta öğreticiler açısından durumunu belirlemek amacıyla tek yönlü varyans çözümlenmesi yapılmıştır. Bulgular aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 30: NY Kapsamındaki Öğrenci, Öğretmen ve Usta Öğreticilerin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Normal Yöre (NY)	N	$\bar{X}$	SS	F	An.Düz.	Lev. T.	An.Düz.	K.W.Z.	An.Düz.	Grup Fark
A. İş Organizasyonu Yapmak										
Öğrenci(1)	205	3,83	0,74	31,577*	0,000	6,605*	0,001	59,352*	0,000	(1-2) (1-3)
Öğretmen(2)	191	3,22	0,78							
Usta Öğ.(3)	55	3,27	1,02							
Toplam	451	3,50	0,85							
B. Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapmak										
Öğrenci(1)	205	2,62	1,04	3,892*	0,021	4,906*	0,008	8,895*	0,012	(1-3)
Öğretmen(2)	191	2,47	0,89							
Usta Öğ.(3)	55	2,22	1,07							
Toplam	451	2,51	0,99							
C. Ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapmak										
Öğrenci(1)	205	2,68	1,04	3,504*	0,031	5,937*	0,003	8,061*	0,018	(1-3) (2-3)
Öğretmen(2)	191	2,66	0,85							
Usta Öğ.(3)	55	2,29	1,10							
Toplam	451	2,62	0,98							
D. Kol yatak barasını yapmak										
Öğrenci(1)	205	2,67	1,06	3,264*	0,039	5,591*	0,004	7,311*	0,026	(1-3) (2-3)
Öğretmen(2)	191	2,60	0,88							
Usta Öğ.(3)	55	2,28	1,14							
Toplam	451	2,59	1,00							
E. Rektifiye ve Honlama yapmak										
Öğrenci(1)	205	2,19	1,20	4,283*	0,014	0,889	0,412	15,080*	0,001	(2-3)
Öğretmen(2)	191	2,39	1,12							
Usta Öğ.(3)	55	1,89	1,22							
Toplam	451	2,24	1,18							

Tablo 30'dan devam

F. Kapak işlemlerini yapmak										
Öğrenci(1)	205	2,63	1,13	5,426*	0,005	6,261*	0,002	12,963*	0,002	(1-3) (2-3)
Öğretmen(2)	191	2,76	0,94							
Usta Öğ.(3)	55	2,22	1,12							
Toplam	451	2,64	1,06							
G. Araç, makine ve ekipman kullanımı										
Öğrenci(1)	205	3,05	0,85	5,360*	0,005	0,385	0,681	7,056*	0,029	(1-3) (2-3)
Öğretmen(2)	191	3,16	0,79							
Usta Öğ.(3)	55	2,74	0,84							
Toplam	451	3,06	0,83							
GR. Gereçler										
Öğrenci(1)	205	3,91	0,98	0,942	0,391	1,031	0,358	4,041	0,133	—
Öğretmen(2)	191	3,78	0,88							
Usta Öğ.(3)	55	3,86	0,95							
Toplam	451	3,85	0,93							
H. Genel Bilgi ve Beceriler										
Öğrenci(1)	205	3,88	0,83	30,324*	0,000	0,781	0,459	61,046*	0,000	(1-2) (2-3)
Öğretmen(2)	191	3,25	0,78							
Usta Öğ.(3)	55	3,67	0,77							
Toplam	451	3,59	0,85							
I. Genel Tutum ve Davranışlar										
Öğrenci(1)	205	4,31	0,80	72,073*	0,000	1,163	0,313	127,616*	0,000	(1-2) (1-3) (2-3)
Öğretmen(2)	191	3,32	0,84							
Usta Öğ.(3)	55	4,05	0,89							
Toplam	451	3,86	0,95							

*p<.05 anlamlı

Varyansların homojen olmadığı A, B, C, D, F alt boyutlarında Kruskal Wallis analizi sonuçlarına göre, varyans homojenliğinin sağlandığı E, G, GR, H, I boyutlarında ise tek yönlü varyans analizi sonuçları dikkate alınmıştır. Buna göre “iş organizasyonu yapmak” boyutunda öğrenciler ile ($\bar{X}=3,83$) hem öğretmenler ($\bar{X}=3,22$), hem de usta öğreticilerin ($\bar{X}=3,27$) görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır. “Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma” boyutunda öğrenciler ($\bar{X}=2,62$) ile usta öğreticiler ($\bar{X}=2,22$) arasında anlamlı farklılık belirlenmiştir. “rektifiye ve honlama yapma” bölümünde öğretmenler ($\bar{X}=2,39$) ile usta öğreticiler ($\bar{X}=1,89$) arasında anlamlı fark bulunmuştur. “Gereçler” bölümünde tüm gruplar arasında anlamlı fark yoktur. “Genel bilgi ve beceriler” boyutunda öğrenciler ($\bar{X}=3,88$) ile öğretmenler ($\bar{X}=3,25$), öğretmenler ile usta öğreticiler ($\bar{X}=3,67$) arasında anlamlı fark bulunmuştur. “Genel tutum ve davranışlar” boyutunda öğrenciler ($\bar{X}=4,31$) ile öğretmenler ($\bar{X}=3,32$), öğrenciler ile usta öğreticiler ($\bar{X}=4,05$) ve öğretmenler ile usta öğreticiler arasında

anlamli farklılık bulunmuştur. Geriye kalan boyutlarda öğrenciler ile usta öğreticiler ve öğretmenler ile usta öğreticiler arasında anlamli görüş farkı bulunmuştur. Genel bir değerlendirme yapıldığında şunlar söylenebilir.

Öğrenciler iş organizasyonu yapma, gereçler, genel bilgi ve beceriler boyutlarında kendilerini oldukça yeterli görürken, krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma, ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapma, kol yatak barasını yapma, kapak işlemleri yapma, araç, makine ve ekipman kullanımı boyutlarında kısmen yeterli, rektifiye ve honlama yapma boyutunda az yeterli ve genel tutum ve davranışlar boyutunda tamamen yeterli olarak değerlendirmişlerdir. Öğretmenler iş organizasyonu yapma, ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapma, kol yatak barasını yapma, kapak işlemleri yapma, araç, makine ve ekipman kullanımı, genel bilgi ve beceriler, genel tutum ve davranışlar boyutlarında öğrencileri kısmen yeterli bulurken, krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma, rektifiye ve honlama yapma boyutlarında az yeterli, gereçler boyutunda öğrencileri oldukça yeterli bulmaktadırlar. Usta öğreticiler ise öğrencileri krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma, ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapma, kol yatak barasını yapma, rektifiye ve honlama yapma, kapak işlemleri yapma boyutlarında az yeterli bulurken, iş organizasyonu yapma, araç, makine ve ekipman kullanımı boyutlarında kısmen yeterli, gereçler, genel bilgi ve beceriler, genel tutum ve davranışlar boyutlarında oldukça yeterli olarak görmektedirler.

4.4.2.c. Kalkınmada Öncelikli Yöre

Bu yöre kapsamında 180 öğrenci, 165 öğretmen ve 44 usta öğretici olmak üzere toplamda 389 kişiden görüşler alınmıştır. Alınan görüşlerin öğrenciler, öğretmenler ve usta öğreticiler açısından durumunu belirlemek maksadıyla varyans çözümlemesi yapılmıştır. Varyans çözümlemesine ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 31: KÖY Kapsamındaki Öğrenci, Öğretmen ve Usta Öğreticilerin Varyans Analizi Sonuçları

Kal. Önc. Yöre (KÖY)	N	$\bar{X}$	SS	F	An.Düz.	Lev. T.	An.Düz.	K.W.Z.	An.Düz.	Grup Fark
A. İş Organizasyonu Yapmak										
Öğrenci(1)	180	4,09	0,63	39,309*	0,000	8,359*	0,000	67,693*	0,000	(1-2) (1-3)
Öğretmen(2)	165	3,41	0,81							
Usta Öğ.(3)	44	3,41	0,97							
Toplam	389	3,72	0,83							
B. Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapmak										
Öğrenci(1)	180	3,27	0,95	25,987*	0,000	1,016	0,363	44,543*	0,000	(1-2) (1-3) (2-3)
Öğretmen(2)	165	2,70	1,04							
Usta Öğ.(3)	44	2,21	1,00							
Toplam	389	2,91	1,06							
C. Ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapmak										
Öğrenci(1)	180	3,39	0,99	34,248*	0,000	1,220	0,296	59,975*	0,000	(1-2) (1-3) (2-3)
Öğretmen(2)	165	2,71	1,02							
Usta Öğ.(3)	44	2,15	1,15							
Toplam	389	2,96	1,11							
D. Kol yatak barasını yapmak										
Öğrenci(1)	180	3,46	0,95	41,574*	0,000	5,960*	0,003	68,100*	0,000	(1-2) (1-3) (2-3)
Öğretmen(2)	165	2,59	1,16							
Usta Öğ.(3)	44	2,15	1,16							
Toplam	389	2,94	1,17							
E. Rektifiye ve Honlama yapmak										
Öğrenci(1)	180	3,07	1,21	18,409*	0,000	3,170*	0,043	36,745*	0,000	(1-2) (1-3) (2-3)
Öğretmen(2)	165	2,51	1,37							
Usta Öğ.(3)	44	1,88	1,11							
Toplam	389	2,69	1,33							
F. Kapak işlemlerini yapmak										
Öğrenci(1)	180	3,45	0,98	24,164*	0,000	1,746	0,176	40,457*	0,000	(1-2) (1-3) (2-3)
Öğretmen(2)	165	2,99	1,09							
Usta Öğ.(3)	44	2,29	1,07							
Toplam	389	3,12	1,10							
G. Araç, makine ve ekipman kullanımı										
Öğrenci(1)	180	3,60	0,82	19,544*	0,000	0,087	0,916	37,870*	0,000	(1-2) (1-3) (2-3)
Öğretmen(2)	165	3,27	0,81							
Usta Öğ.(3)	44	2,77	0,94							
Toplam	389	3,37	0,87							
GR. Gereçler										
Öğrenci(1)	180	4,15	0,87	2,915	0,055	3,686*	0,026	3,472	0,179	(1-3)
Öğretmen(2)	165	4,00	0,91							
Usta Öğ.(3)	44	3,79	1,20							
Toplam	389	4,05	0,93							
H. Genel Bilgi ve Beceriler										
Öğrenci(1)	180	4,18	0,77	27,755*	0,000	6,282*	0,002	57,764*	0,000	(1-2) (1-3)
Öğretmen(2)	165	3,57	0,76							
Usta Öğ.(3)	44	3,61	0,98							
Toplam	389	3,86	0,85							

Tablo 31'den devam

I. Genel Tutum ve Davranışlar										
Öğrenci(1)	180	4,45	0,73	48,726*	0,000	7,502*	0,001	88,610*	0,000	(1-2)
Öğretmen(2)	165	3,59	0,84							(1-3)
Usta Öğ.(3)	44	4,00	0,93							(2-3)
Toplam	389	4,04	0,90							

*p<.05 anlamlı

Varyansların homojen olmadığı A, D, E, GR, H, I alt boyutlarında Kruskal Wallis analizi sonuçları, varyans homojenliğinin sağlandığı B, C, F ve G boyutlarında ise tek yönlü varyans analizi sonuçları dikkate alınmıştır. Buna göre “iş organizasyonu yapmak” boyutunda öğrenciler ile ($\bar{X}=4,09$) hem öğretmenler ($\bar{X}=3,41$), hem de usta öğreticilerin ($\bar{X}=3,41$) görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır. Gereçler boyutunda öğrenciler ($\bar{X}=4,15$) ile usta öğreticiler ($\bar{X}=3,79$) arasında anlamlı farklılık vardır. Bunun dışındaki tüm boyutlarda tüm grupların görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır. Genel bir değerlendirme yapıldığında şunlar söylenebilir.

Öğrenciler iş organizasyonu yapma, kol yatak barasını yapma, araç, makine ve ekipman kullanımı, gereçler, genel bilgi ve beceriler boyutlarında kendilerini oldukça yeterli olarak değerlendirirken, krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma, ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapma, rektifiye ve honlama yapma, kapak işlemlerini yapma boyutlarında kısmen yeterli, genel tutum ve davranışlar boyutunda tamamen yeterli bulmuşlardır. Öğretmenler iş organizasyonunu yapma, gereçler, genel bilgi ve beceriler, genel tutum ve davranışlar boyutlarda öğrencileri oldukça yeterli, krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma, ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapma, araç, makine ve ekipman kullanımı boyutlarında kısmen yeterli, kol yatak barasını yapma, rektifiye ve honlama yapma, kapak işlemleri yapma boyutlarında az yeterli olarak değerlendirmektedirler. Usta öğreticiler ise, iş organizasyonu yapma, gereçler, genel bilgi ve beceriler, genel tutum ve davranışlar boyutlarında öğrencileri oldukça yeterli, krank ana mili üzerindeki işlemleri yapma, ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapma, kol yatak barsını yapma, rektifiye ve honlama yapma, kapak işlemlerini yapma boyutlarında az yeterli, araç, makine ve ekipman kullanımı boyutunda kısmen yeterli olarak değerlendirmişlerdir.

4. 4.2.d. Tüm Denekler

Yöre ayrımı dikkate alınmadan 540 öğrenci, 521 öğretmen ve 142 usta öğretici olmak üzere toplam 1203 kişinin alınan görüşleri arasında farklılık olma durumunu belirlemek amacıyla öğrenciler, öğretmenler ve usta öğreticiler açısından GY, NY ve KÖY'e göre varyans çözümlemesi yapılmıştır. Çözümleme sırasında varyansların homojenliği Levene testi ile belirlenmiş, homojen olduğu durumlarda tek yönlü varyans analizi, homojen olmadığı durumlarda Kruskal Wallis çözümleme sonuçlarına göre yorumlama yapılmıştır. Çözümleme sonucuna göre öğrenci, öğretmen ve usta öğreticiler arasında motor yenileştirmeci meslek standardının tüm boyutları açısından görüş farklılığı vardır. Elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 32: Tüm öğrenci, öğretmen ve usta öğreticilerin varyans Analizi sonuçları

Tüm Yörelere	N	$\bar{X}$	SS	F	An.Düz.	Lev. T.	An.Düz.	K.W.Z.	An.Düz.	Grup Fark
A. İş Organizasyonu Yapmak										
Öğrenci(1)	540	4,02	0,69	104,47*	0,000	29,363*	0,000	188,26*	0,000	(1-2) (1-3)
Öğretmen(2)	521	3,34	0,81							
Usta Öğr(3)	142	3,41	1,07							
Toplam	1203	3,65	0,86							
B. Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapmak										
Öğrenci(1)	540	3,05	1,10	36,598*	0,000	2,957	0,052	69,638*	0,000	(1-2) (2-3) (1-3)
Öğretmen(2)	521	2,62	0,99							
Usta Öğr(3)	142	2,32	1,12							
Toplam	1203	2,77	1,08							
C. Ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapmak										
Öğrenci(1)	540	3,10	1,08	33,960*	0,000	11,400*	0,000	67,638*	0,000	(1-2) (2-3) (1-3)
Öğretmen(2)	521	2,69	0,96							
Usta Öğr(3)	142	1,41	1,20							
Toplam	1203	2,84	1,07							
D. Kol yatak barasını yapmak										
Öğrenci(1)	540	3,13	1,09	43,923*	0,000	4,171*	0,016	85,467*	0,000	(1-2) (2-3) (1-3)
Öğretmen(2)	521	2,59	1,06							
Usta Öğr(3)	142	2,38	1,21							
Toplam	1203	2,81	1,13							
E. Rektifiye ve Honlama yapmak										
Öğrenci(1)	540	2,68	1,32	14,431*	0,000	2,542	0,087	31,723*	0,000	(1-2) (2-3) (1-3)
Öğretmen(2)	521	2,47	1,28							
Usta Öğr(3)	142	2,03	1,24							
Toplam	1203	2,51	1,31							
F. Kapak işlemlerini yapmak										
Öğrenci(1)	540	3,08	1,16	26,664*	0,000	5,576*	0,004	49,396*	0,000	(1-2) (2-3) (1-3)
Öğretmen(2)	521	2,91	1,04							
Usta Öğr(3)	142	2,31	1,15							
Toplam	1203	2,92	1,13							

Tablo 32'den devam

G. Araç, makine ve ekipman kullanımı										
Öğrenci(1)	540	3,39	0,89	19,083*	0,000	4,162*	0,016	35,693*	0,000	(1-2)
Öğretmen(2)	521	3,23	0,80							(2-3)
Usta Öğr(3)	142	2,90	0,96							(1-3)
Toplam	1203	3,26	0,88							
GR. Gereçler										
Öğrenci(1)	540	4,07	0,93	3,678*	0,026	3,852*	0,022	10,344*	0,060	(1-2)
Öğretmen(2)	521	3,92	0,90							(2-3)
Usta Öğr(3)	142	3,92	1,05							(1-3)
Toplam	1203	3,99	0,93							
H. Genel Bilgi ve Beceriler										
Öğrenci(1)	540	4,07	0,80	76,255*	0,000	3,769*	0,023	157,81*	0,000	(1-2)
Öğretmen(2)	521	3,45	0,78							(2-3)
Usta Öğr(3)	142	3,74	0,90							(1-3)
Toplam	1203	3,76	0,85							
I. Genel Tutum ve Davranışlar										
Öğrenci(1)	540	4,41	0,80	161,58*	0,000	8,775*	0,000	298,03*	0,000	(1-2)
Öğretmen(2)	521	3,49	0,85							(2-3)
Usta Öğr(3)	142	4,10	0,90							(1-3)
Toplam	1203	3,98	0,94							

*p<.05 anlamlı

Varyansların homojen olmadığı A, C, D, F, G, GR, H, I alt boyutlarında Kruskal Wallis analizi sonuçlarına göre, varyans homojenliğinin sağlandığı B ve E boyutlarında ise tek yönlü varyans analizi sonuçları dikkate alınmıştır. Buna göre “iş organizasyonu yapmak” boyutunda öğrenciler ile ($\bar{X}=4,02$) hem öğretmenler ($\bar{X}=3,34$), hem de usta öğreticiler ($\bar{X}=3,41$) görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır. Bunun dışındaki tüm boyutlarda tüm grupların görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır. Genel bir değerlendirme yapıldığında şunlar söylenebilir. Öğrenciler iş organizasyonu yapmak, gereçler, genel bilgi ve beceriler, genel tutum ve davranışlar boyutlarında kendilerini oldukça yeterli olarak değerlendirirken diğer altı boyutta kısmen yeterli bulmuşlardır. Öğretmenler gereçler, genel bilgi ve beceriler, genel tutum ve davranışlar boyutlarında öğrencileri oldukça yeterli, diğer tüm boyutlarda kısmen yeterli olarak değerlendirmektedirler. Usta öğreticiler ise, gereçler, genel bilgi ve beceriler, genel tutum ve davranışlar boyutlarında öğrencileri oldukça yeterli, diğer boyutlarda ise kısmen yeterli olarak değerlendirmişlerdir.

4. 4. 2.e. Tüm Yörelere

GY kapsamında 389 kişi, NY kapsamında 451 kişi ve Kalkınmada Öncelikli Yöre kapsamında 363 kişiden görüşler alınmıştır. Alınan görüşlerin bölgelere göre durumunu belirlemek amacıyla varyans çözümlemesi yapılmıştır. Çözümleme sonucuna göre GY ile NY ve NY ile KÖY arasında görüş farklılığı tespit edilmiştir. Varyans çözümlemesine ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 33: GY, NY ve KÖY Yörelere Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Tüm Yörelere	N	$\bar{X}$	SS	F	An.Düz.	Lev. T.	An.Düz.	K.W.Z.	An.Düz.	Grup Fark
A. İş Organizasyonu Yapmak										
GY(1)	389	3,72	0,83	11,169*	0,000	0,644	0,526	23,689*	0,000	(1-2) (2-3)
NY(2)	451	3,50	0,85							
KÖY(3)	363	3,76	0,88							
Toplam	1203	3,65	0,86							
B. Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapmak										
GY(1)	389	2,91	1,06	22,400*	0,000	5,859*	0,003	42,409*	0,000	(1-2) (2-3)
NY(2)	451	2,51	0,99							
KÖY(3)	363	2,96	1,16							
Toplam	1203	2,77	1,08							
C. Ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapmak										
GY(1)	389	2,96	1,11	15,198*	0,000	5,774*	0,003	30,592*	0,000	(1-2) (2-3)
NY(2)	451	2,62	0,98							
KÖY(3)	363	2,99	1,11							
Toplam	1203	2,84	1,07							
D. Kol yatak barasını yapmak										
GY(1)	389	2,94	1,17	13,397*	0,000	12,130*	0,000	24,705*	0,000	(1-2) (2-3)
NY(2)	451	2,59	1,00							
KÖY(3)	363	2,94	1,20							
Toplam	1203	2,81	1,13							
E. Rektifiye ve Honlama yapmak										
GY(1)	389	2,69	1,33	15,600*	0,000	12,363*	0,000	24,705*	0,000	(1-2) (2-3)
NY(2)	451	2,24	1,18							
KÖY(3)	363	2,65	1,39							
Toplam	1203	2,51	1,31							
F. Kapak işlemlerini yapmak										
GY(1)	389	3,12	1,10	22,797*	0,000	3,973*	0,019	44,813*	0,000	(1-2) (2-3)
NY(2)	451	2,64	1,06							
KÖY(3)	363	3,04	1,19							
Toplam	1203	2,92	1,13							
G. Araç, makine ve ekipman kullanımı										
GY(1)	389	3,37	0,87	19,850*	0,000	3,135*	0,044	37,419*	0,000	(1-2) (2-3)
NY(2)	451	3,06	0,83							
KÖY(3)	363	3,40	0,90							
Toplam	1203	3,26	0,88							

Tablo 33'den devam

GR. Gereçler										
GY(1)	389	4,05	0,93	8,098*	0,000	0,278	0,758	21,945*	0,000	(1-2) (2-3)
NY(2)	451	3,85	0,93							
KÖY(3)	363	4,10	0,92							
Toplam	1203	3,99	0,93							
H. Genel Bilgi ve Beceriler										
GY(1)	389	3,86	0,85	15,274*	0,000	0,219	0,803	30,457*	0,000	(1-2) (2-3)
NY(2)	451	3,59	0,85							
KÖY(3)	363	3,88	0,83							
Toplam	1203	3,76	0,85							
I. Genel Tutum ve Davranışlar										
GY(1)	389	4,04	0,90	5,726*	0,003	0,948	0,388	13,141*	0,001	(1-2) (2-3)
NY(2)	451	3,86	0,95							
KÖY(3)	363	4,06	0,95							
Toplam	1203	3,98	0,94							

*p<.05 anlamlı

Varyansların homojen olmadığı B, C, D, E, F, G alt boyutlarında Kruskal Wallis analizi sonuçlarına göre, varyans homojenliğinin sağlandığı A, GR, H ve I boyutlarında ise tek yönlü varyans analizi sonuçları dikkate alınmıştır. Buna göre tüm boyutlarda GY ile NY ve GY ile KÖY görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır. Genel bir değerlendirme yapıldığında şunlar söylenebilir. GY'deki deneklerin tümü iş organizasyonu yapmak, gereçler, genel bilgi ve beceriler, genel tutum ve davranışlar boyutlarında kendilerini oldukça yeterli olarak değerlendirirken diğer altı boyutta kısmen yeterli bulmuşlardır. NY'deki denekler iş organizasyonunu yapma, gereçler, genel bilgi ve beceriler, genel tutum ve davranışlar boyutlarında öğrencileri oldukça yeterli, ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapma, kapak işlemlerini yapma, araç, makine ve ekipman kullanımı boyutlarında kısmen yeterli, krank ana mili üzerindeki işlemleri yapmak, kol yatak barasını yapmak konularında az yeterli olarak değerlendirmektedirler. KÖY'deki denekler ise, iş organizasyonu yapmak, araç, makine ve ekipman kullanımı, gereçler, genel bilgi ve beceriler, genel tutum ve davranışlar boyutlarında öğrencileri oldukça yeterli, diğer boyutlarda ise kısmen yeterli olarak değerlendirmişlerdir.

Buna göre, ana yatak ve eksantrik yatak baralarını yapmak, kol yatak barasını yapmak, kapak işlemlerini yapmak, araç, makine ve ekipman kullanımı boyutlarında her üç yöredeki öğrenciler kısmen yeterli olarak değerlendirilmiştir. Krank ana mili üzerindeki işlemleri yapmak, rektifiye ve honlama yapma boyutlarında NY'deki öğrenciler

az yeterli, diğer yredekiler kısmen yeterli olarak değerlendirilirken, iş organizasyonu yapmak, gereçler, genel bilgi ve beceriler, genel tutum ve davranışlar açılarından tüm yörelerdeki öğrenciler oldukça yeterli olarak değerlendirilmektedir.

4.5. GY, NY ve KÖY Araç-Gereç Bulunmama Durumu

Araştırmanın bu bölümünde motor yenileştirme meslek standardı gereği okullarda ve işletmelerde bulunması gereken araç-gereçlerin durumu araştırılmıştır.

Tablo 34: GY, NY ve KÖY Araç-Gereç Bulunmama Durumu

Araç-Gereçler	GY (Gelişmiş Yöre)						NY (Normal Yöre)						KÖY (Kalkınmada Öncelikli Yöre)					
	Öğrenci		Öğretmen		Usta.Öğr.		Öğrenci		Öğretmen		Usta.Öğr.		Öğrenci		Öğretmen		Usta.Öğr.	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Allen Takımı	9	5,8	1	0,6	2	4,7	13	6,3	2	1,0	6	10,9	3	1,7	2	1,6	4	9,1
Ana yatak Bara Makinesi	43	27,7	75	45,5	18	41,9	75	36,6	61	31,9	30	54,5	30	16,7	58	45,3	24	54,5
Anahtar Takımı	8	5,2	5	3,0	2	4,7	8	3,9	3	1,6	9	16,4	0	0	1	0,8	4	9,1
Baga sökme ve takma aparatı	41	26,5	63	38,2	16	37,2	63	30,7	54	28,3	24	43,6	20	11,1	46	35,9	16	36,4
Balans makinesi	25	16,1	50	30,8	8	13,6	61	29,8	47	24,6	19	34,5	22	12,2	26	20,3	21	47,7
Ceraskal (vinç)	9	5,8	18	10,9	3	7,0	22	10,7	2	1,0	8	14,5	8	4,4	5	3,9	2	4,5
Çatlak kontrol cihazı	35	22,6	76	46,1	18	41,9	68	33,2	79	41,4	31	56,4	20	11,1	64	50,0	25	56,8
Çekiç	4	2,6	3	1,8	1	2,3	3	1,5	0	0	4	7,3	0	0	1	0,8	2	4,5
Çektirme	7	4,5	3	1,8	2	4,7	2	1,0	0	0	3	5,5	3	1,7	1	0,8	2	4,5
Diş tarağı	23	14,8	2	1,2	7	16,3	33	16,1	2	1,0	13	23,6	4	2,2	2	1,6	5	11,4
El breyzi	20	12,9	7	4,2	5	11,6	36	17,6	1	0,5	13	23,6	7	3,9	6	4,7	5	11,4
Elkn. merkezleme aparatları	33	21,3	71	43,0	15	34,9	67	32,7	66	34,6	22	40,0	18	10,0	63	49,2	23	52,3
Freze	32	20,6	72	43,6	18	41,9	55	26,8	70	36,6	32	28,2	19	10,6	54	42,2	23	52,3
Honlama Makinesi	41	26,5	57	34,5	23	53,5	75	36,6	56	29,3	31	56,4	25	13,9	30	23,4	23	52,3
Isıtma tüpü	20	12,9	61	37,0	15	34,9	35	17,1	54	28,3	15	27,3	10	5,6	38	29,7	12	27,3
Kaynak ekipmanları	11	7,1	9	5,5	8	18,6	35	17,1	6	3,1	12	21,8	8	4,4	4	3,1	10	22,7
Kılavuz Takımı	18	11,6	6	3,6	6	14,0	26	12,7	3	1,6	9	16,4	8	4,4	3	2,3	5	11,4
Kol eğrilik düzeltme aparatı	37	23,9	70	42,4	19	44,2	69	33,7	61	31,9	34	62,8	23	12,8	67	52,3	28	63,6

Tablo 34'ün devamı

Araç-Gereçler	GY (Gelişmiş Yöre)						NY (Normal Yöre)						KÖY (Kalkınmada Öncelikli Yöre)					
	Öğrenci		Öğretmen		Usta.Öğr.		Öğrenci		Öğretmen		Usta.Öğr.		Öğrenci		Öğretmen		Usta.Öğr.	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kol honlama makinesi	47	30,3	61	37,0	22	51,2	77	37,6	63	33,0	36	65,5	31	17,2	57	44,5	28	63,6
Kol tornası	44	28,4	69	41,8	22	51,2	76	37,1	62	32,5	34	61,8	22	12,2	60	46,9	28	63,6
Komprator	14	9,0	3	1,8	4	9,3	32	15,6	1	0,5	10	18,2	8	4,4	3	2,3	6	13,6
Kompresör	5	3,2	5	3,0	3	7,0	10	4,9	3	1,6	5	9,1	7	3,9	2	1,6	4	9,1
Krank doğrultma aparatı	38	24,5	77	46,0	22	51,2	78	38,0	67	35,1	34	61,8	32	17,8	75	58,6	26	59,1
Krank düzeltme presi	46	29,7	80	48,5	22	51,2	78	38,0	68	35,6	33	60,0	35	19,4	70	54,7	26	59,1
Krank taşlama makinesi	48	31,0	55	33,3	23	53,5	80	39,0	46	24,1	34	61,8	31	17,2	42	32,8	25	56,8
Kumpas	7	4,5	3	1,8	3	7,0	6	2,9	0	0	3	5,5	0	0	1	0,8	2	4,5
Lokma takımı	7	4,5	1	0,6	1	2,3	5	2,4	0	0	2	3,6	1	0,6	2	1,6	2	4,5
Malafa	12	7,7	16	9,7	2	4,7	23	11,2	9	4,7	6	10,9	5	2,8	8	6,3	8	18,2
Master takımı	13	8,4	16	9,7	6	14,0	21	10,2	7	3,7	10	18,2	7	3,9	13	10,2	11	25,0
Matkap	6	3,9	2	1,2	3	7,0	14	6,8	1	0,5	8	14,5	1	0,6	3	2,3	3	6,8
Mihengir	18	11,6	9	5,5	13	30,2	47	22,9	6	3,1	15	27,3	11	6,1	6	4,7	11	25,0
Mikrometre	10	6,5	1	0,6	2	4,7	19	9,3	0	0	6	10,9	3	1,7	1	0,8	6	13,6
Pafta	15	9,7	2	1,2	10	23,3	35	17,1	0	0	12	21,8	8	4,4	2	1,6	7	15,9
Pleyti	22	14,2	11	6,7	17	39,5	59	28,8	8	4,2	17	30,9	21	11,7	9	7,0	12	27,3
Polizaj makinesi	36	23,2	73	44,2	19	44,2	80	39,0	63	33,0	30	54,5	33	18,3	61	47,7	26	59,1
Pres	17	11,0	24	14,5	4	9,3	38	18,5	30	15,7	12	21,8	15	8,3	17	13,3	10	22,7
Radyüz çakısı	38	24,5	74	44,8	14	32,6	74	36,1	60	31,4	28	50,9	27	15,0	68	53,1	27	61,4
Rayba	24	15,5	36	21,8	16	37,2	65	31,7	26	13,6	22	40,0	23	12,8	14	10,9	12	27,3
Rektifiye makinesi	55	35,5	55	33,3	22	51,2	82	40,0	43	22,5	32	58,2	37	20,6	17	13,3	27	61,4
Sehpalı matkap	36	23,2	16	9,7	11	25,6	61	29,8	10	5,2	16	29,1	17	9,4	2	1,6	9	20,5
Sentil	8	5,2	13	7,9	1	2,3	4	2,0	4	2,1	0	0	2	1,1	6	4,7	5	11,4
Sertlik ölçüm cihazları	40	25,8	88	53,2	20	46,5	69	33,7	81	42,4	33	60,0	30	16,7	81	63,3	27	61,4

Tablo 34'ün Devamı

Araç-Gereçler	GY (Gelişmiş Yöre)						NY (Normal Yöre)						KÖY (Kalkınmada Öncelikli Yöre)					
	Öğrenci		Öğretmen		Usta.Öğr.		Öğrenci		Öğretmen		Usta.Öğr.		Öğrenci		Öğretmen		Usta.Öğr.	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Seyyar honlama	53	34,2	68	41,2	21	48,8	72	35,1	60	31,4	32	58,2	36	20,0	46	35,9	26	59,1
Sübap makinesi	43	27,7	63	38,2	23	53,5	65	31,7	50	26,2	32	58,2	24	13,3	28	21,9	20	45,5
Sübap sökme takma aparatı	18	11,6	13	7,9	6	14,0	22	10,7	11	5,8	8	14,5	8	4,4	11	8,6	8	18,2
Sübap taşlama makinesi	43	27,7	52	31,5	22	51,2	77	37,6	46	24,1	28	50,9	24	13,3	18	14,1	20	45,5
Taş spirali	17	11,0	19	11,5	6	14,0	29	14,1	27	14,1	9	16,4	5	2,8	14	10,9	11	25,0
Tel fırça (Dairesel)	4	2,6	11	6,7	3	7,0	10	4,9	7	3,7	3	5,5	3	1,7	11	8,6	7	15,9
Tork anahtarı	5	3,2	6	3,6	2	4,7	10	4,9	3	1,6	2	3,6	3	1,7	3	2,3	3	6,8
Torna makinesi	33	21,3	46	27,9	19	44,2	58	28,3	41	21,5	25	5,5	14	7,8	22	17,2	22	50,0
Yağdanlık	4	2,6	2	1,2	1	2,3	8	3,9	1	1,0	1	1,8	6	3,3	2	1,6	1	2,3
Yay tansiyon aleti	21	13,5	56	33,9	12	27,9	53	25,9	41	21,5	22	40,0	18	10,0	21	16,4	19	43,2
Yıldız takımı	6	3,9	3	1,8	3	7,0	7	3,4	2	1,0	1	1,8	4	2,2	1	0,8	1	2,3
Yuva taşlama makinesi	41	26,5	57	34,5	19	44,2	75	36,6	51	26,7	30	54,5	26	14,4	26	20,3	20	45,5
Yüzey taşlama makinesi	37	23,9	54	32,7	21	48,8	70	34,1	46	24,1	28	50,9	30	16,7	13	10,2	25	56,8
Zımpara taşı	8	5,2	8	4,8	2	4,7	18	8,8	4	2,1	5	9,1	3	1,7	3	2,3	6	13,6
Deterjan	6	3,9	2	1,2	1	2,3	9	4,4	3	1,6	1	1,8	5	2,8	1	0,8	4	9,1
Kesici uçlar	8	5,2	5	3,0	2	4,7	14	6,8	5	2,6	4	7,3	2	1,1	3	2,3	4	9,1
Kırtasiye malzemesi	6	3,9	1	0,6	1	2,3	26	12,7	1	0,5	5	9,1	6	3,3	1	0,8	3	6,8
Matkap uçları	4	2,6	2	1,2	2	4,7	13	6,3	0	0	1	1,8	1	0,6	1	0,8	3	6,8
Mazot	4	2,6	2	1,2	6	14,0	13	6,3	5	2,6	0	0	2	1,1	1	0,8	3	6,8
Sanayi yağları	3	1,9	3	1,8	1	2,3	11	5,4	2	1,0	0	0	2	1,1	1	0,8	3	6,8
Taş bileme elması	13	8,4	24	14,5	11	25,6	37	18,0	29	15,2	12	21,8	13	7,2	17	13,3	14	31,8
Üstüğü	1	0,6	1	0,6	1	2,3	9	4,4	2	1,0	0	0	1	0,6	1	0,8	2	4,5
Yapıştırıcı	3	1,9	1	0,6	1	2,3	8	3,9	0	0	1	1,8	3	1,7	1	0,8	3	6,8
Zımpara uçları	5	3,2	7	4,2	4	9,3	29	14,1	16	8,4	5	9,1	2	1,1	13	10,2	7	15,9

- Okullardaki araç-gereç durumunu belirlemek amacıyla ankete dahil edilen “İlgili araç-gereç yok “ bölümüne öğrenci, öğretmen ve usta öğreticilerin verdikleri cevaplara ilişkin veriler yukarıdaki tabloda görülmektedir. Bu veriler ışığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.
- Özellikle ileri teknoloji ürettü araç-gereçlerin okullarda ve işletmelerde olmadığı açıkça görülmektedir. Her üç yöredeki öğrenciler Ana yatak bara makinesi [%16,7 (KÖY)-27,7 (GY)-36,6 (NY)], Honlama makinesi [%13,9 (KÖY)-26,5(GY)-36,6 (NY)], Kol honlama makinesi [%17,2 (KÖY)-30,3 (GY)-37,6 (NY)], Kol tornası [%12,2(KÖY)-28,4(GY)-37,1(NY)], Polizaj makinesi [%18,3 (KÖY)-23,2(GY)-39,0(NY)], Radyüz Çakısı [%15,0(KÖY)-24,5(GY)-36,1(NY)], Yuva Taşlama Makinesi [%14,4(KÖY)-26,5(GY)-36,6(NY)] oranlarında araç-gereç yok görüşünü belirtmişlerdir.
  - Öğretmenler ise, Ana yatak bara makinesi [%31,9 (NY)-45,3(KÖY)-45,5 (GY)], Elektronik Merkezleme Aparatları [%34,6(NY)-43,0(GY)-49,2(KÖY)], Freze [%36,6(NY)-42,2(KÖY)-43,6(GY)], Kol eğrilik düzeltme aparatı [%31,9(NY)-42,4(GY)-52,3(KÖY)], Kol tornası [%32,5(NY)-41,8(GY)-46,9 (KÖY)], Krank Doğultma Aparatı [%35,1(NY)-46,0(GY)-58,6(KÖY)], Krank Düzeltme Presi [%35,6(NY)-48,5(GY)-54,7(KÖY)], Polizaj makinesi [%33 (NY)-44,2(GY)-47,7(KÖY)], Sertlik Ölçüm cihazlarının [%42,4(NY)-53,2(GY)-63,3(KÖY)] olmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir.
  - Usta Öğreticiler ise, Çatlak Kontrol cihazı, Elektronik merkezleme aparatları, Freze, Kol eğrilik düzeltme aparatı, kol honlama makinesi, Kol tornası, Polizaj makinesi, Radyüz çakısı, Rektifiye makinesi, Sertlik ölçüm cihazları, Sübap makinesi, Sübap taşlama makinesi, Torna makinesi Yuva taşlama makinesi ve Yüzey taşlama makinesinin olmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir.
  - Usta öğreticilerin görüşleri dikkate alındığında İŞME stajı bazında ciddi kaygılar ortaya çıkmaktadır. Usta öğreticilerin çalışmaları pek çok işletmede yeterli araç-gereç bulunmamaktadır.

4.6.Açık Uçlu Soru

Anket sorularının yanı sıra açık uçlu bir bölüm ayrılarak deneklerden ayrıca belirtmek istedikleri konuları yazmaları istenmiştir. Bu alana yazılan konular ve kişi sayısı aşağıdaki şekilde tablolastırılmıştır.

Tablo 35: Diğer Görüşler

Konular	Kişi Sayısı
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Meslek liselerindeki araç-gereçler oldukça eskidir. ✓ Araç-gereç bakımından yeni teknolojilere ihtiyaç duyulmaktadır v.b. 	114
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Böyle bir çalışmanın yapılması bizlerin ve öğrencilerimizin daha bilinçli ve verimli çalışmasını sağlayacağı gerçeği ile teşekkür ederiz. ✓ Meslek liseleri ile ilgili bir araştırma yapıldığı için teşekkür ederiz. ✓ Ülkemizde meslek liselerinin de olduğunun anlaşılmasını sağlayacak bu araştırmada emeği geçenleri tebrik eder, teşekkürlerimizi sunarız v.b. 	108
<ul style="list-style-type: none"> ✓ İşyerlerinde stajyerlere gereksiz işler yaptırılmaktadır. ✓ Stajyerler amele muamelesi görmektedirler. ✓ İşletmelerde işçilerle sorunlar yaşamaktayız. ✓ İşletmedeki işçiler yüzünden okulu bırakmak istiyorum (1 kişi) v.b. 	78
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Hizmet içi eğitim ihtiyacı had safhadadır. ✓ Yeni bilgi ve teknolojiler konusunda hizmet içi eğitim talep ediyoruz ✓ Bilgilerimiz oldukça eski, hizmet içi eğitim gereklidir v.b. 	55
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Meslek liselerine mesleki eğitim almak isteyen öğrenciler alınmalıdır. ✓ Herhangi bir okula giremeyip meslek liselerine kayıt yaptıran öğrencileri istememekteyiz. ✓ Meslek lisesi öğrencileri sınavla alınmalıdır. ✓ Başarısız öğrenciler kasıtlı olarak meslek liselerine yönlendirilmekte ve dolayısıyla eğitimin kalitesi düşürülmektedir v.b. 	49
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Uygulama yapmak için araç-gereçler yetersiz 	46
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Meslek standartları hakkında okullarda seminerler verilmelidir v.b. 	39
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Meslek standartları konusundaki çalışmalar bir an önce bitirilmelidir v.b. 	23

Tablo 35'den devam

✓ Uygulamalara daha çok ağırlık verilmeli	17
✓ Meslek liseleri ile iş dünyası birleştirilmelidir v.b.	15
✓ Müfredatlar yenilenmelidir v.b.	14
✓ Meslek lisesi mezunlarının istihdamı konusunda hiçbir çalışma yapılmamaktadır v.b.	14
✓ Teknik ve mesleki eğitim 6. Sınıftan itibaren başlamalıdır v.b.	14
✓ Servislerde anket kapsamındaki konularda işlem yapılamamaktadır v.b.	9
✓ İşyerlerinde hata oranı artar endişesiyle öğrencileri kullanamıyoruz v.b.	8
✓ Anket kapsamındaki bazı konular müfredatımızda yok ✓ Yenileştirme programı araç-gereç yetersizliği nedeniyle uygulanamamaktadır v.b.	7
✓ İşyeri stajları belli dönemlerde yapılmalı, motivasyonu sağlayamıyoruz v.b.	5
✓ Mezunlarımız her bakımdan yetersiz v.b.	4
✓ Okulumuz için kız öğrenciler istiyoruz	2
✓ Okul dışında can güvenliğimiz yok (İZMİR Konak Motor ML)	2

BÖLÜM IV

ÖZET, TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

ÖZET

Çağımızın eğitimsel kabullerinden biri çalışanlardan beklenen becerilerin bir bölümünün uluslar arası zorunluluklardan kaynaklandığı öngörüsüdür. Dünya üzerinde sürekli değişimlere maruz kalan rekabet koşulları ve yönelimlerden doğan fırsatlar ülkeler arası bütünleşme eğilimleri yaratabildiği gibi, ticari kotalar v.b. kısıtlamalar şeklinde kullanılabilen stratejik politikalarında geçerli bir yöntem olarak anılmasını sağlamıştır. Bu yeni akımlardan iş yaşamı, bireysel beceriler, sektörler kadar eğitim sistemlerini de etkilenmiştir. Bu açıdan bakıldığında eğitim sistemlerinin günümüz şartlarını yansıtan bir bütünlük içerisinde olabilmesi dünya üzerindeki gelişmeleri takip eden ve kendisini bu gelişmelere göre adapte edebilen esneklikte tasarlanması gerekmektedir.

Sanayileşme ve mesleki ve teknik eğitim birbirini tamamlayan parçalar olarak anılmaya başlanmıştır. Bu bakımdan sanayileşme hamlelerinin temelinde ülkelerin mesleki eğitim sistemlerinin işe koşulmasının büyük rolü vardır. Bu iki temel unsura bireyleri iş piyasasının amaçları doğrultusunda yönlendirmeyi görev edinen insan kaynakları çalışmalarını da eklemek gerekir.

Meslek standartları iş yaşamının kontrol edilebilir ölçütlerde planlanması açısından son derece önemlidir. Belgelendirme ve sınavlar yoluyla mevcut durumun betimlenmesi mümkün olurken, iş yaşamına giriş veya iş değiştirme aşamasında bireysel beklentiler bazında ortak eğilimlerin anlaşılmasına da yardımcı olmaktadır.

Meslek standartları işverenler, eğitim kurumları v.b. bir çok kesimi düzenleyerek gelişigüzel yönelimlerden korumaktadır. Standartların belli kesimler için çoklu amaçları ise şunlardır.

- Bireyler için;
  - Yönelimlere sertifikasyon rehberlik eder

- Yatay kariyer hareketliliği ve iş başlangıcında bireye yardım eder
- Farklı zaman ve yerlerde beceri öğrenimi konusunda yardımcı olur.
- İşverenler için;
  - Finansman desteği sağlar
  - Hizmet içi eğitim planlarını yürütür
- Öğretme Enstitüleri için; Aktüel meslekler için mesleki beceri ve kalite gelişimine yardımcı olur.

Türkiye’de mesleki eğitime gereken önemin verilmediği bilinen bir gerçektir. Mesleki eğitim tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de öncelikli eğitim faaliyeti halini almak durumundadır. Meslek standartları ve belgelendirme sistemleri mesleki eğitim sisteminin ihtiyaç duyduğu temel gerekleri sağlama noktasında vazgeçilmez bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte mesleki eğitime gereken önemin verilmesi ve bu kapsamda meslek standartlarına uygun bir eğitim anlayışının oturtulması Avrupa Birliği’ne uyum sürecinin de bir gereğidir.

Araştırma kapsamında “Türkiye’de meslek standartları konusunda yapılan çalışmaları belirlemek, yapılan çalışmaları AB’ne uyum açısından değerlendirmek ve Türkiye İş Kurumu’nun (İŞKUR) hazırlamış olduğu Motor yenileştirmeci meslek standardının yapılan meslek eğitimine göre niteliğini belirlemek” genel amacı doğrultusunda DPT teşkilatının gelişmişlik düzeyi sınıflaması dikkate alınarak KÖY’de 31 il, NY’de 23 il ve GY’de 14 il belirlenmiştir. Gelişmiş yöre illerinden 6 il (Ankara, İstanbul, İzmir, Antalya, Kocaeli, Sakarya), normal yöre kapsamındaki illerden 13 il (Afyon, Aydın, Balıkesir, Bolu, Bursa, Denizli, Düzce, Eskişehir, Gaziantep, Kayseri, Konya, Mersin, Tekirdağ), kalkınmada öncelikli yöre kapsamındaki illerden 14 il (Aksaray, Çorum, Elazığ, Kırıkkale, Malatya, Nevşehir, Osmaniye, Rize, Samsun, Sivas Tokat, Trabzon, Van, Zonguldak) seçilerek, bu işlerdeki illerdeki okul sayıları aynı oranda, öğretmen, öğrenci ve usta öğretici sayılarının ise birbirine yakın olması şartı aranmıştır. Araştırmanın uygulama safhası sonucunda 521 öğretmen, 540 öğrenci ve 142 usta öğretici olmak üzere toplamda 1203 kişiye ulaşılmıştır.

Araştırmada kullanılan anket, İŞKUR’un Motor yenileştirmeci meslek standardı olarak geliştirdiğini ifade ettiği maddelerden oluşmaktadır. Söz konusu maddeler beşli

Likert tipi anket biçiminde düzenlenmiştir. Buna göre (Tamamen = 5), (Oldukça = 4), (Kısmen = 3), (Az = 2), (Hiç = 1) şeklindedir. Puanlamada ise, 1-1,79 Hiç, 1,80-2,59 Az, 2,60-3,39 Kısmen, 3,40-4,19 Oldukça, 4,20-5,00 Tamamen olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın literatüre dayalı amaçları doğrultusunda genel bir meslek standardı belirleme sürecinin adımları belirlenmiştir. Buna göre; planlama, standart üretme, eğitim programının onaylanması ve kabul edilmesi, belgelendirme ve akreditasyon, sürekli gelişim döngüsü olmak üzere beş temel alanda yapılması gereken çalışmalar sıralanmıştır.

Meslek standartlarının belirlenmesi konusunda ülkemizdeki ilk çalışmalar 17 Eylül 1992’de devlet, işçi ve işveren temsilcilerince imzalanan “Meslek Standartları Milli Protokolü” ile başlamıştır (Akbaş, 2003). Protokolün imzalanmasının hemen akabinde MSK (Meslek Standartları Komisyonu) bünyesinde ATHB (Araştırma ve Teknik Hizmetler birimi) oluşturularak meslek standardı belirleme çalışmalarına geçilmiştir. Bu çalışmalar sonucunda İŞKUR tarafından 250 meslek standardı geliştirilmiştir. Ayrıca Meslek Standartları ile ilgili bir yasal düzenleme çalışması yapılmış ancak henüz yasalaşmamıştır.

Motor yenileştirmeci meslek standardı açısından yöreler arasındaki farklılıkları belirlemek amacıyla uygulanan anket sonuçlarına göre genel olarak tüm yörelerde öğrenciler tüm boyutlar açısından, öğretmenler ve usta öğreticilerin öğrencilerin mesleki yeterlikleri konusundaki görüşlerine oranla kendilerini daha yeterli olarak değerlendirmektedirler.

Bölgeler bazında KÖY ve GY’de tüm gruplarca ifade edilen öğrenci yeterlik düzeylerinin birbirine oldukça yakın olduğu belirlenmiştir. Yeterlik düzeyinin ise çoğunlukla az yeterli ve kısmen yeterli boyutlarında yer aldığı bazı açılardan ise oldukça yeterli olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca tüm yörelerde genel tutum ve davranışlar ve genel bilgi ve beceriler boyutlarındaki yeterlikler açısından öğrencilerin oldukça yeterli olarak değerlendirildiği, buna karşın özellikle mesleki bilgi-beceri gerektiren uygulama çalışmalarındaki yeterliklerin az yeterli ve kısmen yeterli olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrenci, öğretmen ve usta öğreticilerin ilgili araç-gereç konusunda toplanan görüşleri neticesinde özellikle ileri teknoloji ürünü araç-gereçlerin hem okullarda hem de işletmelerde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne uyum süreci pek çok alanda değişimleri beraberinde getirmiş, bilgiye erişim ve bilginin kullanımı bazında evrensel bir konsensüsün tesisini zorunlu kılmıştır. Bu süreçle birlikte çalışan yeterliği, firma büyüklükleri, pazar politikaları, kurumsal organizasyonlar, mesleki tanınırlık, kalite ve standardizasyon gibi eğitimsel, siyasal ve ekonomik bakımlardan birbirine bağımlı çeşitli sistemlerin ortak bir çatı altında toplanması, uzun yıllardır dile getirilen toplumsal dinamikleri korumaya yönelik politikalar olarak karşımıza çıkmıştır. Geçmişteki coğrafi konumlardan kaynaklanan ekonomik yükler öncelikle ortak kültüre, dine ve dile dayalı bütünleşme eğilimlerini ortaya çıkarmış, dünya üzerindeki yaşamsal önemine inanılan stratejik senaryolar odağında yeni yapılanmalara hız kazandırmıştır. Bu yeni dönemde yakın zamana kadar kesin çizgilerle ayrılmış çeşitli bilimler ortak kullanılarak bilimsel bir hareketler platformu tesis edilmeye çalışılmıştır. Avrupa Birliği gibi globalleşme eğilimlerinin vücut bulduğu kurumlar bu ve buna benzer düşünceler ışığında hayata geçirilmiştir.

Avrupa Birliği'nin hemen II. Dünya Savaşı akabinde kurulması ve soğuk savaş yıllarını andıran sosyolojik kabulleri, Fransız devlet adamı Jean Monnet'in siyasi birlik savı ve 9 Mayıs 1950 tarihli Robert Schuman'ın deklarasyonunda işaret edilen enerji odaklı bütünleşme zorunluluğu günümüz AB'ne katılım taleplerinin önündeki en büyük engel olarak görülmekteydi. Ancak, Dünya üzerindeki güç dengelerinin bir türlü sağlanamaması, güç merkezi olarak sıfatlandırılan çeşitli ülkelerdeki bölünmeler, halk ayaklanmaları ve sanayi toplumunun sosyal beklentileri ortak din ve dil prensibi üzerine bina edilen Avrupa Birliği kurumsal yapısını çeşitli değişimlere zorlamıştır. Ortak dil için yürütülen Lingua programı, mesleki tanınırlık ve meslek standartları politikalarının

odağındaki Leonardo Da Vinci Programı, Okul eğitimlerini içine alan Socrates, Erasmus ve Comenius programları ve Avrupa gençliğini vatandaşlık kültürüyle eğitmeyi amaçlayan Youth for Europe programı Avrupa Birliği'nin bu değişimler doğrultusunda planladığı eğitim programlarıdır. Buraya kadar bahsedilen çalışmalara ETF, OECD, CEDEFOP v.b. bir çok kurumu da dahil etmek gerekir.

Teknoloji gelişimine bağlı olarak mesleklerde ve sektörlerde büyük değişimler yaşanmaktadır. Bu değişime paralel olarak işgücü nitelikleri ve eğitim kurumlarının mevcut programları yenilenmekte, insan kaynakları ve mesleki danışmanlık gibi yakın zamana kadar önemi yeterince hissedilemeyen yan alanlar önem kazanmaktadır.

Mesleki eğitimin işgücü piyasasının taleplerine uygun nicelik ve nitelikte işgücü yetiştirememesi ve eğitim sonrası verilen belgelerin geçerliklerinin istenilen düzeyde olmayışı meslek standartları, sınav ve belgelendirme sistemlerinin etkin olarak kullanımının gerektiğine işaret etmektedir. Meslek standartları sistemi denetim mekanizmalarını kolaylaştırması ve ulusal ve uluslar arası fırsatlara rehberlik etmesi yönüyle de üzerinde önemle durulması gereken konulardan biridir.

Avrupa boyutundaki eğitim çalışmalarının temelinde tüm alanlarda belli standartlar oluşturma çabası vardır. Meslek standartları yoluyla eğitimsel anlamda kontrol altına alınan mesleki gelişim, sınav ve belgelendirme sistemleri vasıtasıyla uluslar arası tanınırlık niteliğine kavuşturulmaktadır. Bu açıdan bakıldığında meslek standartlarını belirleme sistemini sınav ve belgelendirme sistemleriyle birlikte ele alınması gerekmektedir.

Türk eğitim sistemi özellikle son yıllarda AB ve OECD ülkelerini dikkate alarak yeniden yapılanma sürecine girmiştir. JEAN MONNET, MEDA v.b. kurumsal ortaklıklar yoluyla sağlanan finansman destekleri bu yapılanmanın yönünü tayin etmektedir. Buna karşın bu yeni yapılanma sürecinde istihdam ve eğitimsel hazırlıklar noktasında ciddi problemler yaşanmaktadır. Buna karşın meslek standartlarının belirlenmesi açısından son yıllarda bazı çalışmalar yapılmaktadır.

Meslek standardı belirleme çalışmalarının planlama, standart üretme, eğitim programının onaylanması ve kabul edilmesi, belgelendirme ve akreditasyon, sürekli gelişim döngüsü olmak üzere beş temel alanda yapılması gerekmektedir. Ancak ülkemizde yapılan meslek standartları belirleme çalışmalarının bu aşamalara uygun olarak yapıldığı söylenemez.

İŞKUR tarafından 250 meslek standardı geliştirilmiştir. Ayrıca Meslek Standartları ile ilgili bir yasal düzenleme çalışması yapılmış ancak henüz yasalasmamıştır. Bu çalışmaların yapılması, Mustafa Karaağaçlı'nın (1995) yapmış olduğu araştırma sonucunda vurguladığı 'gelişmiş ülkeler başta olmak üzere uluslar arası düzeyde çalışanların mesleki yeterliklerini meslek standartlarına dayalı eğitim süreçleri ile geliştirme ve belgelendirme eğilimi görülmektedir.' düşüncesini doğrulamaktadır.

İŞKUR tarafından geliştirilen motor yenileştirmeci meslek standardına göre KÖY, NY ve GY'deki endüstri meslek lisesi motor bölümü öğrencilerinin mesleki yeterlikleri açısından bölgeler arasında önemli farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Buna dayanarak bölgeler arasında mesleki eğitimde belirli bir standart düzeyine ulaşamadığı, dolayısıyla eğitim kalitesi açısından da farklılıkların olduğu söylenebilir. Şener'in (1997), mesleki yeterliklerinin Alman standartları ile karşılaştırılması amacıyla yaptığı çalışmada, sahip olunan mesleki yeterliklerin AB standartlarından oldukça uzak olduğu bulgusu dikkate alındığında, bu çalışmada elde edilen bölgeler arası farklılıklar olduğu sonucuna dayanarak, AB standartlarında uygunluk açısından da muhtemelen yetersizlikler olduğu söylenebilir.

Bununla birlikte öğrencilerinin mesleki yeterlikleri açısından bölgeler arasında önemli farklılıklar olduğu bulgusu Kazu'nun (1996) İşletmelerde Meslek Eğitimi'nin niteliği konusundaki araştırma bulguları ile de paralellik göstermektedir. Söz konusu çalışmada Kazu bölgeler arasında uygulamaların niteliği, organizasyon yapısı, yasanın sağlıklı uygulanabilmesi için gerekli olan çeşitli unsurlar (personel sayısı, işyeri özellikleri vb.) açısından farklılıklar olduğunu vurgulamıştır. Söz konusu yetersizliklerin bu çalışmada belirlenen bölgeler arası farklılıkların da bir nedeni olduğu söylenebilir. Ayrıca Atılğan'ın (1998). "Turizm Bakanlığı'nun Otelcilik ve

Turizm Sektöründe Mesleki Nitelikleri Belgelendirme Deneme Sınavları Üzerine Bir Araştırma” konulu araştırmasında da eğitimin niteliği açısından bölgeler arasında farklılıklar olduğu bulgusu da, araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Genel olarak kalkınmada öncelikli yöre kapsamındaki öğrencilerden uygulama eğitimlerini işletmelerde yapanlar mesleki yeterlikler açısından kendilerini daha yeterli bulurken , gelişmiş yöre ve normal yöre kapsamındaki öğrencilerden uygulama eğitimlerini okulda yapanlar kendilerini daha yeterli olarak nitelmişlerdir. Buna dayalı olarak KÖY’deki işletme imkanlarının okullara göre daha iyi olduğu, NY ve GY’deki okul imkanlarının KÖY’e göre daha iyi olduğu söylenebilir. Mesleki yeterlikler konusunda okulda ve işletmede uygulama yapmanın öğrenciler açısından yeterlik tüzünde ne ölçüde belirleyici olduğu tartışılması gereken konulardan biridir.

ÖNERİLER

Buraya kadar bahsedilen bilgiler ışığında öneriler literatüre ve bulgulara dayalı, ayrıca yeni araştırmalara yönelik olarak şu şekilde sıralanabilir.

LİTERATÜRE DAYALI ÖNERİLER

- Türkiye’nin AB’ye ve dolayısıyla AB eğitim programlarına katılım yönündeki çalışmalarına hız vermesi gerekmektedir.
- Geçmiş yüzyılın aksine web tabanlı pazar politikalarının gereği olarak mesleki eğitime önem verilmeli, dış pazarlara açılım konusunda idari teşvikler tesis edilmelidir.
- Bilgi iletişim teknolojilerinin takibi, kullanımı ve öğretimi aşamasında yeni olanaklar planlamalıdır.
- Gelişmiş ülkelerdeki eğitim sonrası piyasa beceri gereksiniminin yükseköğretim kurumlarınca veya eşit düzeydeki enstitülerce karşılanmasına benzer uygulamaların ülkemizde de planlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.
- Sektörel yatırımlar bazında teşebbüs gücünü elinde bulunduran kamu kesimi, uluslar arası yönelimleri algılayamamakta ve dolayısıyla doğru sektörlerle yatırım yapılamamaktadır. Ayrıca özellikle son yıllarda işgücü ve eğitim planlamalarındaki eksiklikler nedeniyle pek çok alanda yükseköğretim mezunu

verilmesine karşın bu mezunların istihdamı mümkün olamamıştır. Bu anlamda Avrupa'daki ikinci meslek dalı uygulaması doğrultusunda eğitim programları daha esnek hale getirilmesi ciddi bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

- Ortak mesleki sınıflama sistemine olan ihtiyaca ek olarak uluslar arası tanınırlık kavramı da gelişmekte olan ülkelerin eğitim kurumları için ciddi sorunlar yaratmaktadır. Eğitim kurumları bu engelleri aşma noktasında ulusal politikalara ve uluslar arası anlaşmalara ihtiyaç duymaktadır.
- Türkiye, bir taraftan sanayi politikaları güncellemek, diğer taraftan istihdam edilecek bireylerdeki istihdam ve değerlendirme kriterlerini geliştirmek durumundadır.
- AB'nin işgücü önerilerinde yer alan örgün ve yaygın eğitim arasındaki dengesizliğin giderilmesi gerekmektedir.

BULGULARA DAYALI ÖNERİLER

- Kırsal-Kent eğitim olanakları eğitimsel eşitlik ilkesi uyarınca gözden geçirilmelidir. Az gelişmiş yörelerde eğitimin kalitesini arttıracak yapılanmalara ihtiyaç vardır.
- Mesleki teknik ortaöğretim kurumlarında kullanılan ekipmanlar oldukça eskidir. Yeni teknolojilerin MEB bünyesindeki öğretmenler tarafından dahi bilinmemesi bu yönde yürütülecek eğitim faaliyetlerini tehlikeye düşürmektedir. Motor yenileştirmeci meslek standardı araştırması kapsamındaki öğretmen ve öğrencilerin büyük çoğunluğu yeni teknolojilerin yoksunluğunu özellikle vurgulamıştır.
- Mesleki teknik ortaöğretim kurumlarındaki öğretmenlere teknik konularda hizmet-içi eğitimler verilmelidir.
- Usta öğreticilerin büyük çoğunluğu okullardaki eğitim programlarını uygulamadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca usta öğretici anketinde de görüldüğü gibi öğrencilerin büyük çoğunluğu alanları dışındaki kuruluşlarda uygulama çalışması yapmaktadırlar. Buna dayalı olarak işletmelerde meslek eğitiminin niteliği tartışılmalı, iyileştirilmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır.
- Araştırma kapsamındaki öğretmenlerin büyük çoğunluğu uygulanan mesleki eğitim politikasından rahatsızlık duymaktadırlar. Öğretmenler mevcut yasaların

meslek liselerine olan öğrenci akışını engellediği görüşünü paylaşmaktadırlar. Ayrıca, herhangi bir eğitim kurumundan çeşitli nedenlerle uzaklaştırılan öğrencilerin meslek liselerine yerleştirilmesi eğitimin kalitesini oldukça düşürmektedir.

- Özellikle mesleki ortaöğretim kurumlarında ciddi oranlarda rehberlik hizmetlerinde eksiklikler dikkati çekmektedir. Motor yenileştirmeci meslek standardı araştırmasına katılan öğretmenlerin çoğunluğu rehberlik hizmetlerinde yeterli düzeyde olmadıklarını ifade etmiş, mevcut rehberlik kadrolarının bu hizmeti karşılayamadıklarını belirtmişlerdir.
- Meslek standartlarını belirleme çalışmaları MSK, TSE gibi kuruluşlar bünyesinde yürütülmektedir. Buna karşın ulusal meslek kodlama çalışmaları ve mesleklerin uluslararası ölçütlerle kıyaslanması konularında ciddi eksiklikler vardır. AB süreci pek çok sivil toplum kuruluşunu meslek standardı belirleme çalışması yapmaya yöneltmiştir. Ancak meslek standardı belirleme sürecinin temel adımlarından olan alan uzmanı zorunluluğunun görmezlikten gelinerek sadece eğitim bilimleri kökenli mesleklere mensup kişilerce yürütülmeye çalışılması süreç açısından son derece sakıncalıdır. Meslek standardı belirleme ve kodlama süreci teknik ve sosyal alanları içine almaktadır. Bu açıdan bakıldığında mevcut çalışmaları yürüten kişilerin seçiminde temel gerekler gözetenmelidir.
- AB'nin sivil kuruluşların çalışmalarına önem vermesi ülkemizde AB tabanlı politikalar ve meslek standartları konularında girişim patlaması yaşanmasına neden olmuştur. Bu oluşumların yakın gelecekte temel sistemlerin icrasını zorlaştıracağı görülmektedir. Bu anlamda MSK, TSE ve diğer kamu kuruluşları ve özellikle akademik kurumlarda bu yönde çalışmalar yürüteceklerin en azından temel konularda eğitilmesi, denetim mekanizmalarının kurulması gerekmektedir.
- Türkiye İş Kurumu 250 mesleğin standardını hazırlayarak meslek standardı belirleme sürecinde ilk somut adımı atmıştır. Buna karşın bu standartların evrensel ölçütleri taşıyacak nitelikte olduğu konusunda ciddi kaygılar vardır. Bu konuda kesin ölçütlerin belirlenmesi maksadıyla ek çalışmalar planlanmalıdır.
- Türkiye İş Kurumu sadece seviye 1, 2 ve 3 düzeyinde meslek standardı belirlemiştir. Kurumun çalışma alanları düşünüldüğünde doğru bir yaklaşım

olduğu görülecektir. Ancak, Yükseköğretim kurumlarından mezunların meslek standartlarını belirleme yönündeki çalışmalara henüz başlanamamıştır. Bu açıdan bakıldığında özellikle akademik çalışmalara gerek olduğu görülmektedir.

YENİ ARAşTIRMALAR İÇİN ÖNERİLER

- Meslek standardı belirleme süreci statik olmayıp sürekli bir araştırma ve geliştirme organizasyonuna ihtiyaç duyar. Kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra belli şartları sağlamış özel kuruluşlar ve sanayi sektörünün de meslek standardı belirleme sürecinde aktif olarak rol alması gerekmektedir.
- Meslek standartları konusunda deneysel karşılaştırmalı araştırmalar yapılmalıdır.
- Avrupa Birliği lkelerinde uygulanmakta olan meslek standartları ile ülkemizde uygulanması düşünülen meslek standartlarının karşılaştırmaya dayalı araştırmalarla incelenmesi gerekmektedir.
- Kültürlere özgü meslekler konusunda meslek standartları hazırlama çalışmalarına ışık tutacak meslek tarihi araştırmaları yapılmalıdır.
- İşKUR'un hazırlamış olduğu Türk Meslekler Sözlüğü yeni araştırmalarla güncellenmelidir.
- Ülkemizde hazırlanmakta olan meslek standartları genel olarak üç seviyede düşünüldüğünden Yükseköğretim kurumlarının fakülte ve eşdeğer düzeydeki kurumlarından mezun olacaklar konusunda herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Yükseköğretim kurumlarından mezun olacakların (ğretmen, mühendis v.b.) meslek standartları konusunda da çalışmalar yapılmalıdır.
- İşlermelerde meslek eğitimi yapan öğrencilerle okulda atelye çalışmalarını yapan öğrencilerin mesleki yeterliklerinin karşılaştırıldığı deneysel araştırmalar yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akbaş, B. (2003). **Ulusal Meslek Standartları Kurumu'nun Kurulmasına İlişkin alışmalar**. <http://www.iskur.gov.tr/bulten11.html> (Temmuz, 2003'te alınmıştır)
- Alkan, C., Doğan, H., Sezgin, İ. (2001). **Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları**. Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.
- Arı Hareketi. (2001).**Gelişim ve Değişim Surecinde AB ve Türkiye**. http://www.ari-tr.org/ab_kitap.htm (Ekim 2001'de alınmıştır).
- Arıman, F. E. (1996). **Avrupa Topluluğunda Eğitim Kavramı, Ortak Mesleki Eğitim Politikası ve İlgili programlar**. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü İstanbul:
- Arslan, M. (2002). **Meslek Standartları Sınav ve Belgelendirme Sistemine İlişkin Görüşler**. İşveren Dergisi. Sayı: 7.
- Atılğan, H. (1998). **T. C. Turizm Bakanlığı'nın Otelcilik ve Turizm Sektöründe Mesleki Nitelikleri Belgelendirme Deneme Sınavları zerine Bir Araştırma**. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara: <http://www.tarama.org/EARGED/earged.exe/TD?TN=1083> (Nisan 2003'te alınmıştır).
- Bertrand, O. (2003). **Assessment And Certification Of Vocational Qualifications** . http://www.see-educop.net/education_in/pdf (Ocak 2003'te alınmıştır).
- Burkart, S. (2002). **European Trends in the Development of Occupations and Qualifications**. Volume III- Published by CEDEFEP http://www2.trainingvillage.gr/etv/publication/download/reference/bandIII_en.pdf (Haziran 2002 tarihinde alınmıştır.)
- Canada Human Research Development. (2001). **National Occupational Classification(NOC)** http://ww23.hrdc-grhc.gc.ca/2001/e/tutorial/NOC_TRAINING_TUTORIAL.pdf (Mart 2003'te alınmıştır.)
- Canada Human Research Development. (2001_A). **Occupational Standards Development**. http://www.hrdc-drhc.gc.ca/hrib/hrp-prh/english/nos/toc_e.shtml (Mart 2003'te alınmıştır.)
- Canada Human Research Development. (2003). **Edition 2001 of the National Occupational Classification (NOC)**. http://www.nfo.load-otea.hrdc-drhc.ca/workplace_equality/ee_tools/data/noc.shtml (Nisan 2003'te alınmıştır)

Çavdar, T. (2002). **Avrupa Birliği'ne uyum Sürecinde Meslek Standartlarına Dayalı Belgelendirme Sistemi ve İşgücünün Serbest Dolaşımı** .
http://www.ankara.edu.tr/rescenter/ataum/bulten2_2.htm (Haziran 2002'de alınmıştır.)

CEDEFOP. (2002). **Early Identification of Skill Needs In Europe**.
www.cedefop.eu.int/mt_conference.htm (Nisan 2002'de alınmıştır.)

Colecchia A.ve Papaconstantinou G. (1996). **The Evaluation Of Skills in Oecd Countries And The Role Of Technology**.
[http://www.oilis.oecd.org/oilis/1996doc.nsf/1822650ac23c66d480256564005f88eb/7c98781e2f861cf0c12563fd003ebcbb/\\$FILE/12E64089.ENG](http://www.oilis.oecd.org/oilis/1996doc.nsf/1822650ac23c66d480256564005f88eb/7c98781e2f861cf0c12563fd003ebcbb/$FILE/12E64089.ENG) (Ocak 2003'te alınmıştır.)

Council of Ontario Universities and Ontario Ministry of Education and Training, (1998). **Sectoral Skill Needs and The Role of Universities**.
<http://opas-partnerships.com/html/fl1.htm> (Mart 2003'te alınmıştır.)

Demirezen, M. (2003). **Piyasa Meslek Standartları**.
<http://ekutup.dpt.gov.tr/planlama/42nciyil/demierzm.pdf> (Mart 2003'te alınmıştır.)

DEÜ. (2002). **Avrupa Birliği Eğitim Programları**.
<http://www.deu.edu.tr/deu/icerik/displayer.jsp> (Haziran 2002'de alınmıştır.)

DPT. (2001). **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı-Ortaöğretim: Genel Eğitim, Meslek Eğitimi, Teknik Eğitim. Özel İhtisas Komisyonu Raporu** .
<http://ekutup.dpt.gov.tr> (Nisan 2003'te alınmıştır.)

DPT. (2002). **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı**. <http://ekutup.dpt.gov.tr> (Haziran 2002'de alınmıştır.)

Duman, T. (2001). **Avrupa Birliği Eğitim Programları**. Milli Eğitim Dergisi, Sayı : 149. <http://www.meb.gov.tr/yayimlar/149/duman.html> (Haziran 2001'de alınmıştır.)

Duman, T. (2002). **Avrupa Birliği'nde Yaşam Boyu Öğrenme** . Milli Eğitim Dergisi : 155-156. <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/155-156/akbas.htm> (Haziran 2003'te alınmıştır.)

Elias P. ve Birch M., (1994). **Wide Occupational statistics ISCO-88- A Guide For Users**. <http://warwick.ac.uk/ier/isco/isco-88.pdf> (Şubat 2002'de alınmıştır.)

Elias, P. (1997). **Occupational Classification (ISCO-88): Concepts, Methods, Reliability, Validity and Cross- National Comparability**.
<http://www.listproject.org/publications/leswpapers.htm> (Mart 2003'de alınmıştır.)

European Commission. (2000_A). **Socrates Programme: Guidelines for Applications**.
<http://www.europa.eu.int/comm/education/socrates.html> (Ocak 2002'de alınmıştır.)

- European Commission. (2000_B). **Youth Programme : User's Guide.**
<http://www.europa.eu.int/comm/education/youth.html> (Ocak 2002'de alınmıştır.)
- European Trade Union Confederation. (2002). **The 25 Points of the European Commission's Action Plan for Skills and Mobility.**
<http://www.etuc.org/EUROCADRES/Flash%2024%20GB.pdf> (Mayıs 2002'de alınmıştır.)
- European Training Foundation. (2001). **A Framework for Defining and Assessing Occupational and Training standards in Developing Countries.**
<http://www1.worldbank.org/education/pdf/framework.pdf> (Ocak 2003'te alınmıştır.)
- Fretwell, D., Lewis, M., Deij, A. (2001). **A Framework for Defining and Assessing Occupational and Training Standards in Developing Countries.**
<http://ericacve.org/docs/fretwell/fretwell1.pdf> (Mayıs 2003'te alınmıştır.)
- Gürol, M. (1997). **Okul Sanayi İşbirliği.** Ankara: Pegem Yayınevi
- Hossain, K. (2003). **Standards- A Key Element For Growth.**
<http://europa.eu.int/comm/research/growth/warsaw/pdf/kamal-Hossain-ver2.pdf>
(Ocak 2003'te alınmıştır.)
- Hövels, B. (2003). **Qualification Structure And Quality Control in Vocational Education and Training.**
http://www.see-educop.net/education_in/pdf (Ocak 2003'te alınmıştır.)
- ILO. (1995). **International Standart Classification of Occupations: ISCO-88.**
Geneva. ISBN 92-2-106438-7
- İŞKUR. (2003). **İş ve Meslek Tahlilleri.**
<http://www.iskur.gov.tr/mydocu/analiz.html> (Mayıs 2003'te alınmıştır.)
- İŞKUR. (2003_A). **Meslek Standardı Nasıl Hazırlanıyor?.**
<http://www.iskur.gov.tr/mydocu/standart/211.html> (Haziran 2003'te alınmıştır.)
- İŞKUR. (2003_B). **Türk Meslekler Sözlüğü (TMS).**
<http://www.iskur.gov.tr/mydocu/sozluk.html> (Haziran 2003'te alınmıştır.)
- Karaağaçlı, M.(1995). **Avrupa Birliği Ülkelerinde Uygulanan Meslek Standartları İle Türkiye'deki Mesleki Yeterliklerin Karşılaştırılması (Ankara ili Örneği) .**
Doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eğitim Programları ve Öğretim A.B.D. Ankara.
- Kazu, İ. Y. (1996). **Endüstriyel Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarındaki İşletmelerde Meslek Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi (Bursa, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, ve Malatya İlleri Örneği).** Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
<http://www.tarama.org/EARGED/earged.exe/TD?TN=1083> (Nisan 2003'te alınmıştır.)

- Kısakürek, M. A. (2001). **Avrupa Birliği Eğitim Programları**.
http://ankara.edu.tr/faculties/educational/haberler/AB_programlari1.htm (Haziran 2001'de alınmıştır.)
- KOSGEB. (1997). **Avrupa Birliği'nde Kobi Destekleme Programları ve Diğer Teşvik Araçları**. <http://www.kobinet.org.tr/kosgebabm/yayinlar/kobi-destek.html> (Eylül 2002'de alınmıştır.)
- Lewis, M. (1985). **Adults and the Changing Workplace -Yearbook of the American Vocational Association – Labour Market Needs to the year 2000.**
- MEB. (2002_A). **Uluslar arası İlişkiler ve Avrupa Birliği**.
<http://www.meb.gov.tr/index.htm> (Ocak 2002'de alınmıştır.)
- MEB. (2002). **Avrupa Birliği Eğitim Etkinlikleri**.
<http://www.meb.gov.tr/Stats/Apk2002/12.htm> (Temmuz 2002'de alınmıştır.)
- Mısırlı, İ. (2001). **Turizmde İnsan Gücü ve Eğitimi**.
<http://www.tourism.bilkent.edu.tr/conferences/5forumirfanmısırlı.html> (Haziran, 2003'te alınmıştır.)
- Nebioğlu, M. (2003). **Bölgesel Bütünleşmeler ve Ticari Gelişmeler**.
<http://ekutup.dpt.gov.tr> (Mayıs 2003'te alınmıştır.)
- Nebioğlu, M. (2003_A). **Bölgesel Bütünleşmeler ve Türkiye**. <http://ekutup.dpt.gov.tr> (Mayıs 2003'te alınmıştır.)
- Nebioğlu, M. (2003_B). **Bütünleşme Hareketleri Bağlamında 21. Yüzyılda Türkiye**.
<http://ekutup.dpt.gov.tr> (Mayıs 2003'te alınmıştır.)
- OECD. (2003). **Labour Standards and Economic Integration**.
<http://www.oecd.org/pdf/M00037000/M00037263.pdf> (Ocak 2003'te alınmıştır.)
- Research Lab. (1998). **Coding of Occupations (SOC)**.
<http://www.rlab.lse.ac.uk/DataService/Downloads/soc91.pdf> (Mayıs 2003'te alınmıştır.)
- Şener, S. A. (1997). **Dikmen Türk- Alman Mesleki Eğitim Merkezi Öğrencilerinin Mesleki Yeterliklerinin Alman Standartları ile Karşılaştırılması**. Yüksek Lisans tezi. A. Ü. Sosyal Bilimler Ens. Eğitim Programları ve Öğretim A.B.D.
- Tanrıyar, N. (2002). **European Community Programmes and Agencies**.
<http://www.ekutup.dpt.gov.tr/ab/program.pdf> (Mayıs 2002'de alınmıştır.)
- Tarım, H. (2000). **Balıkesir İlindeki Endüstri Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okul ve Sanayi Eğitimlerinin Değerlendirilmesi**. Yüksek lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
<http://www.tarama.org/EARGED/earged.exe/TD?TN=1083> (Nisan 2003'te alınmıştır.)

- TESK, (2002). **Meslek Standartları Komisyonunun Oluşumu ve Yaptığı Faaliyetler.** <http://www.tesk.org.tr/calisma/egitim/koms.html> (Mayıs 2002’de alınmıştır.)
- TESK, (2003). **Avrupa Birliği İle İlgili Çalışmalar.** <http://www.tesk.org.tr/calisma/ulus/ulus.html> (Temmuz 2003’te alınmıştır.)
- TİSK, (2001). **Türkiye’de Kayıtdışı Ekonomi ve İstihdam .** <http://www.tisk.org.tr/isvederg/sub2001/tiskduy.htm> (Mart 2003’de alınmıştır.)
- TİSK, (2002). **Rakamlarla Türkiye .** <http://www.tisk.org.tr/rakamt.html> (Haziran 2002’de alınmıştır.)
- TİSK, (2003). **Avrupa Birliği İstihdam Paketi-Komisyon ve UNICE Görüşleri.** http://www.tisk.org.tr/yyayin/ab_istihdam.htm (Mart 2003’te alınmıştır.)
- Thomas, R. ve Elias, P. (2003). **Development of the Standard Occupational Classification.** <http://www.qb.soc.survey.ac.uk/resources/classification/rogelias.pdf> (Mart 2003’te alınmıştır.)
- TSE, (2003). **Türkiye’nin Bugünkü Manada İlk Standardı.** <http://www.tse.org.tr/Turkish/standard/ilkstd.asp> (Haziran 2003’te alınmıştır.)
- Tuncer, M. ve Taşpınar, M. (2002). **Avrupa Birliği Eğitim Programları ve Türkiye.** TSE-Standart Dergisi. Eylül 2002.
- TÜBİTAK, (1996). **Avrupa Birliği’nin Bilim-Teknoloji-Mühendislik Alanlarına İlişkin Akreditasyon Kural ve Kurumları.** <http://tubitak.gov.tr/btpd/btspd/platform/akred/yukogak.pdf> (Nisan 2003’te alınmıştır.)
- TÜRKAK, (2002). **Akreditasyonun Uluslararası Boyutu.** <http://www.turkak.org.tr/literat/mk12.htm> (Eylül 2002’de alınmıştır.)
- UNESCO ve ILO, (2002). **Technical and Vocational Education and Training for the Twenty-First Century.** <http://unevoc.de/convention/UNESCO+ILO%20RecomTVE2001-e.pdf> (Şubat 2003’te alınmıştır.)
- Ültanır, G. (2002). **Karşılaştırmalı Eğitim Bilimi-Kuram ve Teknikler.** Ankara: Eylül kitap ve Yayınevi
- Univercity of Surrey Guilford, (2003). **Standard Occupational Classification.** <http://www.qb.soc.surrey.ac.uk/resources/classification/socintro.pdf> (Mayıs 2003’te alınmıştır.)
- Yeşilmen, (2002). **Ulusal Meslek Standartları.** İşveren Dergisi. Sayı: 7.

YÖK, (2002). **Avrupa Birliği Ülkelerinde Uygulanan Yükseköğretim Sistemleri.**
<http://www.yok.gov.tr/egitim/ab/avrupa.pdf> (Eylül 2002'de alınmıştır.)

Yücel, İ. H. (2003). **Bilim ve Teknoloji Politikaları ve 21. Yüzyıl Toplumunu.**
<http://ekutup.dpt.gov.tr/bilim/yucelih/biltek02.pdf> (Nisan 2003'te alınmıştır.)

Yüksel, M. (1997). **Türkiye'de Mesleki Teknik Eğitime Genel Bir Bakış.** Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü .
<http://www.tarama.org/EARGED/earged.exe/TD?TN=1083> (Nisan 2003'te alınmıştır).

Zengingönül, O. (1998). **Avrupa Birliği'nde Mesleki-Teknik Eğitime Yeni Yaklaşımlar ve Türkiye İçin Bir Uyum Analizi.** Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir:
<http://www.tarama.org/EARGED/earged.exe/TD?TN=1083> (Nisan 2003'te alınmıştır).

EKLER
MOTOR BÖLÜMÜ ATELYE ÖĞRETMENİ ANKETİ

Değerli Hocam;

Bu araştırma, Türkiye İş Kurumunun hazırlamış olduğu meslek standardının meslek lisesi son sınıf öğrencileri/mezunları açısından durumunu belirlemek amacıyla yapılmaktadır.

Cevaplarınızı verirken, aşağıda belirtilen ve öğrencilerinizin mezun olduklarında sahip olmaları gereken mesleki nitelikleri dikkate alınız. Vereceğiniz cevaplar, yalnızca bilimsel amaçlar için kullanılacak ve kesinlikle gizli tutulacaktır. Tüm soruları objektif olarak cevaplayacağınız ve araştırmanın güvenilirliğine katkıda bulunacağınız inancındayız. Çalışmaya yaptığınız katkıdan dolayı teşekkür eder, başarılar dileriz.

İLİ :.....

OKUL ADI:.....

Doç. Dr. Mehmet TAŞPINAR

Tek. Öğrt. Murat TUNCER

SORU: Son sınıf öğrencilerinizi aşağıdaki niteliklere sahip olma durumları açısından değerlendiriniz. İşin yapılması için gerekli araç gerecin okulda olmadığı durumlarda anketin en sağ bölümündeki bölümü işaretleyiniz

	Tamamen	Oldukça	Kismen	Az	Hiç	İlgili Araç- Gereç Yok
--	---------	---------	--------	----	-----	---------------------------

A.İş Organizasyonunu Yapar

1. İş güvenliğine ilişkin önlemleri alır	( )	( )	( )	( )	( )	
2. İş programı yapar	( )	( )	( )	( )	( )	
3. Ekipman ihtiyacını belirler	( )	( )	( )	( )	( )	
4. Yardımcı elemanlara iş dağılımını yapar	( )	( )	( )	( )	( )	
5. Malzeme Kontrolü yapar	( )	( )	( )	( )	( )	
6. Çalışılan Alanının temizliğini ve düzenini sağlar	( )	( )	( )	( )	( )	
7. makine ve ekipmanların bakımını yapar	( )	( )	( )	( )	( )	
8. İşin maliyetini belirler	( )	( )	( )	( )	( )	
9. İşin teslim tarihini belirler	( )	( )	( )	( )	( )	
10. İşin son kontrolünü yapar	( )	( )	( )	( )	( )	
11. İşin teslimatını yapar	( )	( )	( )	( )	( )	
12. Ölçü aletlerinin periyodik kalibrasyonunu yapar	( )	( )	( )	( )	( )	

B. Krank Ana Mil Üzerindeki İşlemleri Yapar

1. Krank keçe yeri kontrolünü yapar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
2. Krank, dişli, kasnak ve kama yerlerinin kontrolünü yapar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
3. Krankın ölçü, çatlak, salgı ve sertlik kontrolünü yapar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
4. Krank yağ deliklerine pah açar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
5. Yağ deliklerinin açıklık kontrolünü yapar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
6. Sökülebilir ağırlıkları numaralar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
7. Krankı taşlar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
8. Kranka polisaj çeker	( )	( )	( )	( )	( )	☐
9. Krankın ölçü, salgı ve sertlik olarak son kontrolünü yapar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
10. Balans yapar	( )	( )	( )	( )	( )	☐

	Tamamen	Oldukça	Kısmen	Az	Hiç	İlgili Araç- Gereç Yok
--	---------	---------	--------	----	-----	---------------------------

Ana Yatak ve Eksantrik Yatak Baralarını Yapar

1. Ana yatak çıplaklarını kontrol eder	( )	( )	( )	( )	( )	☐
2. Ana yatak merkezleme tespit tırnak ve yüzüklerini kontrol eder	( )	( )	( )	( )	( )	☐
3. Ana yatak keplerinin ağızlarını alarak daraltır	( )	( )	( )	( )	( )	☐
4. Ana yatak kep saplamalarını torkunda sıkır	( )	( )	( )	( )	( )	☐
5. Ana yatak çıplağını baralar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
6. Ana yatağı sıkır	( )	( )	( )	( )	( )	☐
7. Ana yatak tansiyonlarını kontrol eder	( )	( )	( )	( )	( )	☐
8. Krank taşlamacıya ölçü verir	( )	( )	( )	( )	( )	☐
9. Semi-ana yataklarını baralar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
10. Eksantrik yatağını çakar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
11. Semi-eksantrik yatağını baralar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
12. Eksantrik yatak yerlerine бага geçirir	( )	( )	( )	( )	( )	☐
13. Gezinti yatağının boşluğunu kontrol eder	( )	( )	( )	( )	( )	☐
14. Ana yatak ve eksantrik yatağı yağlama deliklerinin açıklık kontrolünü yapar	( )	( )	( )	( )	( )	☐

D. Kol Yatak Barasını Yapar

1. Kolların eğrilik kontrolünü yapar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
2. Kol yatak çıplaklarını kontrol eder	( )	( )	( )	( )	( )	☐
3. Kol yatak merkezleme tespit pimi, tırnak ve yüzüklerini kontrol eder	( )	( )	( )	( )	( )	☐
4. Kol yatak keplerinin ağızlarından alarak daraltır	( )	( )	( )	( )	( )	☐
5. Kol saplama ve somunlarını kontrol eder	( )	( )	( )	( )	( )	☐
6. Kol yatak kep saplamalarını torkunda sıkır	( )	( )	( )	( )	( )	☐
7. Kol yatak çıplağını baralar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
8. Kol yatağını sıkır	( )	( )	( )	( )	( )	☐
9. Kol yatak tansiyonlarını kontrol eder	( )	( )	( )	( )	( )	☐
10. Krank taşlamacıya ölçü verir	( )	( )	( )	( )	( )	☐
11. Semi-kol yataklarını baralar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
12. Kol burçlarını aynı merkezde tornalamak	( )	( )	( )	( )	( )	☐
13. Arızalı kol burcu yerlerine бага yapar veya farklı kol burcu takar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
14. Kol ağırlıklarını kontrol eder	( )	( )	( )	( )	( )	☐
15. Yatak eksenleri arasındaki ölçüyü kontrol eder	( )	( )	( )	( )	( )	☐
16. Yağ deliklerinin açıklık kontrolünü yapar	( )	( )	( )	( )	( )	☐

	Tamamen	Oldukça	Kısmen	Az	Hiç	İlgili Araç- Gereç Yok
--	---------	---------	--------	----	-----	---------------------------

E. Rektifiye Yapar ve Honlar

1. Preste mevcut gömlekleri çıkarır	( )	( )	( )	( )	( )	☐
2. Gömlek yerlerini düzeltir	( )	( )	( )	( )	( )	☐
3. Gömlek boylarını keser	( )	( )	( )	( )	( )	☐
4. Gömlek üstlerini tornalar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
5. Motor bloğuna gömlek yerleri açar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
6. Preste gömlekleri çakar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
7. Motor bloğunu rektifiye tezgahına bağlar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
8. Rektifiye olacak gözü üstten ve alttan merkeze alır	( )	( )	( )	( )	( )	☐
9. Kateri ayarlar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
10. Honlama payı bırakarak işler	( )	( )	( )	( )	( )	☐
11. Silindir gözlerini honlar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
12. Silindir gözlerinin çap, ovallik, koniklik kontrollerini yapar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
13. Su yollarının açıklık ve temizlik kontrollerini yapar	( )	( )	( )	( )	( )	☐

F. Kapak İşlemlerini Yapar

1. Sübap yuva kontrolünü yapar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
2. Kapak yuvasını kontrol eder	( )	( )	( )	( )	( )	☐
3. Yüzey eğriliği kontrolünü yapar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
4. Silindir kapak kalınlığının kontrolünü yapar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
5. Silindir kapak çatlak kontrolü yapar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
6. Sübap kavalı yapar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
7. Kaval gaydı değiştirir	( )	( )	( )	( )	( )	☐
8. Sabit kayıtlı kapaklarda gaytları raybalar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
9. Sübap yuvalarını taşlar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
10. Sübap ve yuvayı alıştıır	( )	( )	( )	( )	( )	☐
11. Sübap yuvalarına yüksük yapar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
12. Sübap yuvalarına yüksük (baga) geçirir	( )	( )	( )	( )	( )	☐
13. Silindir kapağı dikişini yaptırır	( )	( )	( )	( )	( )	☐
14. Sübap yaylarının tansiyonunu kontrol eder	( )	( )	( )	( )	( )	☐
15. Enjektör hücrelerini değiştirir	( )	( )	( )	( )	( )	☐
16. Kapak hücre ve yanma kütüklerini kontrol eder	( )	( )	( )	( )	( )	☐
17. Çürüyen saplamaları değiştirir	( )	( )	( )	( )	( )	☐

	Tamamen	Oldukça	Kısmen	Az	Hiç	İlgili Araç- Gereç Yok
--	---------	---------	--------	----	-----	---------------------------

G. Araç, Makine ve Ekipman Kullanımı

1. Allen Takımı	( )	( )	( )	( )	( )	☐
2. Ana yatak bara makinesi	( )	( )	( )	( )	( )	☐
3. Anahtar takımı	( )	( )	( )	( )	( )	☐
4. Baga sökme, takma aparatı	( )	( )	( )	( )	( )	☐
5. Balans Makinesi	( )	( )	( )	( )	( )	☐
6. Ceraskal (Vinç)	( )	( )	( )	( )	( )	☐
7. Çatlak Kontrol Cihazı	( )	( )	( )	( )	( )	☐
8. Çekiç	( )	( )	( )	( )	( )	☐
9. Çektirme	( )	( )	( )	( )	( )	☐
10. Diş tarağı	( )	( )	( )	( )	( )	☐
11. El breyzi	( )	( )	( )	( )	( )	☐
12. Elektronik merkezleme aparatları	( )	( )	( )	( )	( )	☐
13. Freze	( )	( )	( )	( )	( )	☐
14. Honlama Makinesi	( )	( )	( )	( )	( )	☐
15. Isıtma Tüpü	( )	( )	( )	( )	( )	☐
16. Kaynak Ekipmanları	( )	( )	( )	( )	( )	☐
17. Kılavuz Takımı	( )	( )	( )	( )	( )	☐
18. Kol eğrilik düzeltme aparatı	( )	( )	( )	( )	( )	☐
19. Kol honlama makinesi	( )	( )	( )	( )	( )	☐
20. Kol tornası	( )	( )	( )	( )	( )	☐
21. Kompratör	( )	( )	( )	( )	( )	☐
22. Kompresör	( )	( )	( )	( )	( )	☐
23. Krank doğrultma aparatı	( )	( )	( )	( )	( )	☐
24. Krank düzeltme Presi	( )	( )	( )	( )	( )	☐
25. Krank taşlama makinesi	( )	( )	( )	( )	( )	☐
26. Kumpas	( )	( )	( )	( )	( )	☐
27. Lokma Takımı	( )	( )	( )	( )	( )	☐
28. Malafa	( )	( )	( )	( )	( )	☐
29. Mastar Takımı	( )	( )	( )	( )	( )	☐
30. Matkap	( )	( )	( )	( )	( )	☐
31. Mihengir	( )	( )	( )	( )	( )	☐
32. Mikrometre	( )	( )	( )	( )	( )	☐

	Tamamen	Oldukça	Kısmen	Az	Hiç	İlgili Araç- Gereç Yok
33. Pafta	( )	( )	( )	( )	( )	☐
34. Pleyti	( )	( )	( )	( )	( )	☐
35. Polizaj Makinesi	( )	( )	( )	( )	( )	☐
36. Pres	( )	( )	( )	( )	( )	☐
37. Radyüz çakısı	( )	( )	( )	( )	( )	☐
38. Rayba	( )	( )	( )	( )	( )	☐
39. Rektifiye Makinesi	( )	( )	( )	( )	( )	☐
40. Sehpalı matkap	( )	( )	( )	( )	( )	☐
41. Sentil	( )	( )	( )	( )	( )	☐
42. Sertlik ölçüm cihazları	( )	( )	( )	( )	( )	☐
43. Seyyar honlama	( )	( )	( )	( )	( )	☐
44. Sübap makinesi	( )	( )	( )	( )	( )	☐
45. Sübap sökme takma aparatı	( )	( )	( )	( )	( )	☐
46. Sübap taşlama makinesi	( )	( )	( )	( )	( )	☐
47. Taş spirali	( )	( )	( )	( )	( )	☐
48. Tel fırça (Dairesel)	( )	( )	( )	( )	( )	☐
49. Tork anahtarı	( )	( )	( )	( )	( )	☐
50. Torna makinesi	( )	( )	( )	( )	( )	☐
51. Yağdanlık	( )	( )	( )	( )	( )	☐
52. Yay tansiyon aleti	( )	( )	( )	( )	( )	☐
53. Yıldız takımı	( )	( )	( )	( )	( )	☐
54. Yuva taşlama makinesi	( )	( )	( )	( )	( )	☐
55. Yüzey (Satih) Taşlama makinesi	( )	( )	( )	( )	( )	☐
56. Zımpara taşı	( )	( )	( )	( )	( )	☐

Gereçler (Malzemeler)

1. Deterjan	( )	( )	( )	( )	( )	☐
2. Kesici Uçlar	( )	( )	( )	( )	( )	☐
3. Kırtasiye Malzemesi	( )	( )	( )	( )	( )	☐
4. Matkap uçları	( )	( )	( )	( )	( )	☐
5. Mazot	( )	( )	( )	( )	( )	☐
6. Sanayi Yağları	( )	( )	( )	( )	( )	☐
7. Taş bileme elması	( )	( )	( )	( )	( )	☐
8. Üstüğü (temizlik bezleri)	( )	( )	( )	( )	( )	☐
9. Yapıştırıcı	( )	( )	( )	( )	( )	☐

	Tamamen	Oldukça	Kısmen	Az	Hiç	İlgili Araç- Gereç Yok
10. Zımpara uçları	( )	( )	( )	( )	( )	☐

H. Genel Bilgi ve Beceriler

1. Araç, gereç ve ekipman bilgisi	( )	( )	( )	( )	( )	
2. Ekip içinde çalışma yeteneği	( )	( )	( )	( )	( )	
3. İletişim yeteneği	( )	( )	( )	( )	( )	
4. İlk yardım bilgisi	( )	( )	( )	( )	( )	
5. İş güvenliği bilgisi	( )	( )	( )	( )	( )	
6. Malzeme bilgisi	( )	( )	( )	( )	( )	
7. Mesleki teknolojik gelişmeleri takip bilgisi	( )	( )	( )	( )	( )	
8. Mesleki terim bilgisi	( )	( )	( )	( )	( )	
9. Motor çalışma sistemleri bilgisi	( )	( )	( )	( )	( )	
10. Motor standart ölçü bilgisi	( )	( )	( )	( )	( )	
11. Öğrenme yeteneği	( )	( )	( )	( )	( )	
12. Öğretme yeteneği	( )	( )	( )	( )	( )	
13. Teknik resim bilgisi	( )	( )	( )	( )	( )	
14. Tork değerleri bilgisi	( )	( )	( )	( )	( )	

I. Genel Tutum ve Davranışlar

1. Çalışkandır	( )	( )	( )	( )	( )	
2. Çevreyi korumaya karşı duyarlıdır	( )	( )	( )	( )	( )	
3. Dikkatlidir	( )	( )	( )	( )	( )	
4. Dürüsttür	( )	( )	( )	( )	( )	
5. İş disiplinine sahiptir	( )	( )	( )	( )	( )	
6. Planlı ve organize dir	( )	( )	( )	( )	( )	
7. Zamanı iyi kullanır	( )	( )	( )	( )	( )	
8. İşyeri çalışma prensiplerine uyar	( )	( )	( )	( )	( )	
9. Meslek ahlakına sahiptir	( )	( )	( )	( )	( )	
10. Ekipman kullanımına özen gösterir	( )	( )	( )	( )	( )	
11. İş güvenliğine dikkat eder	( )	( )	( )	( )	( )	

Konu ile ilgili belirtmek istediğiniz görüşleriniz varsa lütfen yazınız....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

NOT: Öğrenci, Öğretmen ve Usta Öğreticilere Aynı Anket Uygulanmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

Murat TUNCER;

1975 yılında Elazığ'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Elazığ'da tamamladı. 1994 Yılında Fırat Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu Bilgisayar Donanımı , 1997 yılında Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi makine eğitimi bölümünde eğitimine devam etti. 2001 Yılında Lisans eğitimini tamamlayarak aynı yıl Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında yüksek lisansa başladı. Hala Hazırda Türk Standartları Enstitüsü Ulusal Meslek Standartları Müdürlüğü teknik komitesi bünyesindeki meslek standartları oluşturma çalışmalarında aktif üye olarak meslek standartları konusundaki çalışmalarına devam etmektedir.

